

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MÁJ • KVĚTEN • MAJ 1986 (ČÍSLO 336) CENA 10 ZL

Keramika
„Slovenská matka“
z r. 1950
od zaslúžilého
umeľca
Ignáca
Bizmayera

Prvý tajomník ÚV PZRS a predseda Štátnej rady Wojciech Jaruzelski na stretnutí s predstaviteľmi spoločenských, osvetových, kultúrnych a výchovných ustanovizní vo Varšave

BRUTÁLNA AGRESIA USA NA LÍBYU

TRIPOLIS. Na-
päťe vzťahy me-
di Spojenými
štátmi a Libiou
sa premenili na
otvorený ozbroje-
ny konflikt. Vy-
provokovala ho
VI. americká flo-
tila na Stredozem-
nom mori, ktorá
uskutočnila lete-
ko-morské mané-
vre pri libyjskom
pobreží. Počas
ich lietadlá USA
vraj v odvete za
raketové ostrelo-
vanie zaútočili na dve libyjské lode v zátoke Veľkej Syrty a zničili
súčasne i raketové zariadenia na libyjskom pobreží. Konflikt po-
kračoval a vyústil 15. apríla t.r. brutálnym útokom amerických lie-
tadiel na hlavné mesto Libye Tripolis, ako aj Bengáži. Lietadlá,
ktoré štartovali z leteckých lodí na Stredozemnom mori a z Veľkej
Británie, niekoľkokrát zbombardovali a zničili v týchto mestách
rôzne objekty, v tom aj obytné domy, nemocnicu a iné budovy.
Zahynulo niekoľko desiatok osôb, medzi ďalšími aj najmladšia 16-me-
sačná dcérka pluk. Muammar Kádáfiho, je množstvo ranených,
v tom aj medzi civilným obyvateľstvom. Barbarský útok USA sa
stretol so všeobecným odsúdením na svete. V mnohých krajinách
sa konali protestné demonštrácie. Na snímke dolu: trosky zničených
domov v Tripolise.

V ČÍSLE:

Volyňští Česi	6
Ustavujúci sjezd	
KSC	7
Literatúra	8
Profily krajanov	10-11
Z dejín KSSČaS	12-13
Uznesenia a život	22

Pražské metro
str. 16-17

VARŠAVA. Na pozvanie prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu Štátnej rady Wojciecha Jaruzelského bol prednedávnom na oficiálnej návštive v Poľsku predsedu prezidia ÚV Zväzu komunistov Juhoslávie Vidoje Zarkovič. Počas rozhovorov konštatovali priaznivý priebeh spolupráce medzi Poľskom a Juhosláviou a vyjadrili vôle dľašieho rozvíjania vzájomných medzistraničkých a medzištátnych vzťahov. Zhodnotili tiež aktuálnu medzinárodnú situáciu.

Krátko predtým, na pracovnej priateľskej návštive v Poľsku bol generálny tajomník ÚV Maďarskej socialistickej robotnice strany Janos Kádár a minister zahraničných vecí ZSSR Eduard Ševardnadze. Na snímke: Vidoje Zarkovič počas prehliadky varšavského Starého mesta.

POLSKÝ MINISTR ZAHRANIČÍ V NSR. Hlavním tématom bonných rozhovorov byly aktuálne problémy mezinárodní situace, se zvláštnim pohlédnutím ke vzťahom Východ — Západ a otázce odzbrojení. Základom ďalšieho pokroku ve vzájemných vzťazích mezi Poľskem a NSR zůstává smlouva z roku 1970, především uznaní západní hranice PLR. Dvoustranné vzťahy jsou těsně spjaty s rozvojem mezinárodní situace a mají širší celoevropský význam. Poľská strana je připravena těsněji spolupracovat s NSR pro upevňování ovzduší KEBS a zlepšení vzťahů mezi Východem a Západem, vyjadřuje však zneklidnění v souvislosti s činností NATO, v tom i NSR, ztěžující uskutečnení návrhů SSSR a ďalších socialistických státov na odzbrojení. Na snímku: M. Orzechowski (zleva) a prezident NSR R. Weizsaecker.

V HNEZDNIANSKEJ KATEDRÁLE neznámi páchatelia ukradli drahocennú striebornú sošku sv. Vojtecha zo sarkofágu s jeho po-
zostatkami. V súvislosti s tým minister kultúry a umenia Kazimierz
Żygulski po dohode s poľským episkopátom určil odmenu pol mil. zł pre toho, kto pomôže nájsť vzácnú sošku, ktorú OSN zaraduje medzi pamiatky najvyššej triedy. Do momentu uzávierky tohto čísla ešte
neboli známe všetky okolnosti krádeže, ale vyšetrovajúcim organom sa podarilo chytiť zlodajov a nájsť skoro všetky ukradnuté frag-
menty tejto cennej národnej pamiatky, ktorú, žiaľ, páchatelia bar-
barsky zničili. Na snímke: soška a sarkofág pred krádežou.

UZNESENIA A ŽIVOT

Pochybujem či sa nájde niekto rozvážny, čo by vyvracal správnosť uznesenia IX. miomoriadneho zjazdu PZRS o smeroch prekonávania krízy a o poľnohospodárskej politike. Akože možno nesúhlasiť s obsahom 6. odstavca, ktorý hovorí o prednosti pre rozvoj poľnohospodárstva a zlepšení výživy národa. Tieto rozhodnutia rozvinuli na spoločnom, XI. zasadnutí ÚV PZRS a HS ZES v januári 1982, na ktorom schválili čo, kedy a ako treba realizovať, aby sa rozvíjal vidiek a poľnohospodárstvo pre dosiahnutie seba-stačnosti vo výžive. Možno povedať, že pod týmito rozhodnutiami sa podpísal každý rozumný súkromný rolník či veľúci zospoločenstvený rolníckeho hospodárstva.

Zásobovanie trhu sa badateľne zlepšilo v porovnaní s rokom 1981. Najmä zásobovanie potravinami. Nikto v Poľsku nehnaduje a v obchodoch, okrem obmedzeného predaja mäsa, je dostatok iných produktov. Horšie je to s priemyselnými tovarmi, stavebnými materiálmi buď náhradnými súčasťami pre stroje. Všeobecne povedané ešte sme úplne nezvládli situáciu na trhu. Zároveň sa zhorsila kvalita tovarov.

V zahraničnom obchode potravinami sa značne zmenšila záporná bilancia, hlavné obmedzením dovozu obilia, krmív, niektorých prostriedkov pre poľnohospodársku výrobu. Jednako ešte stále dovážame okolo 3 mil. ton obilia. Keby nie to, už by sme vlastní mali nadbytok vo vývoze potravín v hodnote 250 mil. dolárov.

Nevychádza nám tiež skracovanie cyklu výstavby závodov poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu. Buduje sa stále pomaly a nedodržiava sa termíny začatia výroby. Vysvitlo, že ten istý objekt dokážeme vybudovať v cudzine za tri roky, kým doma nám to trvá 5 až viacero rokov. Staže to ekonomickú situáciu celej krajiny, nielen poľnohospodárstvo.

Málo sa tiež robí v oblasti zvyšovania výroby palív, energie a surovín, ako aj úsporného hospodárenia nimi. A predsa práve vidiek a poľnohospodárstvo nadalej trpia nedostatom palív a energie.

V 6. odstavci 1.b. uznesenia je zaručená trvalosť poľnohospodárskej politiky. Uznali v ňom, že poľnohospodárstvo je jedno a celé národné hospodárstvo musí slúžiť potrebám jeho rozvoja. Priemysel na výrobné prostriedky pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo mal v minulej päťročničnej zdvojnásobiť výrobu. Ziaľ, okrem krytia požiadaviek na niektoré poľnohospodárske stroje, najmä na konský poťah, uznesenie v tejto veci nebolo realizované. Na dôvažok sa napríklad dodávky umelých hnojív, prostriedkov na ochranu rastlín a priemyselných krmív dokonca znížili. Hrozí nám úpadok priemyslu na umelé hnojivá, najmä dusíkateľ.

Nadalej chybajú náhradné súčasťky, palivo, uhlie, stavebné a inštalačné materiály. Sieť elektrického vedenia si vyžaduje mo-

dernizáciu. Nedostatočné sú dodávky zverolekárskych liekov, náradia pre tzv. malú mechanizáciu v živočisnej výrobe, hygienických prostriedkov.

Zlepšuje sa hospodárenie pôdou. Súkromné poľnohospodárstvo uznali za trvalý prvok socialistického hospodárstva. V tejto veci je patričný záznam v ústave. Nadalej sa však stretávame prípadmi podceňovania hodnoty pôdy, tolerovania zlého hospodárenia. Zanedbáva sa otázka komasácie, ako jeden z dôležitých činiteľov intenzifikácie poľnohospodárskej produkcie. Nezačali tiež práce nad zúrodenováním slabých, kyslých a chybnych pôd. Nedostatočné sú dodávky hnojivového výpna. Chybajú tiež horčíkové hnojivá. To všetko spôsobuje, že výsledky hnojenia a dosahovaná úroda sú nedostatočné.

Ustálená zásada stálej rentability rastlinnej výroby sa realizuje každoročnou úpravou výkupných cien. Určené cenové relácie poľnohospodárskych plodin a živočisných produktov prospevajú rýchlejšiemu rastu rastlinnej výroby. Napr. výroba obilnin sa stala atraktívna. Avšak cenové relácie poľnohospodárskych produktov a priemyselných výrobkov boli pre poľnohospodárstvo nepriaznivé. Pre značné zvýšenie cien priemyselných výrobkov a služieb sa paríta prijomov rolníkov v pomere k zamestnanym miesto poľnohospodárstva z roka na rok zhorsuje.

Zvýšenie výkupných cien nekompenzuje rastúce výdavky rolníkov na nákup drahších výrobných prostriedkov a služieb. A zatiaľ podmienky dodatočného zvyšovania produkcie z hektára obmedzuje nedostatok hnojív, prostriedkov na ochranu rastlín, krmivových koncentrátov. Nový daňový systém zvýhod-

ňuje väčšie gazdovstvá na dobrých pôdach. Naproti tomu rozdiely v daňových sadzbách medzi dobrými a slabými pôdami nevyrovnavajú značné rozdiely v dosahovanej výrobe z hektára. Na dôvažok na slabších pôdach nemožno pestovať náročnejšie a drahšie rastliny ani dosiahnuť dostatočné množstvo krmív, aby sa výdatnejšie zvýšil chov zvierat.

V ľahkej situácii sa ocitli nielen gazdovstvá hospodáriace na slabších pôdach. Aj mladí rolníci, ktorí preberajú nedoinvestované gazdovstvá bud iba začínajú gazdovať, mávajú obrovské ľažkosti.

Komplexné opatrenia, ktoré mali realizovať strategiu predbiehania rozvoja rastlinnej výroby, boli teda nevystačujúce. Nadalej sa nepodarilo prekonáť prah dekapitalizácie vodno-melioračných zariadení. Sice možnosti uskutočnenia meliorácie sa zväčšili, ale chybajú fondy na tento cieľ. Chybajú hnojivá na lúky. Príliš malý je pokrok v konzervovaní zelených krmív a zemiakov. Služby v tejto oblasti nielenžere nepribudli, ale dokonca ubúdajú.

Stranička podpora rozvoja rolnickej samosprávy, rolnických krúžkov, poľnohospodárskych združení sa obmedzovala hlavne na právne akty schválené Sejmom. Preto ani nevyvíjali aktívnu organizačnú činnosť. Priam ochromujúce vplýva na ich pôsobnosť nedodržiavanie zákonnej povinnosti orgánov štátnej správy konzultovať so zväzom schváľované dôležité rozhodnutia. Zdá sa, že patrčné orgány by radšej videli tieľo organizácie ako pomocníkov v presvedčovaní rolníkov o správnosti schválovaných rozhodnutí, a nie ako partnerov — obrancov záujmov výrobcov.

Tak teda o príčinách neúplnej realizácie schváľených rozhodnutí treba diskutovať pred X. zjazdom strany, ale aj na zjazde. Treba vyvodiť závery a vyvinúť rozhodné úsilie, aby sme čo najskôr nadrobili to, čo nebolo zrealizované.

ZBIGNIEW RUTA

Na rozľahlých pastvinách v Bieszczadoch sa cez leto vypásá tisíce oviec z Podhalia
(Foto: CAF)

Hlasy v diskusii

Pokračujeme v predzjazdovej diskusii o návrhu programu Poľskej zjednotenej robotníckej strany

ALOJZ ŠPERLÁK z Jablonky

Na každom programe je podľa mňa najdôležitejšie to, aby bol realný a najmä dôsledne realizovaný. Myslím, že program rozvoja krajiny, obsiahnutý v predzjazdových tézach strany, je splnitelný, ale musia sa doň zapojiť všetci, v mestách a na vidieku,

na každom pracovisku. Práce je veľa, podobne ako veľa je potrieb a problémov.

Nevyhlo sa nim ani naše gminné družstvo Rolnícka svojpomoc v Jablonke, v ktorom pracujem, a ktoré sa zaobrái o. i. zásobovaním Oravy. Napr. v poslednom čase nám v Jablonke ubudli dva obchody, ktorých aj tak nebolo veľa, čo akíste pocitili naši obyvate-

lia. Je preto naliehavá potreba vybudovať väčší obchodný dom o to viac, že Jablonka tvorí predsa centrum Oravy a súčasne leží na rušnej medzinárodnej turistickej trase. V kontexte rozvíjajúcej sa turistiky je nevyhnutné rozšírenie nočiarnej a stravovacej základne. Jablonský hostinec absolútne nevyhovuje existujúcim potrebám a je ho náčim nahradíť lepším a modernejším objektom, ktorý by splňal požiadavky návštěvníkov.

Potreba je naozaj veľa a to na celej Orave. Keď sa to tak vezme, v Jablonke — centre gminy — chybí kultúrny dom v pravom slova zmysle, aké už sú v niektorých menších obciach, v ktorom by mala sídlit aj

POKRAČOVANIE NA STR. 22

ZIVOT

Cislo 5/1986 Ročník 29

NOVÝ MIEROVÝ NÁVRH ZSRR. Generálny tajomník ÚV KSSZ Michail Gorbačov predstavil stanovisko ZSSR v súvislosti s jadrovou skúškou na pústi Nevada, ktorú uskutočnili USA napriek sovietskemu moratóriu na takéto skúšky a návrhu, aby Spojené štáty prijali podobný zaväzok. Ako je známe, na ženevskom stretnutí Gorbačov-Reagan bolo sovietske jednostranné moratórium predĺžené do 31. marca t.r. Sovietsky vedúci predstaviteľ uznal americkú skúšku za demonštračnú výzvu nielen ZSSR, ale celému svetu. Súčasne však zdôraznil, že sovietske moratórium môže platit aj po 31. marci, ak sa USA zdržia jadrových skúšok. V opačnom prípade sovietska strana bude nútena začať takéto skúšky, lebo sa nemôže úplne vzdať zaistenia vlastnej bezpečnosti a bezpečnosti svojich spojencov. Ako je známe, odpoveďou USA na sovietsky návrh bola, žiaľ, ďalšia jadrová skúška v Nevade, uskutočnená 10. apríla t.r.

NA POZVÁNÍ PŘEDSEDY vlády ČSSR Lubomíra Štrougalu navštívili ve dnech 14. a 15. dubna t.r. Československou socialistickou republiku předseda vlády PLR Zbigniew Messner. Sérové vlád se informovali o hlavních úkolech obou států v další výstavbě socialistické společnosti. Velkou pozornost věnovali novým perspektivám spolupráce, urychlení a rozšírení výrobní specializace a kooperace, jejichž základom bude podepsání připravovaného dlouhodobého programu hospodářské a vedeckotechnické spolupráce mezi PLR a ČSSR do roku 2000. Oba předsedové vlád vyjádřili zneklidnění složitou a nebezpečnou mezinárodní situaci, za niž nese odpovědnost imperialistická politika konfrontace, a projevili plnou podporu mírovým iniciativám Sovětského svazu. Zbigniewa Messnera přijal prezident ČSSR Gustáv Husák.

K tematice návštěvy se vrátíme v příštím čísle.

Na snímku: přivítání na letišti v Ruzyni.

KÁHIRA. Prezident Hosni Mubarak a predseda ČER Li Sien-nien v egyptskom Národnom zhromaždení. Počas návštěvy rokovali o.i. o otázke upevnenia hospodárskej spolupráce medzi Čínskym hostom odsúdil Izrael za expanzívnu a agresívnu politiku, ktorá brzdí mierový proces na Blízkom východe.

PELE, brazílsky futbalový virtuóz, chce vskočiť na politickú scénu. Uvažuje o prihlásení svojej kandidatúry na prezidentské kreslo v Brazílii. Pritom je presvedčený, že to nebude chybne rozhodnutie — doteraz spravidla vždy dokázal využiť všetky šanse aj mimo ihriska. Slávny futbalista hovorí o sebe bez zbytočnej skromnosti: „Pele zvíťazi. Nikto nie je populárnejší ako on.“ Futbalová hviezda sa už vraj pripravuje k svojej novej úlohe, ale chce v nej vystúpiť až vtedy, keď „národ nebude mať žiadnu inú alternatívu.“

XVII. sjezd KSČ

V jarních měsících Československo prožívalo dvě významné události: XVII. sjezd KSČ a květnové volby do národních výborů. Sjezd KSČ předcházel sjezd Komunistické strany Slovenska, na němž byl prvním tajemníkem zvolen soudruh Jozef Lenárt.

XVII. sjezd KSČ zasedal ve dnech 24.—28. března. Zúčastnily se ho delegace bratrských stran. Delegaci PSDS vedl člen Politického byra a tajemník ÚV Tadeusz Porębski. Sjezd zvolil generálního tajemníka, předsejednacího a sekretariát ústředního výboru. Generálním tajemníkem byl jednomyslně zvolen soudruh Gustáv Husák.

Sjezd schválil mj. úpravy Stanov KSČ a Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1986—1990 a výhled do roku 2000. Jedním z důležitých hospodářských odvětví, jimiž se tento dokument zabývá, je zemědělsko-průmyslový komplex. Jeho úkoly na léta 1986—1990 směřují k zabezpečení vysoké úrovně výživy lidu při dalším zvyšování míry soběstačnosti.

Při plánovaném růstu zemědělské výroby o 6—7 procent se klade důraz na přednostní rozvoj rostlinné výroby. Průměrná roční sklizeň obilí má být o 600 tisíc tun vyšší než v sedmé pětiletce, výroba olejnín má vzrůst o 33 procent a luštěnin o 38 procent. Živočišná výroba se bude rozvíjet v souladu se společenskými potřebami a s přihlédnutím k vlastním zdrojům krmiv. Splnění těchto úkolů si vyžádá mnohem větší péči o půdu, vyšší dodávky výkonné techniky, chemických prostředků a hnojiv, jakož i využití vedeckotechnických poznatků, technologie a techniky.

I toto odvětví však musí výrazněji přispívat ke snižování výrobních nákladů a účinnějšímu využívání základních fondů a prostředků. Dnes už nejdé jen o tuny a litry, ale především o to, vyrábět potřebný sortiment kvalitně a levně, s co nejnižšími materiálovými a energetickými vstupy.

Na snímku: opětovně zvolený generální tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák a první tajemník ÚV KSS Josef Lenárt.

TEGUCIGALPA. Demonštrácia obyvateľov hlavného mesta Hondurasu proti intervenčnej politike USA v Strednej Amerike. Na hraniciach Hondurasu s Nikaraguou dochádza k čoraz častejším trážkam sandinovskej armády s nikaraguanskými kontrarevolucionármi, ktorých podporujú USA.

KRONIKA V OBRAZECH

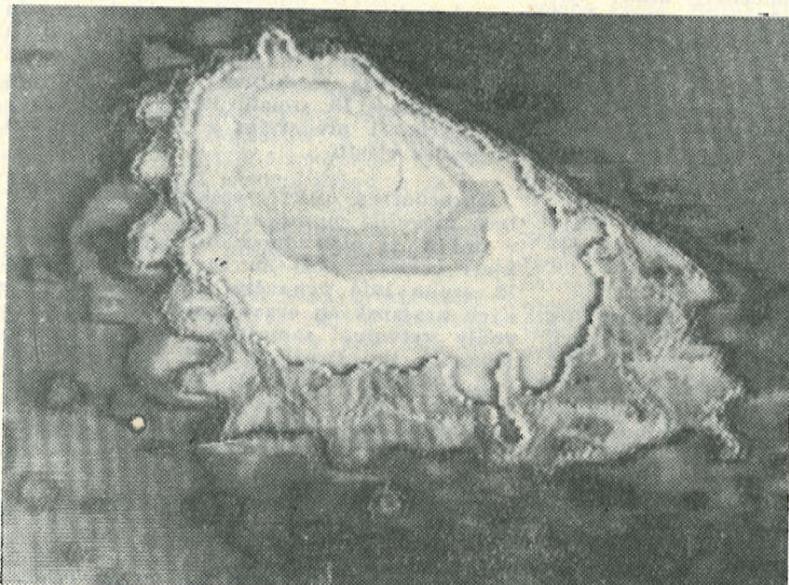

LOS ANGELES. Již po padesáté osmé byly rozdeleny „Oscary“, udělované americkou Akademii filmového umění. Za nejlepší film roku bylo uznáno *Rozloučení s Afrikou* (*Out of Africa*) v režii Sydneye Pollacka. Za nejlepší hlavní mužskou roli byl odměněn William Hurt hrající ve filmu *Polibek pavoučice* a za ženskou úlohu Geraldine Pageová ve filmu *The trip to Bountiful* (oba na snímku). „Oscara“ v kategorii zahraničních filmů získala argentinská Oficiální historie.

BLÍZKÝ VÝCHOD. Fiasco plánu jordánského krále Husejna, předpokládajícího, že Jordánsko společně s OOP zahájí jednání s Izraelem a USA, výrazně ukázalo rozpory v arabském světě. Po vypovězení jordánsko-palestinského spojenectví se úlohy mediátora mezi OOP a Spojenými státy ujal Egypt. Na snímku: Jásir Arafat a jordánský král Husejn.

PARÍŽ. Posledné parlamentné voľby vo Francúzsku priniesli, ako je známe, víťazstvo pravicovým stranám z koalície RPR-UDF, ktoré ziskali väčšinu v Národnom zhromaždení. Za nového premiéra prezident Francois Mitterrand vymenoval starostu Paríža, predsedu strany Združenie pre republiku Jacquesa Chiraca (na snímke), ktorý sformoval novú vládu. Stažilo to postavenie prezidenta Mitterranda, ktorý ako socialista je nútene spolunažívať s pravicovou vládnou väčšinou. A tá prevezme kormidlo riadenia vnútornej a zahraničnej politiky.

HALLEYHO KOMETU se již vzdaluje od Země směrem k hracím sluneční soustavy. Tento snímek vykonalá západoevropská kosmická sonda Giotto v okamžiku, kdy byla vzdálena asi 750 000 km od jádra komety. Halleyova kometa nás znova navštíví teprve za 76 let.

KABUL. Pušťanskí kmeňoví strážníci na okolí mesta Chost na chádzajúceho sa nedaleko pakistanských hraníc. V poslednom období sú tam intenzívne boje s afgańskými kontrarevolucionármi, ktorí prichádzajú z táburov rozmiestených po druhej strane hraníc. Afganskej armáde čoraz viac pomáhajú kmeňové jednotky, ktoré sú proti taktike „spálenej zeme“, realizovanej kontrarevolucionármi.

PARÍŽ. Táto štvorročná Francúzka, Aurelia Alexandreevá, vystupovala na violoncelovej súťaži Mstislava Roztropoviča a vzbudila všeobecný záujem. Dievča býva v Rouen a hrá na tomto hudobnom nástroji sedem mesiacov. Zatiaľ ešte nedostala žiadnu odmenu, ale má dosť času na zdokonalenie svojich schopností.

SNÍMKY: CAF, TASS, ČTK, AP a archív

„NA ZDRAVÍ!“ Pivovarníci z Českých Budějovic už 700 let napájají své rodáky. Dnes vyvážejí do zahraničí viac piva než jejich staří soupeři z Plzně. České Budějovice mají 95 tisíc obyvateľov; mestská práva mají už od roku 1265. Jejich slavný výrobek Budvar s obsahem 4,2 proc. alkoholu je proslulý v celém svete. Roční výroba 410 tisíc hektolitrů piva daleko neuspokojuje poptávku. Plány proto predpokladají, že za deset let se bude vyrábět 750 tisíc hektolitrů ročně. Je to tím důležitější, protože bývalí majitelé v roce 1911 a 1939 prodali název piva americkému pivovaru, který dobré ví, jak toho využít. Proniká už i na evropský trh...

HVĚZ

 BÝK
21.IV.-20.V.

Ve tvém nejbližším stane něco, co tě rozklidní. Nebude to po prání. Nervy tu nic. Důležitější bude klidně čít někoho, jehož názor rozhodující a podle tebe pravý, že nemá práv polovina měsice přináší zprávy, které zastíní starost. Zajímavé znázorňané koncem měsice mou a budeš v nich chovat.

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Nastávající měsíc připlány. Budeš se muset jak změnit některé zádky, které jsi se rozhodl. Kmu dojdě, protože se pobjeví nové lákavé podmínky úspěchu jí zmíněné změny. Konec dostaneš nabídku tým pravděpodobně delší cestu, ale jen v prvním kuse.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Nevyhneš se starosti prvních dních měsice. Z budeš-li jednat klidně a peně. Překonáš je snad ji očekával. Ani ve dlovině měsice si nebude na nedostatek komplik.

NÁŠ TEST MY A

Test najlepšie posluží sa nim preveriť aj dosa na televíziu divame úžitku práve tak akurát

Dieťa (priateľ, manžel príde, zapne aparát, o pozér. Neuč sa, nesmeňte?

1. Vypnem aparát, dieťa dalo svoje veci do poriadku bud' priateľa, výčko všetko iné.
2. Dohodneme sa len i vyberať ja, keď ide o žela bud' priateľa.
3. Nechám každého, ne Čo stačím, urobím za ni.
4. Sadnem si k nim a v prípadoch. Keď nám pre-
5. Nech sa každý diva máce povinnosti musia.
6. Spýtam sa, prečo ho, keď sa pozera len z
7. Budem sa dieťaťu (nMôžeme si čítať a rozspievať...

VOLYŇŠTÍ ČEŠI (1863-1920)

však sehrál týdeník dával v letech 1906-1918. Vondrák za redakce

Najvětšího významu slovan s podtitulem říši, vydávaný v Kyjevi, a 1916-1918. Casopisnických a krajanských z české a cizí literatury byly otištěny kapitoly. Koncem roku 1917 došlo k tisíc výtisků.

Ceský tisk byl tam zemí. České knihy a časopisy byly podomními zasloužili o vybudování nebo veřejné české knihovny.

Pro udržení českého jména význam také První dvě vznikly v Čechách. Ve většině českých spolků, které kromě organizovaly také oslavu svého dechového souboru, vznikly vzdělávací organizace také o nejlepší kultu

Stejně jako u ostatních v zahraničí nebyla Česká obrazem celého světa, převládala zde především české vesnice. 19. srpna 1915 vycházel přede vlasti.

Hospodářský rozkvět Volyně přerušila první světová válka, v jejích prvních dnech když volynští Češi 12. srpna 1914 vyhodili výrobcům krajanských ovoce vytvoření samotné jednotky, tzv. Družiny, byly 704 dobrovolníci v Rusku. Tento počet v roce 1915 volynští Češi vytvořili druhý prapor

Mírovou smlouvou byla Volyně rozdělena mezi Polsko. K Polsku byly přiděleny obce Velká, Vladimír, Volyně, Křemenc a západní části. Bylo vytvořeno Volynské město Luck.

POKRAČOVAT

na celou Ukrajinu dodávala továrna J. Janáček v Kvasilově, zdejší továrna Čeněka Stránského vyráběla mlátičky a Svárovská továrna na stroje zařízení pro mlýny a cukrovary. V evangelických vesnicích se 90% obyvatel zabývalo tkalcovstvím.

V roce 1888 žilo na Volyni 15 524 Čechů v 65 osadách, z nichž 13 bylo úplně českých. Při prvním celoruském sčítání lidu v roce 1897 bylo ve Volynské gubernii napočítáno celkem 27 660 Čechů.

Čeští přistěhovalci po svém příchodu obdrželi od carských úřadů řadu různých výhod, mezi nimiž mělo důležité místo právo na vlastní národní školství. První tři školy byly zřízeny již v roce 1870. V dalším období (do roku 1891) ponechaly úřady volynským Čechům volnost v organizování českého školství. Na konci sedmdesátých let minulého století bylo na Volyni celkem 32 českých škol. Volynští Češi jim věnovali velkou pozornost. Mnohdy ještě sami neměli rádná obydli, ale školu umístili do zděné budovy. Často byla škola střediskem veškerého společenského a kulturního života českých přistěhovalců. Ve školní budově byla obvykle umístěna i knihovna, hrálo se zde ochotnické divadlo a scházely spolky, zpočátku především hasičské.

Národní povědomí českých osídlenců na Volyni udržovaly, kromě českého školství, také hasičské spolky, dále čtenářské spolky a besedy s knihovnami. Na Volyni byla přenesena i tradice českého ochoťnického divadla. I když většina divadelních her byla určena pro pobavení obecnstva, skutečnost, že byly provozovány v českém jazyce, měla v jinonárodním prostředí neobyčejně význam.

V roce 1906 byly v Lodži založeny Česko-ruské listy (v roce 1908 přejmenované na Jednota), ve kterých se odrážel mj. i život Čechů na Volyni. Podobný charakter měl také Dobročinný a vzdělávací spolek J.A. Komenského v Kyjevě. Významnější úlohu

Měření chmele na Volyni

Snímek: Fotodokument

První českou osadou na Volyni byla obec Luthardovka, založená roku 1863 potomky českobratrských emigrantů, kteří sem přišli z Polska. Tato kolonizace sedmnácti rodin však neměla souvislost s emigrační vlnou z Čech na Volyni na konci sedmdesátých a počátku osmdesátých let 19. století. Provedení rolnické reformy a přidělení půdy rolníkům způsobilo nedostatek pracovních sil a donutilo velkostatkáře prodávat půdu. Na Volyni začaly přicházet skupiny vystěhovalců z českých zemí.

Příchod českých emigrantů je spojen se jménem dvou organizátorů tohoto exodu. Byli to František Přibyl z Třeboně a učitel Josef Olič z Rakovnicka. Přibyl se za své obchodní cesty do Varšavy v roce 1867 seznámil se situací na Volyni a odtud dopisy upozorňoval své přátele v Čechách na velké možnosti kolonizace volynské černozemě. Roku 1868 zakoupil spolu s Oličem od polského velkostatkáře velkostatek Hlinsk s rozlohou 3 000 ha, který rozparceloval a prodal 126 rodinám, které se na jaře 1868 přistěhovaly na Volyni. Již v roce 1869 žilo na Volyni asi 500 českých přistěhovalců ve 14 vesnicích újezdů Dubno a Rovno.

Ceským zemědělcům se podařilo přeměnit lesy, které představovaly dvě třetiny zakoupené půdy, močály a neobdělaná pole ve vzorně udržované zemědělské závody. Zavedli intenzívnejší metody obdělávání půdy, pěstování ušlechtěných druhů obilnin a brambor, stejně jako chmele; pozornost věnovali také ovocnářství a chovu koní. Zakoupené pozemky tak během čtyřiceti let získaly deseti a někde až dvacetinásobnou hodnotu. České vesnice na Volyni se vyznačovaly výstavností a úpravností a prozrazaovaly značnou zámožnost majitelů hospodářství.

Rozvoj pěstování průmyslových plodin, zvláště cukrovky a chmele, vytvořily předpoklady pro vznik zpracovatelských průmyslových odvětví nebo orientujících se na výrobu potřeb pro zemědělství. Již v roce 1870 požádali volynští Češi o úřední souhlas, aby mohli vařit pivo, vyrábět mouku a provozovat tkaničky plátna a suken. Zvláštní proslulostí dosahly české pivovary, zejména první český pivovar v Rusku založený v roce 1871 v Hlinsku (Smolík), parní pivovar J. Zeman v Kvasilově (1882) a Klichův pivovar v Olšance u Čudnova ve východní části Volyně.

Rozvíjela se i další průmyslová odvětví. V roce 1884 založili braň Jelinkové ve Zdolbunově cementárnou. Provaznické výrobky

USTAVUJÍCÍ SJEZD KSČ

Byl to slavný První máj roku 1921. Z celé Prahy se valily průvody dělníků, a po Václavském náměstí jsme pak už šli v plných šestnáctistupech. Byl to slavný První máj, při němž už každý cítil, že založení Komunistické strany Československa je otázkou několika dní. Vždyť už vlastně v tomto průvodu jsme šli jako komunisté. Sla mládež, která předtím v únoru založila svůj Komunistický svaz mládeže, nás slavný československý Komšomol, v čele průvodu šla v modrých košilích ruku v ruce s dělníky mládež studentská, sdružená v Kostufře — Komunistické studentské frakci; nesla rudé prapor, na kterých se na rozdíl od starých praporů sociální demokracie toho roku poprvé zaskvěly pěticípé hvězdy.

Bylo těsně před založením strany.

A pak — čtrnáct dní po Prvním máji — přišly dny, na které nezapomněl nikdo, kdo je prožil; 14.—16. květen 1921, založení Komunistické strany Československa. Zúčastnili jsme se ho s tátou oba. Vacek jako redaktor Rudého práva, zapisovatel a překladatel všech stranických sjezdů a konferencí, a především jako delegát Rudého práva, a já jako delegátka soudruhů z Pankráce. Sjezd se konal v úzkém sálu karlínského Národního domu, kam se muselo vejít 569 delegátů.

Nevelká předsednická tribuna, prosté stoly, stůl předsednictva pokrytý rudým plátnem, které viselo jako vlajka i v čele sálu. U stolů prostí lidé, nadšení bojovníci, zástupci milionů pracujících, dělníků a rolníků. Ten vše, ten méně teoreticky, marxisticky vzdělan, ale všichni dobře věděli, co je třeba dělat. Atmosféra tohoto sjezdu byla neobyčejně vzrušená, ze všech projevů i z diskuse přímo vyzařovalo pevné odhodlání k práci a k boji za lepší život. Na tyto vzrušené dny si pamatuji přesně dodnes.

V sobotu 14. května byla, jak tomu bylo i dříve, sjezdová předprora. A už toho dne sem, pod okna Národního domu v Karlíně, přišly zástupy pražských dělníků pozdravit sjezd a jeho delegáty. Už zahájení předprory vrzušovalo, protože předsedající soudruh Havlík řekl přímo:

„Sešli jste se zde, abyste učinili dalekosáhlé rozhodnutí, abyste určili směr a liniu našemu budoucímu vedení, abyste určili, jakými cestami se chcete brát, zdali chcete, aby byl korupční systém koaliční naprostě odstraněn, a zdali si přelete, aby proletariát veden byl cestou nekompromisní. Cesta nekomromisní vede nás dnes pouze do III. internacionály.“

Na sjezdu chybělo mnoho soudruhů a soudružek, kteří v té době byli ještě vězněni. Na nikoho z nich sjezd nezapomněl. Do všech věznic byly za nimi poslány pozdravné dopisy a také odevšad přicházely sjezdové dopisy a pozdravy vězňenců.

Druhého dne, v neděli ráno, po zahájení Internacionálovou, četl předsedající dopis soudruhů z Pankráce. Sotva oznámil, co bude číst, povstali jsme a dopis jsme vyslechli vstoje:

„Naplňuje nás hrdostí, že zbabuvujeme se v celém světě zkompromitovaného názvu sociálních demokratů, abychom přijali čestný název komunistů, posvěcený krví francouzských komunardů z roku 1871 a ruských komunistů z let 1917—1921. Nesmíme ani na chvíli zapomenout, že III. internacionál ne-připojuje se k nám, nýbrž my, naše strana přistupuje k III. internacionálu. Doporučujeme, aby každý delegát o zcela určité vyjádřených podmínkách přistupu ke III. internacionálu řekl své jasné, rozhodné, závazné: Ano. Ne. My z pankrácké trestnice

ohlašujeme sjezdu své určité: Ano. Přijímáme bezpodmínečně všechny podmínky přistupu ke III. internacionálu a stejně bezpodmínečně trváme na jejich provádění. Jsme přesvědčeni, že sjezd tomuto úkolu pevně dostojí. Sláva komunistické internacionále! Atžije Československá socialistická republika rad dělnických, vojenských a zemědělských zástupců!“

Dopisy vězňenců — které si byly tak podobné, protože všechny žádaly totéž — vyvolávaly stále nové dojetí a nadšení sjezdu. Stejně jako dopis vojáků brněnské posádky, jako pozdravy ze zahraničí, jako pozdravy Komunistické internacionály. S několika stovkami delegátů jako by pojednou sedely v sále miliardy pracujících z celého světa. Zádný sjezd sociální demokracie předtím neměl a koneckonců ani nemohl mit takovou atmosféru.

Tři hodiny mluvil jenom soudruh Šmeral a delegáti naslouchali, tleskali, křiceli, třebaže jeho projev byl tak, jak měl ve zvyku, velmi uvážený, soustředený a klidný. Když poprvé řekl: „Jsme komunisté“, jako by posluchači projela jiskra, právě jako při jeho slovech: „Jsme více než politická strana. Jsme předvoj nového života. Tvoříce nové poměry, chceme tvorit také nové lidé...“ Každá taková věta vrzušovala, vyvolávala souhlasnou vlnu potlesku. Tak tomu bylo i u většiny diskusních příspěvků ostatních soudruhů. Od prvního řečníka, který vystoupil po soudruhu Šmeralovi na tribunu, bylo jasné, že sjezd je pro založení komunistické strany. S napětím byla proto očekávána chvíle, kdy o tom mělo rozhodnout hlasování. Stalo se to 15. května, v neděli odpoledne. Předsedající oznámil:

„Nyní přikročíme k velice důležitému hlasování, které znamená přeměnu dosavadního názvu strany v titul nový, který prohlašuje, že přistupujeme jako sekce k III. internacio-

nále. Přitomno je 569 delegátů a já žádám, kdo souhlasí s tím, aby bylo provedeno hlasování cestou obvyklou, zdvižením delegačních lístků. Soudím, že na všechny strany je nyní jasno. Kdo nechá zůstat s hlasováním, nechá zvedne lístek.“ Uvádí autentický text této části sjezdu i proto, aby bylo vidět, jaké rozchvění vládlo i u předsednického stolu, jak obtížně hledal předsedající v té chvíli slova. Pokračoval:

„Nikdo hlasovací lístek nezvezdá“ — delegáti okamžitě volali: „Výborně!“ „Kdo je tedy ve smyslu rezoluce pro změnu titulu strany ve stranu komunistickou a kdo je pro podmínky III. internacionály?“

Chvíli, která nastala po této větě, vidíme živě před sebou. Proti bylo tuším jen pět nebo sedm delegátů. Všichni ostatní teď zvedli své rudé hlasovací lístky — legitymace delegáta — nad hlavu, v sále se to jimi červenalo, delegáti se rozhlédli kolem sebe, všude les rudých legitimací. A to už se nikdo nemohl ovládnout. Hrstka těch, kdo hlasovali proti, jako by neexistovala. Delegáti stojí, volají a mávají: „Všichni, všichni, všichni!“ Propuká dlouhý potlesk a nadhodou, nevím už z které části sálu, zazněla Internacionála. Sál se rozburácel písni. Po Internacionálu zazněl Rudý prapor: „Pryč s tyranym a zrádci všemi, at zhyne starý, podlý svět...“ A znova volání a objímání. A tak tomu bylo až do konce sjezdu: zpěv, nadšení, výkřiky radosti.

Tak se zrodila Komunistická strana Československa. V souhlase s vůlí všeho našeho proletariátu jako mohutný nástroj proti zrádce pravicových oportunistických živlů a v boji proti kapitalismu a imperialismu.

Pro nás s tátou sjezdové dny nekončily odchodem ze sálu. Sotva jsme v noci dorazili, většinou pěšky, domů, usedali jsme k psacímu stroji a přepisovali mužův stenografický záznam. Tak nám vždy v noci znovu ožil průběh celého dne a tak jsem si také navždy mnoho právě z prvního sjezdu mohla zapsat do paměti.

Dnes je na místě, kde se konal náš první, ustavující sjezd, skromná pamětní deska. Co je za ní skryto životu, lidských osudů a velikého odhadání! Prála bych si, aby neupadla v zapomenutí jména těch, kteří tu psali první stránky slavné historie strany, těch, kteří tu tenkrát byli a kteří zůstali věrní poslání komunisty.

MARIE VACKOVÁ

Ustavující sjezd Komunistické strany Československa v roce 1921 (14.—16. května), který se konal v Národním domě v Praze Karlíně (foto archív TA Orbis)

Za Rudom Moricom

O spisovateľovi Rudovi Moricovi sa hovorilo najčastejšie v súvislosti s literatúrou pre deti a mládež. Pre detskú tvorbu ho predurčovalo viacero predpokladov. Po vyštudovaní Vysokej školy pedagogickej v Bratislave bol istý čas učiteľom — život deti poznal teda zblízka a dôverne. Mal vrúcný vzťah k prírode, k zvieratám, ktoré v nej žili — to je svet, ktorý pritahuje človeka od útleho veku. Od roku 1959 bol riaditeľom vydavateľstva Mladé letá — videl teda rovno do „kuchyne“, do tvorivej dielne, v ktorej vznikali diela pre deti a mládež. A vedel nie len o tom, čo sa robilo u nás, sledoval i to,

čo robili pre mladú generáciu v literatúrach iných národov.

Skutočne bolo na Slovensku málo takých spisovateľov, čo sa venovali detskej literatúre takou mierou a s takým nasadením ako Rudolf Moric. Byť vyše štvrtstoročia vo vedúcej funkcií vydavateľstva Mladé letá, už to si vyžaduje celého človeka. Sledovať, čo pišu skúsení i začínajúci autori, dozerat, akou mierou sa na tvorbe detskej knihy podielajú výtvarníci-illustrátori, rozmyšľať, čo by sa dalo zlepšiť v polygrafii, ktorá je výslednou podobou peknej knihy. A rozmyšľať pritom nielen v slovenských či českosloven-

ských reláciách. To pre neho nestačilo. Dbal, aby sa do slovenčiny prekladali čo najviac z vrcholných diel svetovej literatúry pre deti a mládež. Vedel popri tomu, že detská knižka je neodmysliteľná bez obrazového sprievodu, bol preto medzi prvými, ktorí sa posúvali o to, aby v Bratislave bola každé dva roky výstava detskej ilustrácie. Dostala pomenovanie BIB — Bienale ilustrácií Bratislava a stala sa svetovou prehliadkou ilustračnej tvorby pre deti a mládež.

Popri práci vo vydavateľstve Mladé letá bol Rudo Moric riaditeľom Slovenského literárneho fondu, funkcionárom Zväzu slovenských spisovateľov, členom výboru Matice slovenskej. Ale v prvom rade ostane v spomienkach a v dejinách literatúry ako spisovateľ pre deti a mládež. A dokonca nie ako radový — rozsahom i dosahom svetovej tvorby sa radí medzi našich najplodnejších autorov. Vydal zo štyri desiatky kníh, viaceré z nich boli preložené do mnohých európskych jazykov, niektoré vyšli dokonca i v zámorií. V čitateľskej pamäti dlho ostane jeho román Explózia, napínavý príbeh z vojny a Povstania na Slovensku, jeho knižky so športovou tematikou Majster pästiarskych rukavíc, Cez šesdesiat jeden končiarov, Smutný Suaréz. Nezabudnuteľnou zbierkou poviedok Z polovnickej kapsy otvoril veľkú sériu príbehov zo života zvierat a vtákov, zo života človeka v prírode, ktoré budú mať ešte dlho svojich vďačných čitateľov.

Rudo Moric sa narodil pred šesdesiatimi rokmi, 27. marca 1921 v Sučanoch. Za jeho rozsiahlu literárnu a organizačnú prácu mu roku 1984 udeliли titul národný umelec. Hoci sa chystal skončiť s prácou v Mladých letech, mienil pokračovať v literárnej tvorbe. Žiaľ, ani jedno nestihol zavŕšiť — prekazila mu to náhla smrť. Zomrel v Bratislave 26. novembra minulého roka.

Historický román z Kysúc

Historická próza na Slovensku sa vyvíjala dosť nesúrodo. Objavovala sa len v niektorých obdobiach, a aj to skôr v úzadi iných literárnych žánrov. A takmer vždy plnila najskôr národnobuditelskú funkciu, až potom sa usilovala o vyšiu umeleckú úroveň. No i napriek tomu sa v našej literatúre objavili autori, ktorí vedeli napísat umelecky hodnotné alebo aspoň čitateľsky vďačné príkazy. Spomeňme Jána Kalinčiaka, Martina Kučučinu, Ladislava Nádašiho-Jégého, Joža Nižnánskeho, Jána Čajaka ml., Jozefa Horáka, Euda Zúbeka. A dodajme, že priklon k tomuto žánru nastal i v poslednom desaťročí.

Niektoři autori sa vracaú do nedávnej minulosti. Ladislav Ballek na slovensko-maďarské pomedzie pri riečke Ipeľ v románoch Pomočník a Agáty, Ivan Habaj na Žit-

ný ostrov pri Dunaji v dvoch románoch Kolonisti, Peter Jaroš na Liptov do minulého a na začiatok tohto storočia v románoch Tisicročná včela a Nemé ucho, hluché oko, Vincent Šíkula k Matejovi Hrebendovi na Gemer v minulom storočí v románe Matej. No vznikli aj príkazy z dôvnejšej minulosti. Milan Ferko vydal vlastný román Svätopluk a Metod, ktorý je pokračovaním jeho románu spred desaťročia nazvanom Svätopluk. Ján Johanides napísal román Marek Koniar a uhorský kráľ, Anton Hykisch vydal po úspešnom románe z 15. a 16. storočia z Banskej Štiavnice nazvanom Čas majstrov román Milujte kráľovnu, zobrazujúci obdobie panovania Márie Terézie.

Z predstaviteľov mladšej literárnej generácie na Slovensku sa historii venuje v poslednom čase Ivan Hudec. V nitrianskom di-

vadle sa hrá jeho historická hra Knieža (napísal ju spolu s Petrom Valom) z obdobia veľkomoravského a vlasti mal slávostné uvitanie na Kysuciach jeho román Pangharty. Mnohí Kysucičania poznajú autora osobne. Niekoľko rokov pôsobil v tomto kraji ako lekár, a bol to aj pobyt tvorivý. Zbieral si tu historický a etnografický materiál, ktorý spracoval v spomínamej knižke.

Kto pozná literatúru napisanú z kysuckého prostredia, nájde medzi nou a Hudecovým románom veľa odlišností. V prvom rade v Panghartoch nie je v popredí príslušné materiálne bieda a duchovná zaostalosť Kysucičanov. Ivan Hudec ich zobrazuje ako životoschopných ľudí, ktorí prišli osídľovať tento nehostinný kraj s chuťou a nebojácnosťou. Dôležité je aj autorove sústredestvie sa na oblasť duchovnú. Kladie ju pred drinu a úmornú prácu, a nachádza tak v kysuckom ľude hodnoty, ktoré iní autori obyčajne nepostrehli. Kedže z dejín Kysúc sa nezachovalo veľké množstvo pramenného historického materiálu, Ivan Hudec sa opiera najmä o tradíciu ústného podania, a sám možejme zaujima i svoj vlastný postoj a výklad minulosti. V konečnej podobe sú Pangharty (názov nie je odvodený od hanlivého slova označujúceho nemanželské dieťa, ale vychádza z predmetu označujúceho nálevku na fľašu, z ktorej pili mladé ženy na svadobách pálenku) sviežo napisanou prízou, kde má významné miesto zobrazenie jednotlivých ročných období podľa zvykov, povier i fantázie rozprávačov. Tie dodávajú románu neopakovateľnú atmosferu a súčasne približujú dnešnému čitateľovi život v kysuckých dolinách, ktorý sa začína formovať k tomu začiatku 16. storočia a v niektorých podobách sa ešte uchováva v pamäti starých ľudí.

Pangharty Ivana Hudeca sú zaujímavým príspevkom v súčasnej slovenskej literatúre zaujímajúcej sa o našu minulosť.

DUŠAN MIKOLAJ

JOSEF HORA

Narodil se 8. července 1891 v Dobříni u Roudnice, zemřel 21. června 1945 v Praze. Významný český básník, postavil ve svém díle proti hrůze z času a prchavosti života lidské dílo, tvůrčí čin, nepomíjivý pro jeho hodnotu a společenskou platnost. Velmi významná je Horova práce překladatelská, zejména z ruské a sovětské poezie (Puškin, Lermontov, Jeseňin, Pasternak). Z díla: *Tvůj hlas, Strom v květu, Máchovské variace, Dech na skle, Jan Houslista.*

JÁN SMREK

Báseň o krásnej matke

Prekrásna matka!
Hoc sú už jej vlasys
stricborne lesklé,
predsa jej však neubudlo z krásy,
bo svetu dala
krásnu dcéru.

A svet sa díva na obe
a kocha sa v ich podobe.

Akou je dcéra dnes,
jej matka bola niekedy,
upomínajúc na kvety --
a aká je dnes matka vznešená,
takou sa niekedy dcéra stane.
Medzi nimi
je všetko čudne zharmonizované.

Matka má oči ako uhol
a sú to oči dcérine.
Tie hľadia s ohňom na človeka
a tamtie krotko, nevinne.
Jedny z nich velia: polúb pery
osemnásťročnej dcéry
a druhé: kľakni pred matkou
a bav ju žitia pohádkou!

Ó, oči dcéry, oči matky,
ktoré ste drahšie človeku?
Jedna ich nosí ku bielemu,
k čierneemu druhá oblieku.
Môž, milovať však v dcére matku
a obom vravieť o šťasti,
hovorí jednej: svätá ste mi,
tej druhej: moja, moja ty!

Musí sa rieci i smútočné to:
nebude matky kedy si!

Však v dcére budú zachované
jej drahocenné obrysé.
Uteká život ako rieka,
z dcéry sa matka stane raz
a po rokoch sa zopakuje
metamorfóza krás.

Zpěv rodné zemi

ÚRYVEK

Ty však, znova rodic ve svém hloži
pokorné a vzdorné děti boži,
pučela jsi v nové okvěti,
v sladký jazyk domoviny,
pršící jako modrojas
nad vrchy a nad roviny.

Celá v nás,
stokrát k slunci rozkveta jsi zas,
zraješ k ránu rádlem plodných lánů,

tancem žen ve vúni thymiánu,
modlitbou, jež se rtů uniká mi
jako pramen pod horami,
hudbou snivečů, symfonii žalu
nad hrobkami žebráků a králů,
písmem moudrých, zasednuvších v radu,
melancholii mlh v listopadu,
krokem vojsk, jež putovala světem
k tvému jaru s biblí, kulometem,
kovem měst a robotnickým dnem.

A tak jdem
mrtví, živí, nezrození,
nekonečné pokolení.
Z bouřných mraků nad světem
stoupáš s námi, ostrov štěstí,
nekonečný život náš,
na němž je nám růst i květi,
držet stráž.

SLOVNÍK ŽIVOTA (134)

Uvádzame ďalšie príklady používania niektorých predložiek a predložkových spojení:

SPRÁVNE

CESTOU (s 2. p.):

1. prostredníctvom úradu
2. omilostením
ale správne je: vyrobil
chemickou cestou

CEZ (so 4. p.):

1. vyše, nad päťdesiat
2. napriek, proti všetkym
upozorneniam

CIELOM (s 2. p.):

1. pre zisk
2. na liečenie (ist)

DĽA (s 2. p.):

podľa zákona, podľa vzoru

MIMO (so 4. p.):

pracovať mimo mesta,
mimo školy

PRE (so 4. p.):

isti po droždie, po ocot

NESPRÁVNE

cestou úradu
cestou milosti

cez päťdesiat
cez všetky upozornenia

cieľom zisku
cieľom liečenia

dľa zákona, dľa vzoru

pracovať mimo mesto

isti pre droždie, pre ocot

POESKY

Izawiąca bomba
Izawy
maca
macač
machnacé
macherka
machina
machinacja
machinalny
machlojka
machnacé
macica
macierz
winna macica
maciczny
maciejka
maciejówka
macierzanka
macierzyński
urlop macierzyński
macierzyńscy
macierzysty
maciora
macki
macocha
macoszy
maczač
maczuga
mać
Madziar

SLOVENSKY

slzotvorná bomba
slzavý
maces
macať, ohmatávať
mávať
kývnut
machle
stroj; mašinéria
machinácia
mechanický
podvod
mávnuť
maternica
matka
vinná réva
maternicový
fiala
poľská čiapka
materina dúška
materinský
materská dovolenka
materstvo
materský
prasnica
tykadlá
macocha
macošký
máčať
budzogáň
matka
Maďar

ČESKÝ

slzná bomba
slzavý
maces
hmatať
mávat
mávnout
machle
stroj; mašinérie
machinace
mechanický
podvod
mávnout
děloha
matka
vinná réva
děložní
fiala
maťovka
mateřidouška
mateřský
mateřská dovolená
mateřství
mateřný
prasnice
tykadle
macocha
macešský
máčet
palcát
matka
Maďar

Zo spomienok vojenského kuchára

V máji t.r. uplynulo 41 rokov od konečného víťazstva nad fašizmom, ktoré národom Európy prinieslo slobodu a mier. Svoj podiel na tomto víťazstve majú aj naši krajania, členovia našej Spoločnosti, ktorí sa, nechadiac na obete, so zbraňou v ruke postavili proti nemeckému vatreľcom na viacerých vojnových frontoch. Dnes odovzdajme slovo čtáravovi vo vyslužbe, bývalému dlhoročnému predsedovi miestnej skupiny v Malej Lipnici, krajanovi Františkovi SVETLÁKOVÍ.

Narodil sa 15. decembra 1919 v Malej Lipnici v slovenskej rodine Ignáca a Matildy. Mladé roky prežil v rodnej obci, ale aj tie boli poznačené jeho pôvodom, tzn. prácou na poli. Času na bezstarostnosť a zábavu neboľo veľa. Keď mal krajan Svetlák 21 rokov, povolali ho na vojenčinu. Narukoval v r. 1941 do Dolného Kubína, kde dva roky slúžil v strážnom oddiele ako kuchár vo vtedajšej slovenskej armáde. V r. 1943 ho poslali na východný front. Slovenski vojaci čoskoro pochopili, kde je ich miesto a po jednom, dvoch a nakonieč aj hromadne utekali na sovietsku stranu. Slobodník František Svetlák sa zoznámil s ľuďmi, ktorí mu chceli pomôcť pri úteku na Krym. Nepochádzalo sa to, ale onedlho prešiel na sovietsku stranu s celým svojím oddielom. Čoskoro sa prihlásil do československých jednotiek, organizovaných na území Sovietskeho zväzu. Zaradili ho do 2. praporu 2. paradesantnej brigády. Nastalo obdobie vojenských a parašutistickej cvičení a politického školenia, ktoré viedli skúsení vojaci a poprední komunistickí činitelia, napr. Marek Čulen. Na fronte sa po celý čas tuho bojovalo. Československá brigáda v rámci 1. ukrajinského frontu postupovala na západ, stále bližšie k vlasti. Krajan Fr. Svetlák sa zúčastnil viacerých bojových akcií, aj keď stále ako kuchár. Čo však neznamenalo, že bol v bezpečí. Gúľky predsa nevyberajú. 2. paradesantná brigáda a najmä 2. prapor sa zvlášt vyznamenal v bojoch oblasti Dukla-Romanov-Pastwiska. Svoju vďaku a uznanie im vyslovil sám maršal Konev

a viaceri vojaci obdržali vyznamenania za udatnosť. Čoskoro sa dostali do poľského Krosna, kde ich zastihla zvest o vypuknutí Slovenského národného povstania. 2. paradesantná brigáda a spolu s ňou aj Františka Svetláka letecky prepravili na Slovensko na pomoc povstalcom. Vysadili ich na letisku Tri duby pri Banskej Bystrici, kde sa ihneď zapojili do boja.

2. paradesantná brigáda zvádzala tuhé boje v okolí Hronskej Dúbravy, Krivaňa a na koniec Banskej Bystrice, kde podľahli nemeckej presile. Časť vojakov odišla domov. Krajan Svetlák však nechcel nechať kamáratov, nemohol opustiť svoju jednotku. A hoci nacistické letáky a propaganda neuľahčovali rozhodnutie, zostal a prešiel do I. Stalinovej partizánskej jednotky pod velením A.S. Jegorova. Bojoval na úseku Prašivá-Koží chrbat. So skupinkou okolo 40 vojakov sa pokúšali prebit na druhú stranu Hrona. Nepodarilo sa. Opäť sa dostali na Koží chrbat. Počas plnenia výzvnejšej úlohy v okolí Lipovskej Lužnej sa krajan Svetlák spolu s niekoľkými vojakmi dostal do zajatia. Bolo to 10. novembra 1944. Nacisti ich odvliekli do tábora v Ružomberku a odtiaľ previezli do Nemeckého tábora v Lansdorfe. Potom ich prešťahovali do tábora v Bremendorfe a na koniec do Osnaburgu, kde ich 8. mája 1945 oslobodili spojenecké vojská. O podmienkach, aké boli v táboroch nech svedčí fakt, že v momente oslobodenia krajan Svetlák väžil sotva 39 kg. Domov sa vrátil 15. augusta 1945. Vrátil sa však už do Poľska, ktorému po vojne pripadla Orava i Spiš. Ešte na krátko odišiel na Slovensko, ale potom sa už natrvalo usadil v Malej Lipnici.

Hned po vojne krajania na Orave organizovali slovenské spolky. V Malej Lipnici začali spolok organizovať už v r. 1946 a o rok už pracoval. Na jeho vzniku má svoj podiel aj krajan Fr. Svetlák, ktorého krajania zvolili za tajomníka. Nedorozumenia s otcom spôsobili, že ešte mladý František musel žiť na vlastnú päsť. To mu však nebránilo aktívne pracovať v radoch krajanskej

organizácie. Učinkoval v divadelnom krúžku, ktorý viedol slovenský učiteľ Pospíšil. Počas tejto práce sa bližšie zoznámil s krajankou Máriou Matonogovou, s ktorou sa v r. 1955 oženil. Vztahy s otcom sa však nelepšili, skôr naopak. Preto krajan Svetlák častejšie býval u svokrovco. Až neskôr sa vrátil k chorému otcovi a začal gázdovať na svojom 6 ha gazdovstve. Dnes má už dospeleho syna a dcéru.

Vždy sa spoločensky angažoval, tri volebné obdobia bol členom miestneho národného výboru a začas aj predsiedníctva MNV, 20 rokov plnil v miestnom urbáre funkciu tajomníka. Zasa krajania ho v r. 1970 zvolili za predsedu miestnej skupiny KSCaS, a túto funkciu zástával do roku 1983. Významnejšie úspechy sice v krajanskej činnosti nedosiahli, ale pracovali natoľko, nakoľko im umožnovali tamto podmienky.

Dnes, po rokoch, s nostalgou spomína dávne, ale pohnuté časy. Je trochu roztrpený, na život, rodinu a hádam niekedy aj na seba. Trochu chorľavie, nevychádza najlepšie s rodinou. Pracovať však treba, žiť tiež. Prešiel bohatou a zložitou životnou cestou, a ako vraví, nikdy sa nemusel hanbiť za to, že sa cítil Slovákom. Zial, nie všetko v živote vychádza podľa želani, aj keď sú to želania podložené záslužnou činnosťou.

DOMINIK SURMA

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

ČERVEN — JÚN

1.VI. Mezinárodní den dětí.

3.VI.1801. V Osicích u Pardubic se narodil František Jan Skroup, významný český hudební skladatel a kapelník, tvůrce písničky Kde domov můj na text Josefa Kajetána Tyla, která se stala součástí československé státní hymny (nar. 7.II.1862 v Rotterdamu).

3.VI.1826. V Senici se narodil Vilim Paunily-Tóth, spoluzakladatel Matice slovenskej a její první místopředseda, redaktor literárnych časopisů a politik, autor básní, povestí a povídek (zemrel VI.1877 v Martině).

6.VI.1841. V Milkowszczyzne (okr. Grodno) se narodila Eliza Orzeszkowa, polská pokrovká spisovateľka, predná predstaviteľka pozitivismu. V její tvorbě se projevovala láská k přírodě a venkovu; v mnoha románech a povídách se zabývala problémy tehdejší společnosti, po lednovém povstání v r. 1963 (zemrela 18.V.1910 v Grodñi).

6.VI.1861. V Martině na shromáždění zástupců slovenských obcí a mest bylo přijato Memorandum slovenského národa.

6.VI.1944. Vylodení spojeneckých vojsk na pobřeží Lamanšského kanálu v okupované Francii. Byla to největší výsadkářská operační pod krycím jménem Overlord a stala se druhou frontou v Evropě. Hlavním velitelem spojeneckých vojsk byl generál D. Eisenhower.

9.VI.1781. Ve Wylam on Tyne (u Newcastle — Anglie) se narodil George Stephenson, anglický vynálezec a konstruktér; postavil první lokomotivu na světě, která uskutečnila zkoušební jízdu 25.VII.1811; v roce 1823 Stephenson založil první továrnou na lokomotivy na světě (zemrel 12.VIII.1848 v Tapton House — Chesterfield).

9.VI.1939. Do Polska přiletěla z Piešťan skupina slovenských leteců, aby se zúčastnila boje proti nacistickému Německu.

10.VI.1942. Pacifikačky Lidic u Kladna v Čechách, uskutečněná nacisty v odvetě za atentát na Reichsprotektora Reinharda Heydricha, hitlerovského generála SS a policie, spoluzakladatele vyhlazovacích táborů, válečného zločince.

9.—10.VI.1942. V Moskvě se konal I. sjezd Svazu polských vlastenců v SSSR; schválení ideové deklarace Svazu.

10.VI.1945. Jednotky 1. a 2. polské armády, z nichž byla vytvořena Vojska ochrany pohraničí, stanuly na stráži polských hranic. Den WOP.

11.VI.1881. V Praze bylo slavnostně otevřeno Národní divadlo představením Smetanova opery Libuše.

14.VI.1856. Narodil se Dimitr N. Blagoev, zakladatel a vůdce bulharské revoluční strany „těšnáku“, přejmenované v roce 1919 na komunistickou stranu.

16.VI.1426. Vítězství husitů nad křížáky u Ústí nad Labem.

16.VI.1871. V Martině zemrel Ján Kalinčiak, významný štúrovský básnik a prozaik. Prvni práce psal v češtine, po štúrovské jazykové reformě ve slovenštine; překládal Čajkovského a jiné autory. Slovanstvo, jeho osudy, folklór, literatura a Slovensko v rámci Uherska byly hlavními motívy jeho literárnych pokusů. Svoje postavení v literatuře vděčí zejména próze; vyzdívával v ni historickou tematiku, chtěl ukázat účast Slovákov v dějinách Uherska. Své nejvýznamnější dílo „Reštaurácia“ napsal v Těšině, pak se přestěhoval do Martina, kde byl redaktorem literárního časopisu Orol. Tu napsal rozsáhlý román Orava a připravil svazky souborného vydání svých prací pod názvem Povesti Jána Kalinčiaka (nar. 10.VIII.1822 v Horném Zátorci, dnes část Martin).

16.VII.1919. V Prešově byla vyhlásena Slovenská republika rad, ktorá existovala do roku 1919 a sehrála významnou úlohu v československém revolučním hnutí.

18.VI.1936. V Moskvě zemrel Maxim Gorkij (vl. jménem Alexej M. Peškov), významný ruský spisovatel, dramatik, publicista a literárny kritik; tvůrce literatury socialistického realismu (nar. 28.III.1868 v Nižném Novgorode, dnes Gorkij).

18.VI.1941. V Londýně Jan Masaryk a Ivan M. Majský podepsali československo-sovětskou dohodu, ktorá sa stala prvním právnym a politickým základom zrodu československých vojenských jednotiek v SSSR. Prvni

NA RÓZNYCH POSTOCH

Má povest človeka poctivého a veľmi pravovitného, náročného voči sebe a iným, na ktorého sa možno vždy spoľahnúť. Tako možno stručne charakterizovať krempašského krajaná SILVESTRA MOŠA.

Narodil sa 30. októbra 1920 v slovenskej roľníckej rodine Michala a Žofie Mošovcov. Mal troch bratov a tri sestry. Už ako malý chlapec musel pomáhať najprv v domácnosti a neskôr na gázdovstve. V rodnej obci skončil sice poľskú ľudovú školu, avšak rodičia ho vychovali v slovenskom národnom duchu a vstupili mu lásku k otčine a materinskému jazyku.

V septembri 1939 sa zmenili štátne hranice a celý Spiš a Orava pripadli Slovenskému štátu. V roku 1941 mladý Silvester dostal povolávací rozkaz a narukoval do slovenskej armády v Michalovciach, kde bol hlavným skladníkom. Ked' vypuklo Slovenské národné povstanie, sa jeho jednotka, ktorej veliteľom bol kapitán Martin Kučera, pripojila k povstalcom. Silvester Moš, ktorý postúpil na čatára a velil družstvu, sa zúčastnil viačierých bojových akcií v období od začiatku septembra do 24. novembra 1944. Bojovali v rámci Jegorovovej partizánskej brigády a jedným z najväčších bojov, ktorého sa S. Moš zúčastnil, bol boj o Telgart (dnes Švermovo, okr. Banská Bystrica). Ranený v Starých horách, dostal sa do zajatia. Bol odveztený do nemocnice v Brezne, odkiaľ ho v januári 1945 previezli do nemocnice v Mosburgu. Ked' trochu vyzdravil dostal sa do tábora vo Freizingen pri Mosburgu, kde pracoval na statku. Tam sa dočkal vytúženej slobody. Domov sa vrátil spolu s inými bojovníkmi peši cez celé Československo. Ale doma nebolo pokojne. V Krempachoch a v okolitých obciach šarapatila „banda Ognia“.

Opäť prišli neprespané noci, plné hrôzy a neistoty.

Rok 1947 znamenal významný prelom v živote Silvestra. Oženil sa s krajankou Žofiu Svecovou a začali spolu hospodáriť na neveľkom gázdovstve. Neskôr od základov budovali hospodárske staviska a obytný dom, ktorý dokončili v roku 1955. Nasáhvali sa doň už s troma deťmi — Jozefom, Irenou a Jánom.

Mladý Silvester Moš nikdy nestal bokom. Ked' v roku 1947 vznikol v Krempachoch Spolok Čechov a Slovákov, hned sa stal jeho členom. Jeho aktívitu a obetavosť kraja docenili a zvolili ho za člena miestneho výboru, ktorým je dodnes. Bol viackrát delegátom na zjazdoch Spoločnosti kde ho zvolili za člena ÚV a neskôr za člena Hlavného čestného súdu. Je horlivým čitateľom nášho krajanského života.

Vo februári 1959 zvolili Silvestra Moša za predsedu Obecného národného výboru v Novej Belej. Funkciu predsedu ONV zastával trinásť rokov. Vždy vedel spojiť prácu na gázdovstve a výchovu detí so spoločenskými funkciami, ktorých mu z roka na rok pribúdalo. Pribúdali aj deti. V roku 1958 prišla na svet Mária, o dva roky neskôr Bernarda a v 1963 František. Nebyť manželky Žofie, ktorá mu bola nielen vernou družkou, ale mu aj veľa pomáhalo vo vedení gázdovstva, akiese by nezvládol všetky spoločenské funkcie.

Od roku 1949 je aktívnym členom gminného družstva Roľnícka svojpomoc v Krempachoch, v ktorom v posledných rokoch plní funkciu predsedu dozornej rady.

V rokoch 1960—70 bol členom dozornej rady okresného zväzu družstiev a po administratívnej reorganizácii dve volebné obdobia

členom dozornej rady vojvodského zväzu roľníckych družstiev v Nowom Sączu. Po utvorení gmin bol dva roky predsedom Gminného národného výboru a potom do roku 1984 podpredsedom.

Krajan Silvester Moš sa v roku 1959 stal členom Poľskej zjednotenej robotníckej strany, v ktorej zastával vedúce funkcie. Jedno volebné obdobie bol členom exekutív bývalého okresného výboru PZRS, potom bol dva roky tajomníkom gminného výboru strany a od roku 1982 je tajomníkom základnej stránice organizácie v Krempachoch.

V júni 1984 ho zvolili za člena Vojvodského národného výboru v Nowom Sączu.

— Stránická organizácia u nás dobre pracuje — hovorí krajan Moš. Členovia sú aktívni a vyvíjajú širokú činnosť. Dobré sa nám spolupracuje so ZES, SZPM a s našou Spoločnosťou. Podielame sa na práciach v prospech rozvoja našej obce. Aktuálne sa Krempachy zúčastňujú vojvodské súťaže o najčistejšiu obec. Spolu s ríčiariskou radou plánujeme na deväťdesiate roky výstavbu novej školy. Starú školu chceme prispôsobiť na škôlku. V tomto päťročnom období sa budeme snažiť vybudovať svadobný dom.

Krajan Silvester Moš je organizačným vedúcim stavby pekárne, ktorú Krempašania začali stavať na jeseň 1984, a tento rok chce odovzdať v hrubom stave.

A tak sme sa dostali k dnešným dňom krajana Moša. Deti mu už dospleli a staršie založili vlastné rodiny. Má už desať vnukov. Od roku 1972 je vo výslužbe, ale ešte stále pracuje spolu so synom Jánom na vyše sedemhektárovom gázdovstve. Dlhé roky sa venoval a nadále venuje svojmu obľúbenému koníku, včelárstvu.

Veľa úsilia vynaložil pri výstavbe remízy, obchodov, kultúrneho domu v Krempachoch či dávnej budovy obecného národného výboru v Novej Belej, v ktorej je dnes zdravotné stredisko. Teší sa veľkému uznaniu a autorite nielen v Krempachoch, ale aj širokom okoli za svoju čestnosť, svedomitosť a aktivitu.

Za dlhoročnú obetavú prácu bol krajan Silvester Moš viackrát vyznamenaný m.i. Galavierskym krízom Radu obrodenia Poľska, Zlatým krízom za zásluhy a medailou Za zásluhy pre KSCaS.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

frontovou jednotkou bol 1. čs. samostatný polní prapor v SSSR. S pomocí hlavného veliteľství Sovětskej armády a moskevského vedenia KSČ z polního praporu povstala 1. čs. brigáda, potom 1. čs. armádny sbor v SSSR, v dalším vývoji pak 1. čs. armáda a nakopec celá Československá lidová armáda.

21.VI.1921. Na Staromestském námestí v Praze bolo popraveno 27 českých pánu a měšťanů, protihabsburských bojovníků. Mezi významnými českými vlastencami bol popravený Ján Jesenius (z Jasenové), slovenský lekár, filozof, humanistický vzdělanec, rektor Karlovy univerzity, účastník protihabsburského povstání (nar. 27.XII.1956 ve Vratislaviv).

18.VI.1936. Ve Španielsku začala občanská válka.

22.VI. Tradiční svátek moré: Den lodičářů, námořníků, válečného námořnictva a rybářů.

22.VI.1941. Toho dne fašistické Nemecko prepadlo Sovětsky svaz, ktorý bol hlavní překážkou na cestě III. říše za vládou nad světem. Hitler a hlavní velitelství Wehrmachtu na začátku agresy plánovali, že do konce října 1941 obsadí Moskvu a dosáhnou rozhodujícího vítězství před příchodem zimy. Německé obrnené oddíly za každou cenu táhly k Moskvě.

Sovětsky vojska, tvrdosíjně se bránící za cenu velkých ztrát, ustupovala do hloubi země a brzdila tempo německého úroku. Sovětsky hlavní velitelství současně organizo-

valo obranu, přemisťovalo k Moskvě strategické zálohy, formovalo nové armády. O osudech války se rozhodovalo na obrovských prostorách a v nesčetných bitvách. Na frontě i v týlu. Obrovského úsilí, hrdinství, vlastenectví a nesmírné obetavosti sovětského lidu a jeho armády vyžadovalo zastavení nepřátelského útoku, přinucení k ústupu a definitivní porážka nepřítele v Berlíně.

Za vítězství nad III. říší Sovětsky svaz zaplatil vysokou cenu: ztratil 20 miliónů lidí, zničení na velkých okupovaných terénech SSSR bylo nesmírné. Den 22. června 1941 se stal počátkem konce německé III. říše.

25.VI.1836. V Žyrardowě u Varšavy se narodil Paweł Hulka-Laskowski, spisovateľ, publicista, prekladateľ a veřejný pracovník. Z díla: antologie „Pięć wieków herezji“, „Porucznik Regier“, vzpomínky „Mój Żyrardów“ a „Książyc nad Cieszym“ (zemrel 29.X.1918).

26.VI.1861. V Praze zemrel Pavel Josef Šafárik, prední slovenský vedeč, jazykovedec, historik, národní buditeľ (nar. 13.V.1795 v Kobeliarově, okr. Rožňava).

26.VI.1891. V Háji u Opavy se narodil Vladislav Vančura, významný český prozaik, dramatik, filmový režisér a scenárista, vedoucí osobnost české kultury mezi dvěma světovými válkami. 1. července 1942 byl v Praze popraven nacisty (prišlo číslo Života přineslo o něm širší zmínku — red.).

27.VI.1836. V Paříži vznikl Svaz spravedli-

vých, do ktorého vstoupil v roku 1847 Karel Marx a Bedřich Engels; v červnu 1848 byl prejmenovaný na Svaz komunistov a existoval do roku 1852.

28.VI.1914. V Sarajevu byl spáchán atentát na rakousko-uherského následníka trónu Františka Ferdinanda a jeho manželku, což se stalo zámkou pro zahájení prvého světového války.

28.VI.1971. V Malackách zemrel slovenský národní umělec Martin Benka, malíř, grafik a ilustrátor, nositel Řádu republiky (nar. 2. IX.1888 v Kiripolci na Záhorí, dnešním Koštiši).

28.VI.1945. Prezident Zemské národné rady Bolesław Bierut povolal ve Varšavě Prozatímní vládu národní jednoty. Vláda vznikla na základe Prozatímní vlády utvořené 31. prosince 1944 v Lublině na místě Polského výboru národního osvobození (PKWN).

29.VI.1939. V Nowosielskich se konala protisovětská demonstrace 150 tisíc rolníků, největší v meziválečném období.

30.VI.1946. V Polsku se konalo lidové referendum 3krát ano, v němž rozhodná většina obyvatelstva hlasovala pro jednokomorový parlament PLR, upevnění demokratických proměn lidového Polska a pro hranice na Odře, Nise a Baltu.

30.VI.1971. Během návratu na Zemi v kosmické lodi Sojuz 11 tragicky zahynula posádka sovětské orbitální stanice Salut: G. Dobrovolskij, V. Volkov a V. Pacajev po letu trvajícím 24 dní.

Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku (1956–1961)

O národnostných menšinách bývajúcich v Poľsku po r. 1945 sa nenapsalo veľa a vedomosti priemerného obyvateľa sú ešte menšie. Všetci si zvykli pod vplyvom rozhlasu, televízie a dennej tlače na myštu, že Poľsko je jednonárodnou krajinou. Existenciu národnostných menšína sa spája bud' s medzičasovým obdobím, bud' so Židmi, ktorí sa obdobne objavujú na stránkach denníkov či týždenníkov vydávaných v PER. Snáď ešte niektorí vedia o existencii Ukrajincov, o iných vedia už iba nemnohí.

Pred vojnou bol tzv. problém menšína dôležitý, keďže ľudia nepoľskej národnosti tvorili vyše 30% spoločnosti; zaokruhlene bolo 4,8 miliónov Ukrajincov, vyše milióna Bielorusov, skoro 3 milióny Židov, okolo 780 000 Nemcov, skoro 140 000 Rusov, okolo 80 000 Litovcov, vyše 30 000 Čechov.¹⁾

Jedným z výsledkov druhého svetovej vojny bola nielen zmena veľkosti jednotlivých skupín, ale aj ich zemepisného rozmiestnenia. Obrovská časť Ukrajincov, Bielorusov a Litovcov sa ocitla na území pripojenom k ZSSR. Ukrajinci, ktorí neboli evakuovaní do ZSSR a nezahynuli v krvavých bojoch v rokoch 1944–1949, boli roztrúseni na znovuzískanom území. Pravdepodobne početnosť ukrajinskej skupiny koncom štyridsiatych rokov dosahovala okolo 160 000 osôb.²⁾ Bielorusi ostali na súvisom území v Bielostockom vojvodstve, ale ich počet poklesol približne na 165 000. Židia mali zostať — v päťdesiatych rokoch — a bývali v Poľsku v počte okolo 50 000 osôb, ostatných pohlielo šialenosť fašizmu. A aj z tejto skupiny značná časť v krátkom čase emigrovala, keďže chcela nájsť pokojnejšie miesto pre život ako Stredná a Východná Európa. Nemci skoro všetci opustili územie Poľska. Litovcov zostało okolo 10 000 na pohraničí medzi PER a Litovskou SSR.³⁾ Uskutočnila sa skoro úplná „výmena“ Čechov v Poľsku. Ti, ktorí pred vojnou bývali vo Volynskej oblasti, repatriovali do Československa, namiesto toho na území Poľska sa ocitli mnohé skupiny Čechov bývajúcich v bývalom Kłodzkom okrese, v Gorzow Wielkopolskem, ako aj v oblasti Strzelina (vtedy Wroclavské a dnes Walbrzyské vojvodstvo — Ž). Iba malá skupina „predvojnových“ Čechov ostala v gmine Zelov pri Lodži (teraz Piotrkovské vojvodstvo — Ž).

Jedinou národnostnou skupinou, ktorá sa následkom vojny drasticky nezmenšila, ani nebola premiestnená na nové územie, sú Slováci. Skôr ako začnem hovoriť o veľkosti slovenskej národnostnej menšiny, zdá sa byť nevyhnutné zaoberať sa tému národného uvedomenia obyvateľstva Spiša a Oravy. V r. 1957 v prostredí Čechov a Slovákov pisali o tejto téme: „ťažkosť v určení počtu oboch národností potvrdzuje fakt, že obyvateľstvo, bývajúce na Spiši a Orave, okrem malej skupiny uvedomelých Slovákov, ktorí sú akti-

vistami Kultúrno-sociálnej spoločnosti a podobnej poľskej skupiny, hlavne predstaviteľov poľskej inteligencie na tomto území, nemá vykryštalizované národné cítanie, (...) Nezriedka zmeny v hlásení sa k jednej alebo druhej národnosti vyplývajú z okolnosti, že obyvateľstvo tohto územia spája jazykové, zvykové a ekonomicke spoločenstvo.⁴⁾ Uvedomovali si to činitelia Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, keď písali: „na Spiši o Orave popri dvoch skupinách s výrazným poľským alebo slovenským národnostným cítiením existuje istá skupina ľudí, u ktorých je pocit národnnej príslušnosti labilný, zase iní hovoria o sebe ako o Oravcoch. Vyplýva to u nich z koniunktúrnej politickej kolísavosti a z prejavov asimilačných procesov“⁵⁾. V dôsledku tejto nestability odhady veľkosti slovenskej skupiny bývali rôzne. Tak napr. v r. 1950 ju hodnotili asi na 15 000 osôb,⁶⁾ v 1957 na 16 000,⁷⁾ v r. 1960 sa hodnotilo, že počet Čechov a Slovákov dosahoval 22 300 osôb,⁸⁾ zatiaľ čo sami Česi a Slováci v r. 1956 odhadovali početnosť oboch skupín na viac ako 30 000.⁹⁾ Je pochopiteľné, že zvyšovanie alebo znižovanie početnosti skupiny mohli byť výsledkom dnes nám neznámych kritérií, prijatých pri sčítavaní. Pravda bola kdesi uprostred; možno priať, že početnosť Slovákov v Poľsku sa pohybovala medzi 15 až 25 000.

Ešte tažším problémom je určenie veľkosti českej skupiny. Priamo po skončení vojny značné skupiny Čechov odišli z Poľska. Presné čísla sú známe iba pre Kłodzky okres, kde 22. augusta 1945 uskutočnilo sčítanie cudzincov. Malo tam bývať 538 československých občanov a 2512 osôb českého pôvodu.¹⁰⁾ Teda koľko Čechov sa nachádzalo na území dnešného Poľska v r. 1945? Tažko povedať, mnoho sa stahovali do Československa. Vie sa napr., že začiatkom októbra 1945 okolo 400 osôb odišlo zo Zelova pri Lodži.¹¹⁾ Československý svojpomocný výbor pre otázky repatriácie, ktorý vznikol v septembri 1945, pomohol vystečovať 113 rodinám (463 osôb) z Kępna v decembri 1945.¹²⁾ Aj Zväz Čechoslovákov v Poľsku, ktorý vznikol v Lubline ešte počas vojny, deklaroval o. i. pomoc v návrate do vlasti, hoci nič nevieme o tomto aspektke jeho pôsobnosti. Na území Poľska sa počas vojny ocitol istý, neznámy, počet Čechov, ktorých Nemci vyzviedli do koncentračných táborov. Ti, čo sa zachránili, vracači sa domov.¹³⁾ Vcelku, Česi ostali v Zelove, Strzeline, ako aj Kudove-Zdroji, kde ich v r. 1950 malo bývať okolo 3 000.¹⁴⁾

Ešte skôr ako sa skončila vojna, boli podniknuté pokusy organizovania sa Čechov a Slovákov. V Lubline vznikol Výbor Zväzu Čechoslovákov v Poľsku, ktorý sa vo februári 1945 obrátil na Krajinskú národnú radu so žiadosťou o schválenie stanov a sámho Zväzu. Pre nepresnosti v stanovách, vec vtedy nebola vybavená.¹⁵⁾ Predsa však Zväz

bol neskôr registrovaný a pôsobil prinajmenšom do r. 1953. Cieľom tohto Zväzu bola pomoc ochotným stahovať sa do Československa, prehľbovanie „českokarpatského bratstva.“ Nevedno, koľko mal členov a aký bol územný rozsah jeho pôsobnosti.¹⁶⁾ Pravdepodobne paralelne existoval v r. 1948 Český ústredný výbor v Katoviciach, ktorý mal filiálu v Goscicích pri Strzeline, ale informácie v prameňoch nie sú priliš presné.¹⁷⁾ O pôsobnosti Zväzu a jeho ďalších osudoch nič nevedno okrem toho, že v Strzeline existoval Zväz Čechov až do r. 1960 a prevzal ho obvod Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.¹⁸⁾ Snáď existovala aj nejaká Spoločnosť Čechov a Slovákov v Ciepliciach, ale nič o nej nevedno.¹⁹⁾

O niečo inakšie vyzerala otázka zorganizovania Slovákov na Spiši a Orave. Výstrely tam nezmikli tak skoro. Neistota o štátnej príslušnosti a tak isto o zriadenie, odsúvali návrat k normálnemu, mierovému životu. Ustálenie štátnych hraníc iba v malej miere zmenilo situáciu. Prelomovým momentom, ako sa zdá, bolo podpisanie zmluvy o príateľstve a vzájomnej pomoci medzi Poľskom a Československom 10. marca 1947 obe strany spôsobili, že miestne orgány zaujali kladnejší postoj k problému českej a slovenskej menšiny v Poľsku a poľskej v Československu. Na základe tejto zmluvy štátne orgány PER umožňovali slobodné zapísanie detí do slovenských škôl, rozšírenie siete týchto škôl, zamestnanie na týchto školách učiteľov Slovákov, ako aj utváranie kultúrnych a mládežníckych organizácií.²⁰⁾ Slováci už skôr žiadali o súhlas na zakladanie vlastných organizácií, napr. v r. 1948 mal existovať v Nedeci Zväz slovenskej mládeže, ale nedostať súhlas na registráciu.²¹⁾ Až koncom r. 1948 štátne orgány vyjadrili súhlas na vznik slovenských organizácií.²²⁾ Zároveň sa štátne orgány usilovali oslabiť prílišnú polonizačnú horlivosť mnohých Poliakov, predovšetkým ich vystahovaním z územia Spiša a Oravy. Úradne prestahovali skupiny učiteľov mimo Spiš a Oravy, čo stačilo, aby „neboli prípadu zneprávňovania zo strany učiteľov Poliakov.“²³⁾

Dva spolky Slovákov (správne Čechov a Slovákov — Ž) na Spiši a Orave boli registrované vo Vojvodiskom úrade v Krakove 5. januára 1949. Sídлом jedného sa stala Jablonka na Orave a druhého Nižné Lapšy na Spiši. Vo veľmi krátkom čase zorganizovali osem miestnych skupín: v Nedeci, Fridmane, Kacvíne, Nižných Lapšoch, Novej Belej, Jurbove a Krempachoch.²⁴⁾

Ako vyzerala pôsobnosť týchto Spolkov? Nevedno, chybajú totiž akekoľvek pramene. Prelomový pre celú krajinu rok 1956 priniesol vznik Spoločnosti, ktorá sa mala stať ústrednou pre Čechov a Slovákov. Kto vysiel s iniciatívou utvorenia celopoľskej organizácie Čechov a Slovákov v PER? Nemožno súhlasiť s názorom, že jednoducho nastal čas a „povolali k životu“ Kultúrno-sociálnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.²⁵⁾ Zdá sa byť bližšie pravdy, že v období stalinizmu minimalizovali problém národnostných menšína a povolovali len existenciu neveľkých miestnych organizácií.²⁶⁾ Až zmeny, aké sa uskutočňovali v krajinе, prinutili štátne orgány zmeniť svoju politiku voči národnostným menšinám. Túto tézu potvrdzuje fakt, že práve v rokoch 1956–1957 vznikli celoštátne Spoločnosti národnostných menší.²⁷⁾ Keď ide o Čechov a Slovákov, vieme, že v júni 1956 skupina 20 osôb bývajúcich vo Varšave a okolí sa obrátila na ministerstvo vnútra, ako rezort kompetentný na riešenie tejto otázky, o povolenie na založenie organizácie s názvom Československá kultúrno-sociálna spoločnosť. Mala pôsobiť na území celého Poľska a sídlo ústredného výboru sa malo nachádzať vo Varšave. Iniciátorov žiadosti podporili rodáci bývajúci v Lodži a Pabianiciach a predovšetkým slovenské spolky na Spiši a Orave.²⁸⁾ 7. júla 1956 bol zvolený Organizačný výbor Československej kultúrno-sociálnej spoločnosti.²⁹⁾ Organizačný výbor vyšiel s iniciatívou zorganizovania zjazdu v dňoch 18.–19. augusta 1956. Z neznámych príčin prinajmenšom dva-

krátky prekladali tento termín, počiatocne na február, potom na 9.—10. marec 1957.

O samom priebehu zjazdu nemožno veľa povedať, keďže sa nezachovali dokumenty. Konal sa v dňoch 9.—10. marca 1957 v Krakove. Malo sa ho zúčastniť 90 delegátov: 35 z Oravy, 25 zo Spiša, ako aj 30 z ostatných stredísk, v tom aj členovia Organizačného výboru.

Iba z nepriamych správ možno usudzovať, aká bola tematika zjazdových rokovaní. Hovoria o tom informácie a návrhy posielané na Organizačný výbor. Najdôležitejšou témou bola otázka osvety v najširšom význame tohto slova, ako aj to, čo v novinárskom jazyku by sa dalo povedať, ako „postavenie a úloha“ českej a slovenskej menšiny na území svojho bydliska.

Zjazd zvolil ústredné orgány Spoločnosti a schválil návrh predložených stanov. Snáď hoci nemáme na to potvrdenie v dokumentoch, práve na zjazde ustáli názov — Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.³⁰⁾

KSSČaS registrovalo Predsedníctvo Národného výboru hl. m. Varšavy dňa 31. mája 1957. Nevedno, prečo registračná procedúra trvala až dva mesiace.³¹⁾

Cieľom Spoločnosti podľa stanov bolo:

1) aktívne rozvinúť zapojenie českého a slovenského obyvateľstva do celonárodnej výstavby socializmu v Poľsku,

2) popularizácia a zovšeobecňovanie tradícií spoločných bojov poľského, českého a slovenského národa,

3) upevňovanie zväzkov bratského spoluňávania českého a slovenského obyvateľstva s poľským obyvateľstvom,

4) oboznámenie českého a slovenského obyvateľstva s kultúrou poľského národa, ako aj poľského obyvateľstva s českou a slovenskou kultúrou,

5) šírenie českej a slovenskej kultúry, kultivovanie českého a slovenského folklóru, sprístupňovanie českých a slovenských umeleckých a vedeckotechnických výsledkov,

6) starostlivosť o pamiatky českej a slovenskej kultúry,

7) organizovanie a podporovanie českej a slovenskej umeleckej, vedeckej a technickej pôsobnosti,

8) poskytovanie bezplatných právnych rád." Predvídal poskytovanie pomoci organizáciam a inštitúciám, ktoré by pomáhali realizovať tieto ciele.

Ustanovili aj konečnú organizačnú štruktúru Spoločnosti. Najvyšším orgánom bol celoštátny zjazd a medzi zjazdmi ústredný výbor, ktorý kontrolovala hlavná revízna komisia. V jednotlivých oblastiach organizovali obvody a v prípade Spiša a Orave aj miestne skupiny.³²⁾ Zdá sa, že obvody mali veľkú samostatnosť.

Najväčšimi a najlepšie organizovanými obvodmi KSSČaS boli obvody v Kacvine (Spiš) a v Jablonke (Orava), ktoré pokračovali v činnosti Spolkov Slovákov utvorených v r. 1949. O nich tiež možno povedať najviac. Oveľa fažsie je určiť dátum vzniku a podrobnosti z činnosti iných obvodov. Organiza-

začený rozvoj mal vyžerať nasledovne: v r. 1958 — 6 obvodov, 1959 — 8, 1960 — 9.³³⁾ Iné prameňe nepotvrdzujú tak veľký počet obvodov, podľa dokumentov samého ústredného výboru v r. 1960 malo byť 7 obvodov.³⁴⁾ Od r. 1957 existoval obvod v Kudove-Zdroji, kde sa nachádzala klub-kaviareň Beseda. Varšavský obvod vznikol v r. 1958.³⁵⁾ Tak isto v rokoch 1957—1958 vznikli obvody v Krakove, Kucove a Zelove,³⁶⁾ hoci stopy ich existence v dokladoch Spoločnosti pochádzajú až z 1959. Snáď v r. 1960 vznikol obvod v Lodzi.³⁷⁾ Obvod v Strzeline vznikol pravdepodobne koncom r. 1960 alebo na začiatku r. 1961, keďže uznesenie zasadnutia ústredného výboru Spoločnosti zo dňa 25. júna 1961 odporúča „zvláštnu starostlivosť o novozorganizovaný obvod v Strzeline“; mohol byt pokračovateľom Spolku Čechov, ktorý tam predtým existoval.³⁸⁾ Dosť neistá je existencia obvodu v Lubline; neexistoval pred r. 1960.³⁹⁾ Výkyvom podliehal aj počet miestnych skupín. Žiaľ, dnes je nemožné ustálenie podrobnejšími zmieni v organizácii miestnych skupín Spoločnosti. Podobná fažosť je s určením počtu členov Spoločnosti; v polovici r. 1959 malo ich byť 3500⁴⁰⁾ začiatkom r. 1960 — už 4000.⁴¹⁾ Nasvedčovalo by to odost bujnom rozvoju Spoločnosti, čo by dokazoval aj rast počtu miestnych skupín; napr. na Orave v januári 1960 bolo 11 miestnych skupín a v júli toho istého roku už 13.⁴²⁾

KRZYSZTOF SMOLANA POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSE

BIBLIOGRAFIA A POZNÁMKY

1) Historia Polski, (maketa), Varšava 1978, zv. IV., č. 4, s. 125, ako aj Mały rocznik statystyczny 1939, s. 22—26.

2) J. Tomaszewski: Mniejszości narodowe w Polsce po drugiej wojnie światowej, „Mówią Wieki“ 1983, č. 2, s. 11.

3) A. Kwilecki: Mniejszości narodowe w Polsce Ludowej, „Kultura i Społeczeństwo“ 1963, č. 4, s. 90, 91.

4) Informácia o národnostnej situácii na Spiši a Orave (autor neznaný), 1957? Archiwum Akt Nowych (ďalej AAN) — Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku (ďalej KSSČaS) 14.

5) Vysvetlenie Ústredného výboru KSSČaS (ďalej Ústredný výbor) do protokolu z kontroly, ktorú robil kontrolný kolektív ministerstva vnútra, 13.01.1961, AAN-KSSČaS 42.

6) Súpis národnostných menšíň. Približné údaje, 1950 AAN-Ministerstvo verejnej správy (ďalej MAP) 753, 1, 4.

7) Vidiecky poznámka č. 4.

8) Informácia o rozpočtovo-finančnej situácii menšinových Spoločností, 1961, AAN-KSSČaS 36.

9) Organizačný výbor KSSČaS (ďalej Organizačný výbor) ministerstvu vnútra, 18.06.1956, AAN-KSSČaS 1.

10) Korešpondencia MAP týkajúca sa národnostných pomerov v Kłodzku, 23.11.1945, AAN-MAP 773, 1, 8.

11) MAP lodiškemu vojvodovi vo veci zaobchádzania s českými repatriantmi, 3.11.1945, AAN-MAP 772, 1, 9.

12) Vojvodský úrad v Poznani do MAP vo veci repatriácie českého obyvateľstva z oblasti Kępna 18.01.1946, AAN-MAP 772, 1, 14.

13) Záznam z telegramu z Prahy do MAP, b.d., AAN-MAP 772, 1, 87.

14) Vidiecky poznámka č. 6.

15) MAP predsedovi Výboru zväzu Česchoslovákov v Poľsku, 14.03.1945, AAN-MAP 772, 1, 1.

16) Lublinský vojvodský úrad na MAP. Zoznam obyčajných spoločností, 17.04.1950, AAN-MAP 719, 1, 47, .54. Tento zoznam na dvoch miestach obsahuje informácie o Zväze v oboch prípadoch uvádzajú dátum príslušenia r. 1945. Na jednom mieste sa piše o počte členov 70 na druhom — 19, ako aj o územnom rozsahu činnosti, raz je to mesto Lublin, druhýkrát „územie Poł. rep. M. Kaszkiewicz: Lublinské siluety, Život 1966 č. 8, s. 4 uvádzajú názov Sväz Česchoslovákov v Lublinie.

17) Spomína ho kurátor Kuratória školské-

ho obvodu vo Wroclavi v korešpondencii s ministerstvom osvety vo veci škôl s českým vyučovacím jazykom, 30.11.1948, AAN-ministerstvo osvety (ďalej min. osv.), dočasná signatúra 283.

18) Vidiecky poznámka č. 38.

19) Bolo spomenuté v liste Organizačného výboru na UV PZRS, 4.2.1957. AAN-KSSČaS 1.

20) Zápisnica z konferencie zo dňa 17.09.1947, ktorá sa konala na min. zahr. veci o otázkach pomerov na Spiši a Orave, AAN-MAP, 1.80—83.

21) Okresný novotarský starosta Krakovskému vojvodskému úradu, 26.04.1948, AAN-MAP 777, 1.125.

22) Zápisnica z konferencie bezpečnosti spisana na Okresnom staroste v Novom Targu dňa 23.10.1948, AAN-MAP 777, 1.182—183.

23) Novotarský okresný starosta na MAP, poznámky o situácii na Spiši a Orave, 27. 02.1950, AAN-MAP 777, 1.240.

24) MAP na min. zahr. vo veci Spiša a Orave, 8.01.1949, AAN-MAP 777, 1.205.

25) Takúto tézu vyjadril A. Slaw: O rozviníciu walki z przejawami nacjonalizmu, „Nove Drogi“ 1958, č. 5, s. 34.

26) Výnimkou bola Kultúrno-sociálna spoločnosť Židov v Poľsku.

27) V r. 1956 vznikla Ukrajinská kultúrna sociálna spoločnosť, Bieloruská kultúrno-sociálna spoločnosť a v 1957 Litovská kultúrno-sociálna spoločnosť Nemcov v Poľsku. Vidiecky J. Tomaszewski: Mniejszości narodowe w Polsce po drugiej wojnie światowej, „Mówią Wieki“ 1983, č. 2, s. 9—13; č. 3, s. 1—6.

28) Vidiecky poznámka č. 9.

29) Tento dátum sa popiera v oficiálном komunikáte pre PAN (PTA) z 11.10.1956, v ktorom sa píše, že organizačný výbor vznikol v prvých dňoch októbra. Snáď v jednom prípade ide o moment volby samého výboru a v druhom o začiatok jeho skutočnej pôsobnosti. Je možné aj to, že sa to spojilo so zmenami, k akým došlo v samom výbere. Svedčí by o tom fakt, že v dokumente zo schôdze 7.07.1956 je ako predseda podpísaný niekto iný, ako v komunikáte pre PTA. Ale aj júlový dátum nie je istý, keďže v zachovanom odpise dokumentu z 5.06.1956, ktorý organizačný výbor poslal na Spolok Slovákov v Jablonke a týkal sa zapojenia tohto spolku do činnosti výboru, ktorý už získal podporu min. vn. (AAN-KSSČaS 1). Možnože organizačný výbor poslal na Spolok Slovákov v Jablonke a týkal sa zapojenia tohto spolku do činnosti výboru, ktorý už získal podporu min. vn. (AAN-KSSČaS 1).

30) Tento názov sa po prvýkrát vyskytuje v liste organizačného výboru na Úrad rady ministrov zo 14.02.1957, AAN-KSSČaS 1.

31) List na Predsedníctvo Národného výboru hl. m. so žiadosťou o registráciu má dátum 22.03.1957, ale je na ňom potvrdenie prijatia 28.03.1957, AAN-KSSČaS 9. Čo 12.5.1957 ústredný výbor v žiadosti o určenie termínu prijatia delegácie Spoločnosti námestníkom min. vnútra vo veci stanov zdôrazňoval: „Vzhľadom na to, že vybavenie uvedených otázkov limituje začatie normálnej činnosti našej Spoločnosti...“, AAN-KSSČaS 9.

32) AAN-KSSČaS 9.

33) Výťah zo súhrného zoznamu základnej činnosti KSSČaS za obdobie 1958—1961, AAN-KSSČaS 42.

34) Ústredný výbor na Poľské ekonomicke vydavateľstvo 14.4.1960, AAN-KSSČaS 34.

35) Ústredný výbor Predsedníctvu Národného výboru Varšava-centrum, 22.5.1958 AAN-KSSČaS 10.

36) Pravdepodobne v septembri 1956 vznikol Organizačný výbor obvodu v Zelove (Organizačný výbor obvodu v Zelove na Predsedníctvo Vojvodského národného výboru v Łodzi, 16.9.1956, AAN-KSSČaS 1).

37) AAN-KSSČaS 29.

38) AAN-KSSČaS 7. Počas rozšíreného za-

sadnutia predsedníctva ústredného výboru 26.9.1960 navrhovali: „V súvislosti s uskutočnenými rozhovormi s Uradom pre vnútorné záležitosti PVNV vo Wroclavi, treba v októbri zorganizovať obvod Spoločnosti v Strzeline a prevziať doterajšiu činnosť Spolku Čechov v Strzeline“ (s. 5). V tej istej správe (s. 9) však napisali: „V súvislosti s uskutočnením obvodu v Strzeline a prevzatím Spoločnosťou činnosti býv. Spolku Čechov v Strzeline...“ AAN-KSSČaS 6.

39) 18.11.1956 sa mal konáť voľby do Vojvodského výboru obvodu v Lubline (Pozvánka na vojvodskú konferenciu Československej kulturno-sociálnej Spoločnosti AAN-KSSČaS 1), ale akiese bez ďalších výsledkov, keďže ešte v októbri 1959 obvod v Lubline neexistoval. (Správa predsedníctva Ústredného výboru KSSČaS zo dňa 4.10.1959, AAN-KSSČaS 4).

40) Ústredný výbor na ministerstva financií, 20.8.1959, AAN-KSSČaS 9.

41) Vidiecky poznámka č. 34.

42) Vidiecky poznámka č. 8.

43) Ústredný výbor na Predsedníctvo Okresného národného výboru v Novom Targu, 22.1.1961, AAN-KSSČaS 10.

Božena Němcová

BABIČKA

(II)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Jara skokem přibývalo; lidé pracovali již v polích, nahore na stráni vyhřívali se ještěrky a hadi, že se jich, jdouce na podzámecký vrch fialky a konvalinky hledat, vždy lekly; babička jim ale říkala, že se nemají co bát, že do svatého Jiří žádné zvíře není jedovaté, že se může vzít do ruky, „ale pak, když slunce už vysoko, pak je v nich jed,“ dokládala. (...) Chlapci učili Adelku otloukat vrbové pišťalky; když pak jí pišťalka nechytěla pískat, dávali vinu, že nedobře při otloukání říkala. „Vy holky neumíte ani pišťalku udělat,“ vysmíval se Jan. „To není naše věc, ty ale zase neuděláš takovýto klobouček!“ pravila Barunka, ukazujíc bratrům klobouček z olšových listů, okrášlený chudobkami, který byla celý jehlinami sešpendlila. „Hm, to je kunšt!“ pohodil hlavou chlapec. „Pro mne ne, ale pro tebe,“ smála se Barunka, jdouc ještě dělat šaty ke kloboučku a tělo panenky z bezové duše. (...) Dávajíc sestře udělanou panenku, povídala: „Na, ale uč se to dělat sama, kdo s tebou bude hrát, až začneme my chodit do školy, budeš tu sama.“ „Bude tu babička,“ odpovědělo děvče s tváří, v níž bylo vidět, že jí ta samota byla nemilá sice, ale když jí babička zůstane, že jí zůstane všecko. Vtom šel kolem pan mlynář, podávaje Barunce list, pravil: „Běžte s ním k mamine, řekněte, že byl prášek v městě a že mu ho na poště dali.“ „To je od tatinka!“ zajásaly děti běžce do stavění. Paní Prošková čtla s radostnou tváří list, dočtouc zvěstovala všem, že přijede tatinek v polovici máje i paní knězna. „Kolikrát se to ještě vyspíme?“ ptala se Adelka. „Asi čtyřicetkrát,“ řekla Barunka. „Oh je, to nebude ještě dlouho,“ mračilo se děvče. „Víš co,“ radil jí Vilém, „já si udělám čtyřicet čárk na dvěr, a vždycky když ráno vstanu, jednu smažu.“ „To udělej, uběhne ti čas,“ smála se matka.

Pan mlynář šel od splavu a stavil se. Tvář jeho byla starostlivá, nešklíbil se ani nemžoural, pikslu držel v ruce, ale netočil ji, jen někdy dvěma prsty uholil na víčko. „Víte-li, co nového, lidičky?“ pravil vcházejíc do sednice. „Co se stalo?“ ptala se babička i paní jednohlásně, viděce, že není pan otec, jako bývá. „Máme tu horskou vodu.“ „Bože, ráč chránit, aby nebyla náhlá a zlá,“ pravila babička uleknuta. „Bojím se toho,“ řekl mlynář; „měli jsme po kolik dní už polední větry, nato přišly deště v horách, jak mleči od tamu přišli povídají, jsou prý všechny potoky rozvodněné a sníh úprkem taje. Bude to letos myslím nekalé. Já jdu nyní rychle domů a uklidíme hned všecko zlému hostu s cesty. Radil bych, abyste se také přichystali, opatrnosti nikdy nezbývá. Odpolede přijdu se podívat. Dávajete pozor na přibývání vody — vy ale, malá čečetka, nechodej k vodě,“ doložil pan otec, štípnou Adelku do tváři; poté odešel ze stavění. Babička šla se podívat ke splavu; po stranách splavu byly hráze stavěné z dubových dřevců, mezi nimiž vyrůstalo kapradí. Na stěnách hráze viděla babičku, že vody přibylo. Kusy dřeva, druna a ratolesti stromů unášel špinavý proud řeky přes splav. Starostlivě vrátila se

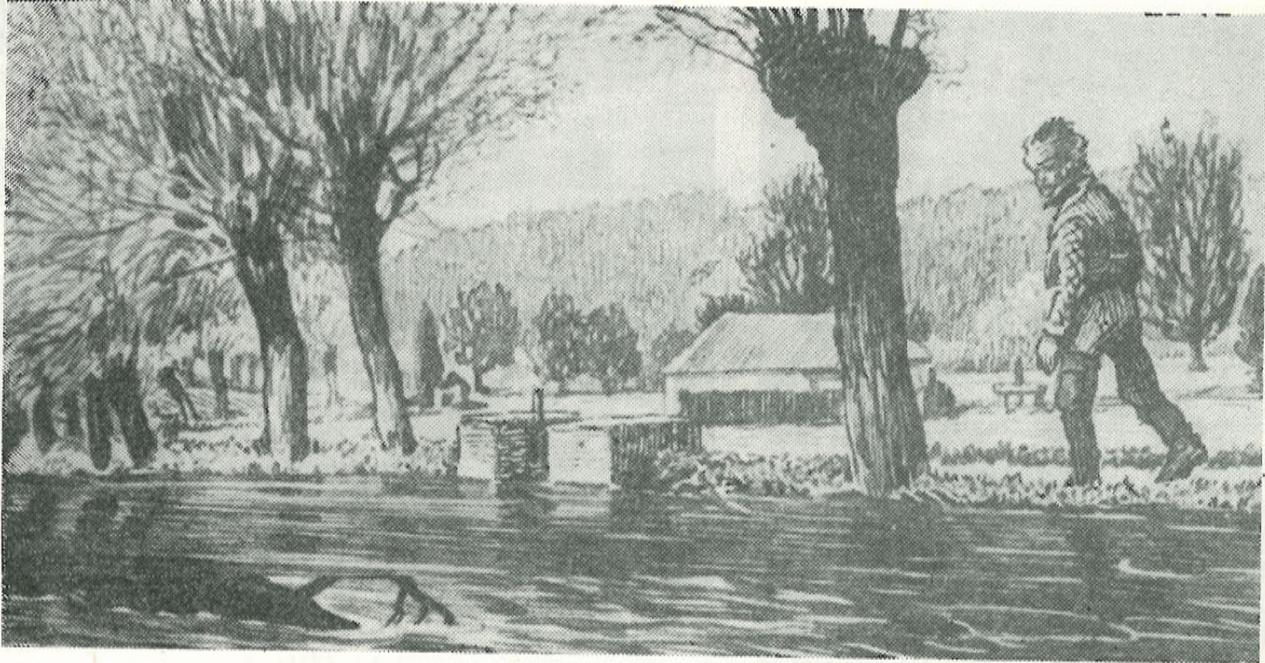
babička domů. Když šly kry, stalo se mnohdy, že se nastavěly u splavu a proud řeky, struhou se hrna, stavění zatopil; vždy býval strach, když začal led pukat, mlynářští chodívali ustavičně na stráži, aby se kde možná nebezpečenství předešlo roztrhováním krů stavících se v hory. Ale proti horské povodni nebylo úbrany. Jako na divém koni přihnala se s hor, vzala na cestě vše s sebou, co se jí v cestu stavilo, roztrhala hráz a břehy, vyvrátila stromy a stavění, a to vše v takovém kvapu, že se lidé ani vzpamatovat nemohli. Proto také babička, zkušená toho, jak domů přišla, radila, aby se děly přípravy k odklizení věcí ze sednic na húru, což se také huč dělo. Mezitím přišel pan myslivec, který jda z lesa okolo pily byl již slyšel, že přichází velká voda, a stoupání řeky pozoroval. „Ty děti by vám jen překážely, a když by zle přišlo, co s nimi, já je vezmu s sebou nahoru,“ pravil a hospodyně byly jeho nabídnutí rády. Odnášelo se, uklízelo, drůbež se odstěhovala na stráň, Stračka se odvedla k myslivcovům. „A vy jděte nyní za dětmi, aby ta paní neměla vše na starosti,“ pravila babička dcer a Bětce, když bylo vše uspořádáno, „já tu s Vorškou zůstanu. Přijde-li voda do stavění, vylezememe na húru, a tak zle, snad dá Pánbůh, nebude, aby nás vzala i se stavěním; není sem tak spádno jako ke mlýnu, ti chudáci jsou nejhůře na tom.“ Paní Prošková nechytěla dlouho přivolit, aby tam matka zůstala, ale když si říci nedala, musela jít. „Aby vám psi nezaběhli,“ upozornila odcházejíc ze stavění. „Neboj se o to, ti vědí dobré, kde ochrany hledat; ti se nás nespustí.“ Vskutku také chodil Sultán i Tyrl i patách za babičkou, a když si sedla s vretánkem k oknu, z něhož bylo vidět na řeku, lehlí k jejím nohoum.

Smrklo se, vody víc a víc přibývalo, sotva již koryto strouhy postačovalo; louka za splavem byla již pod vodou, a kde tomu vrbovi nepřekáželo, viděla babička z okna, ačkoliv stavění nízko leželo a břeh řeky vysoký byl, kolísání se vln. Odložila vretánko, sepjala ruce a začala se modlit. Vorša přišla také do sednice. „Voda hučí, až je člověku ouzko poslouchat; zvěř jako by cítila, že se něco bude dít, je schována, ani vrabec není vیدět,“ povídala. Vtom se ozval koňský dusot, po silnici od splavu pálid jezdec; u stavění se zarazil a křikna: „Chraňte se, lidé, voda jde!“ pálil jedním evalem podél břehu ke mlýnu, ode mlýnu k městečku. „Pánbůh s námi, nahore je zle, poslali věštbu,“ pravila babička, zblednouc. Než ale přece Vorša domluvala, aby se nebála; šla ještě jedenou podívat se, zdali vše v bezpečí a voda se ještě nevylívala. Zastihla u řeky pana otce. Měl vysoké boty nad kolena a ukazoval babičce, že již z řeky se vylívá i ze struhy. Přišel také Mila a Kudrna nabídnout se babičce k pomůcke, by sama v stavění zůstat nemusela; babička ale poslala Kudrnu domů. „Vy máte děti, kdyby Pánbůh dopustil neštěstí, dělala bych si z toho svědomí. Máli kdo s námi zůstat, až zůstane Jakub, jemu se to lépe přislouší; a v hospodě ho nepotřebujou, tam není strachu, leda by se jim voda do chlíva dostala.“ Rozešli se. Do půlnoci bylo již stavění obklopeno vodou. Po

žernovské stráni chodili lidé se světly; pan myslivec přišel také k stavění na stráň, a věda, že babička sotva spát bude, volal a hvízdal, chlé se dovděč, jak je. Jakub se mu ozval z okna ze sednice, že bdi, aby se paní Prošková o matku nestarala, načež pan myslivec odešel. Ráno bylo vidět teprv, že je celé údolí jedno jezero. V sednici museli chodit již po prknech a Míla stíži jen se dostal na stráň k drůbeži, voda se takovou prudkostí hnala přes cestu, že mu div nohy nepodrazila. Mezi dnem přišli se všickni z myslivny podívat dolů. Děti vidouce stavění ve vodě a babičku chodit v sednici po prknech, pustily se na stráni do takového pláče a křiku, že sotva byly k upokojení. Psi se dívali z vikýře, a když na ně Jan volal, štěkali a vyli a rádi by byli dolu skočili, kdyby je Míla byl nedržel. Kudrna přišel, vypravoval, jaká spousta dál dole. Ve Žlici že vzala voda dvě stavění, v jednom že byla stará žena, nechtic poslechnout volání posla, aby se vystěhovala, otálela, až bylo pozdě. Mosty, lávky, stromy že bere voda, zkrátká vše, co jí v cestě leží. Ve mlýně že jsou již v hořejších sednicích. Kristia se přišla podívat, mohla-li by zatopený přinést něco teplého k jídlu, ale nebylo možná, a když smělý Míla přeče k ní přebrodit se snažil, sama ho prosila, aby zůstal, kde je. Dva dni trval ten strach; třetí den teprv začala voda opadávat. Jak se divily děti, když se z myslivny vrátily; zahrádka byla zaplavena, v sadě bylo vysoko nánosu, vrby a olše do polovice obaleny bahmem. Lávka strhaná, chlívky podemleté, psí boudy odnesené. (...)

Z krátký čas vysušilo slunce pole, luka i cesty, vítr roznese nánosy, tráva svěžejí ještě se zelenala, škoda se všecka napravila a málo zůstalo památek zhoubné povodné; jen lidé si o ní dlouho povídali. Vlaštovičky zase přilíaly; děti s radostí je vitaly, těšily se již, že brzičko přijde pan Beyer a po něm otec že přijede. Byl večer filipojakubský; babička, když byla tříkrálovou křídou na všecky dveře tří křížů udělala, šla s dětmi na zámecký holý vrch. Chlapci nesli na ramennou stará koštata. Na vrchu byla již Kristia, Mila, všecka chasa ze dvora, ze mlýna, také Mančinka. Václav Kudrnův s bratry pomáhal Milovi smolit koštata a ostatní rovnali do hranice dřeva a chvoj k pálení ohně. Noc byla krásná; teplý větrík vlnil zelenou osivu a roznašel vůni květin z parku a z kvetoucího sadu po celém vrchu. Z lesa se ozývalo houkání sovy, na vysokém topole u silnice štěbetal kos a z křoví v parku zanášely se libezené zvuky slavíkovy písni až nahoru. Tu najednou vyšlehl plamen na Žlickém kopci, v okamžení nato na Zernovském vrchu, a po stranách začaly se míhat a skákat plameny větší menší. A dále na vrchách náhodských, novoměstských vzplanuly ohně, tančovaly světla. Také Mila rozžál smolou napuštěné koště, hodě ho do hranice, která v malé chvíli vzplanula. Chasa začala výskat, křičet, každý uchvatil nasmolěné koště, zapálil, jak vysoko mohl, do povětrí vymřtil, křiče: „Let, čarodějnici, let!“ Pak se radili se a začali s hořícími pochodněmi tanec provádět, děvčata však držice se za ruce a zpívajíce točily se kolem hořící hranice; když spadovala, rozházel oheň a začaly přesně skákat, jak která daleko mohla.

„Dívejte se, tahle stará čarodějnici musí nejvýše vyletět!“ zvolal Mila, a popadna pometlo, tak prudce jím vyhodil, že v letu až zafícelo, vysoko vyletělo a skoro k zelenému osení zaletělo, kde stáli diváci. „Ta prská!“ smála se chasa, běžíc pro praskající nasmolěné pometlo. Chlapci tleskali pochvalu. Také ze Zernovského a Žlického vrchu ozýval se výskot, smich a zpěv. Okolo rudého ohně kmítala se v divém kolování postavy jako fantastické; chvíli po chvíli z jejich středu diblik do výše vyletěl, zaťásl v povětrí ohnivou palici, až tisice jisker spršelo, a zase dolů padal při jásotu lidstva. „Hlele, ta vysoko letěla!“ zvolala Mančinka, ukazujíc prstem na Zernovský vrch. Jedna z žen ji ale ruku dolů stáhla napomínajíc, aby neučazovala na čarodějnici, že by ji mohla puštít některá střelu do prstu.

Kresba: Adolf Kašpar

Bylo již pozdě, když se vracela babička s dětmi domů. (...)

Ráno při snídani kázala matka dětem, vyjmouc Adelku, která ještě spala, jak se mají učit, pana učitele poslouchat, na cestě jak mají slušně se chovat, dávala jim samo dobré naučení, až bylo dětem do pláče. Babička chystala jim potravu. „Tu máte každý svou porci,” pravila, kladouc na stůl tři velikánské krajice chleba, „tu máte každý kudličku, co jsem vám schovávala; vidíš, Jeníku, ty bys ji byl dálno ztratil a nyní neměl bys čím chleba ukrojit,” řekla, vytahujíc z kapsáře tři kudličky s červenými střenkami. Pak udělala do každého krajice jamku, nacpala do ní máslo, přikryla ji vydlábnutou stříďou a položila jeden krajic do rohožové mošinky Barunce, druhé dva do kožených kabelí chlapcům. K chlebu přidala ale ještě ještě sušené ovoce. Nasnídavše se, vydaly se děti na cestu. „Jděte tedy s Kristem Pánem a nezapomeňte, co jsem vám řekla,” napomínila matka ještě na prahu. Děti líbaly matce ruku a oči se jim zalily. Babička nedávala jim sbohem, ona je vyprovázela přes sad a Sultán s Tyrlem běželi též s sebou. „Poslechněte, chlapeči, Barunku, když vás napomene, ona je starší z vás,” kázala babička. „Nevyvádějte na cestě žádné takové skotáctví, až byste si ublížili. Ve škole nechte nadarmo, sice toho budete jednou litovat. Každého slušně pozdravte; vozům a koňům se vyhněte. Ty, Vilímku, neobjimej kdekterého psa, některý je zlý, kousl by tě. Nelezte k vodě a uhřátí nepíte. Ty, Jeníku, nesněž chléb před časem a pak na ostatních nemámi. Nyní jděte s Pánembohem, na večír vám přijdeme s Adelkou naproti.” (...)

Babička byla celý den jaksi zamyšlená, chodila po stavení, jak by někoho hledala. Sotva kukačka v sedničce odkukala čtvrtou hodinu, vzala vřetánko pod paždí a pravila Adelce: „Pojď, děvečko, půjdeme školáčkům naproti; počkáme na ně u mlýna.” Sly. U statue pod lipami seděla paníma, pan otec a několik mlečů tam stálo. „Jdete na proti chase, vidíte?” volala paníma zdaleka; „také čekáme na naši Manču. Posadte se mezi nás, babičko!” Babička sedla.

„Co máte nového?” ptala se pana otce a ostatních. „Právě tu vypravuje, že musí chasa ten týden k odvodu,” ozval se jeden z mlečů. „No, potěš je Pánbůh,” pravila babička. „Ba, milá babičko, bude to zase nářku dost; myslím že je v Milovi malá duše,” řekla paníma. „Tak to bývá, když je člověk k světu podoben,” ušklíbl se pan otec, mžouraje okem; „kdyby toho u Milý nebylo, byl by vojně svoboden, ale ta šlakovitá žehrovost rychtářovy Lucie a zlost správcovic slečinky mu posvitly.” „Snad to otec jeho spravi,” minila babička, „na to alespoň Jakub doufal, když mu o vánocích pan správce službu odřekl.” „Inu,” začal jeden z mlečů, „on by starý Milá jednu nebo dvě stovky za

to dal.” „Dvě stovky, milá brachu, to je ještě málo,” řekl pan otec, „a tolik Mila dát nemůže, živnost není velká a kolik dětí na ni. Nejlíp by si ovšem pomohl, kdyby rychtářovic Lucii chtěl, ale proti gustu žádný disputát. Já vím, jestli bude muset Mila jít k odvodu a bude mit ještě na vybranou, že raději bude vojákem, než by rychtářovým synem byl.” „Inu, bič jako bič,” hodil hlavou jeden z mlečů, „kdo Lucii dostane, nemusí říci Bože mne netrestej, bude trestán dost.” „Mně je nejlíp toho děvčete Kristly,” pravila babička, „ta bude dělat!” „Což děvče,” zamžoural pan otec, „popláče, poheká a dost; Jakubovi bude hůř!” „Toť je jisto, kdo není rád vojákem, těžko přivyká, ale konečně by přece přivykł, jako každý jiný. Vím já dobré, pane otče, jak to chodí; nebožtík Jiří, dej mu Pánbůh nebe, musel horším zvykat a já s ním, ale u nás bylo to jinaké a s Kristou je to také jiné. Jiří dostal dovolení k ženění, vzali jsme se a žili jsme spokojeně. Zde to ale být nemůže; a není se čemu divit, že Mila s nechutí jde, když si ti dva pomyslí, čtrnácté let na sebe čekat! No, snad se přece podaří, že tomu ujde,” dodala stařenka a celá tvář se jí pojednou vyjasnila, neboť zahlídla zdaleka přicházející děti. Ty opět, spatřivše babičku, pustily se do běhu. „No, Mančo, nemáš hlad?” ptal se pan otec, když ho byla dcerka pozdravila. „Ba že mám, tatinku, a všecky máme hlad, vždyť jsme neobědvaly,” odpověděla. „A ten krajic chleba, křížaly, buchty, to byla rosa?” mžikl pan otec, zatoče písklou. „Copak, tatinku, to není žádný oběd,” usmálo se děvče. „A taký kus cesty klusat a tolik se učit, není-li pravda, děti, to se dostane hlad?” zasmála se babička, a kladouc si vřetánko pod paždí, dodala: „Půjdeme tedy, abych si vás zachovala a hladem jste mi neumřely.” Dalí si dobrou noc. Mančinka povídala ještě Barunce, že bude zase ráno čekat na můstku, pak pospíchala za matkou do mlýna, Barunka chytila se babičky za ruku. „Povídejte mi tedy, jak se vám vedlo, čemu jste se ve škole naučili a jak jste se chovali?” ptala se po cestě babička. (...) „Pan učitel nám předříkává z knihy, my pišeme a pak to musíme překládat z německého do českého, z českého do německého.” „A což rozumějí ty děti německy?” ptala se babička. „I babičko, žádný neumi německy, jen my trochu, protože jsme se doma již učili a tatínek na nás německy mluví; ale nic neškodí, třebas tomu nerozuměl, jen když přinesou úlohy dobré,” vyládala Barunka. „No ale jakpak je udělají, když neumějí na ně německy ani koukat?” „Však oni jsou dost trestání, že je nedělají dobré; pan učitel jim bud' udělá čárky do černé knihy, nebo musí stát na místě hanby, a někdy dostanou také fláky na ruce. Dnes měla také stát u černé tabule, co vedle mne sedí, rychtářovic Anina, ona nikdy diktando německé neumí. Ona si mi v poledne stěžovala,

když jsme před školou seděly, že neužími úlohu udělat. Ani strachem nejedla. Já jsem jí to tedy napsala a dostala jsem od ní dvě homolky za to.” „Tos ale neměla brát,” řekla babička. „Vždyť já jsem je nechtila vzít, ale ona povídala, že má ještě dvě; byla tolik ráda, že jsem jí úlohy napsala, a slíbila, že mi přinesec každý den něco, jen abych jí s tou němčinou pomohla. Proč bych jí to neudělala, vidíte?” „Pomoci jí můžeš, ale ne dělat, sice se to nenaučí.” „I copak z toho, nemusí umět, to se učíme jen tak, že pan učitel chce.” „Protože pan učitel chce, aby z vás něco bylo, a čím více umíte, tím snáze ve světě projedete; vidíte, ani nemohu s vaším otcem si pohovořit.” „Ale tatinek vám přece všecko rozumí a vy tatínkovi, a nemluvíte německy. Ale ve Zliči se mluví jen česky, tedy nemusí Anina umět německy; povídala, že když bude chtít umět, že může jít do Němec. Pan učitel ale jinak nedá. A holečku, babičko, on se žádný rád neučí německé diktando, je těžké; kdyby české bylo, oh je, to by šlo jako otčenáš.” „Inu, když vy z toho nemáte rozum, ale máte poslechnout a všemu se rádi učit. Jestlipak chlapci poslouchali?” „I ano, jenže Jeník začal, když pan učitel ze sednice odešel, s chlapci dovádět, až skákali po lavičích. Já jsem mu ale řekla...” „Tys mi řekla, ty, já jsem sám přestal, protože jsem slyšel pana učitele!” „To se dovidám hezkých věcí, máš dohlížet na jiné, a sám tropíš; Jak to?” řekla babička. „I babičko,” ozval se Vilém, „to jsou rozpustili ti kluci ve škole až hrůza. Kdybyste viděla, oni skáčou po škamnech a perou se a dohlížetové s nimi!” „I pro pána krále, co tomu říká pan učitel?” „To když pan učitel odejde ze školy ven. Když má přijít, to honem skákají na svá místa, dají ruce na škamnu a je ticho.” „Nezbedové,” pravila babička. „A holky si zase hrají s paninami ve škole, však já jsem to dobře viděl,” žaloval Jan. „Jste vy to kvítkové z raráškovy zahrady, aby měl učitel s vámi svatou trpělivost,” pravila babička. Děti jí povídaly ještě mnoho o škole, a jak se jim po cestě dařilo. „A kde máš homolky, snědli jste je?” ptala se ještě babička, zkoumajíc, co vše děti jedly, neboť o jejich zdraví starost měla. „Jednu jsme snědli, druhou jsem si chtěla nechat domů, ale když jsem u tabule psala, vyšantročil mi ji Kopřiva z mošinky. On sedí za mnou. Kdybych mu byla co řekla, byl by mně, až bychom šli ze školy, nabuchoval, ten je pěkný.” Babička nedala dětem za pravdu, ale v duši si myslila: Vždyť my jsme nebyly lepší. Děti dobrě věděly, že je babička shovívavější než matka, ona k mnohem dětskému šelmovství, co chlapci provedli, oko zamhouřila, nebránila, když si někdy Barunka zaskočila, proto se jí také se vším svěřily spíše než matce, která dle své písni povahy vše přísnější brala.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Stanice Sokolovská (Snímek Orbis — K. Rodinger)

Pražské metro v hodinách dopravní špičky

(Snímek J. Molín)

Stanice Vltavská (Snímek Orbis — M. Šusta)

Stanice Hradčanská (Snímek J. Molín)

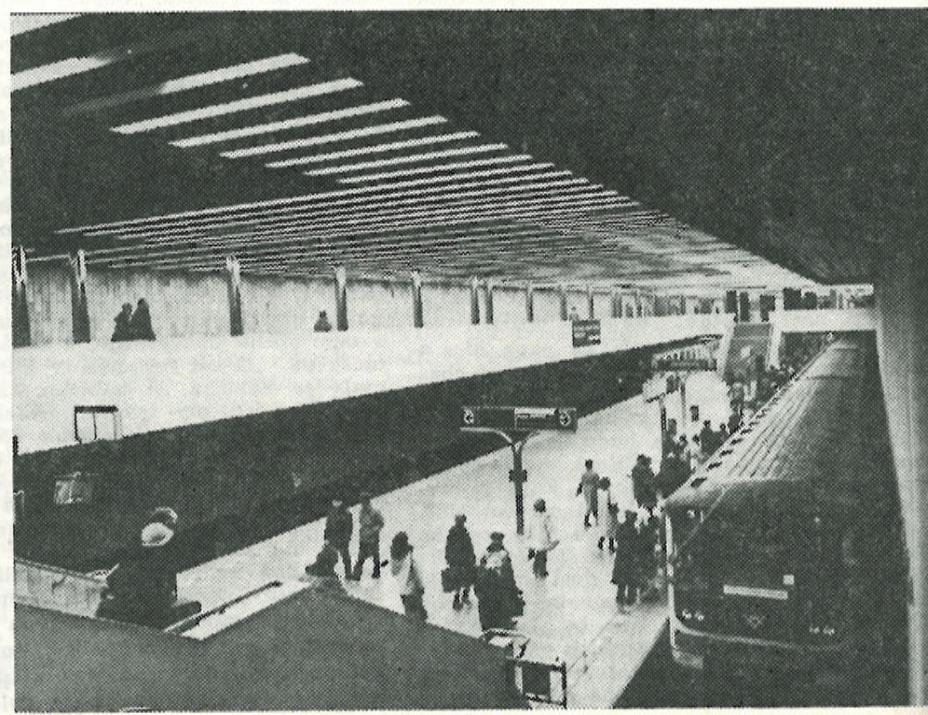
Přijede-li mi v posledních měsících návštěva od nás z Československa nebo z ciziny, mám nový objekt na ukazování. Jako rodilá Pražanka, hrdá na všechny pražské novoty, mohu nabídnout svým hostům, aby se svezli po nové trase metra a prošli nedávno otevřenou pěší zónou, která vstupuje v několika případech až na práh stanice metra. Pěší centrum se za několik měsíců své existence stalo vyhledávaným místem schůzek i nákupů. Nově otevřené i zmodernizované prodejny nabízejí exkluzivní zboží, kavárny, kavárníčky a restaurace milé pohostinství.

Metro je nám, Pražanům, velkým pomocníkem. Vezměme si na pomoc cifry: na

prvním úseku metra se původně za rok přepravovalo 64 miliónů cestujících, s přibývajícími úsekům metra přibylo i přepravovaných. O pět let později už jich bylo 217 miliónů, v roce 1975 téměř tři čtvrtiny miliardy ročně. Poslední statistika říká, že dnes je to jedna miliarda osob ročně. Hromadné dopravě města ubylo třicet procent pasažérů, kteří se přepravují právě metrem. Jaké je to pražské metro?

Je nejen významným dopravním prostředkem, který urychlují cestování. Metro je také součástí našeho života, která obohatila svojí architekturou hlavní město Československé socialistické republiky.

Stanice Smíchovské nádraží (Snímek Orbis — K. Rodinger)

Při zahájení provozu metra jsme obdivovali jednotlivé stanice pod zemí i na povrchu, vynalézavost a architektonickou pestrost tras A a C. Navykli jsme si na jednotný styl těchto dvou tras.

Naši krajanští hosté, kteří za léta existence metra navštívili matičku Prahu ze všech končin světa, se mu obdivovali, chválili jejho důmyslnou, nenápadnou, avšak elegantní architekturu. Všimli si zejména čistoty a bezpečného cestování na jeho trasách. Často hovořili o výjimečném řešení stanice Gottwaldova, která je uložena pod povrchem Gottwaldova mostu, přemosťujícím rozsáhlé Nuselské údolí. Automobily a autobusy jezdí po tomto mostě, metro pod jeho vozovkou. A jak z té prosklené stanice se cestujícím nabízejí úplně nové pohledy na krásu stověžaté Prahy.

Pozoruhodná a citlivě je řešena stanice Malostranská, usazená do přijemného prostředí staré architektury, sousedící s parkem. Obojí vyzdobené sochami Matyáše Brauna. Mnohé pozoruhodné snímky této stanice si pořídili krajanští návštěvníci, aby i v zemích, kde žijí, seznámili svoje spoluobčany s tímto malebným koutkem Prahy. A tak bychom mohli probírat jednu stanici tras A a C po druhé. Každá má svoji historii zdroju v historii místa, kde byla vybudována. Proto jsme si my, kteří denně cestujeme pražským metrem, myslili, že otevřením prvního úseku nejnovější trasy B v loňském listopadu, nás nečeká nic nového. A přece čekalo. K dosavadním stanicím přibylo nejen dalších pět, ale byl také vytvořen trojúhelník linek podzemní dráhy ve středu města. Dokončila se tak výstavba metra v nejstarších čtvrtích Prahy, kde čekala budovatele mnohá překvapení a překážky, skryté pod historickým jádrem města. Podívejme se, co je na nové trase zajímavého, odlišného od dosavadních:

Architekti upustili od jednotného pojetí, jako tomu bylo u tras A a C (C I byla v kameni, C II v keramice, A celá v hlinici). Na nové trase je každá stanice vytvořena z jiného materiálu. Keramika se střídá s kamenem a v metru úplně novou hmotou – sklem. Odlišně jsou i tvary konstrukcí jednotlivých stanic. Většina má eskalátorové tunely. Jsou vzdušné, rozlehlé, a dobré působí svou intimitou a útulností i osvětlení, které je řešeno bodově, do klenby. Bohaté podzemní podchody a vestibuly jsou zvláště v centru účelné.

Vybudováním nejnovějšího úseku tratí B však práce daleko nekončí, postupují dálé k okraji města. Pokračuje se ve výstavbě tratys B a A, plánuje se prodloužení trasy C do sídliště na severním okraji Prahy a trasy B do Jihozápadního města. Ale už dnes je pro mnoho obyvatel Prahy metro rychlým a pohodlným dopravním spojem. Na příklad z jižního okraje Prahy se cestující dostane do středu města asi za 18 minut, ze severozápadních a jihozápadních čtvrtí zhruba za osm až devět minut. Praxe ukázala, že ve všech jmenovaných příkladech rychleji než osobním autem, nemluvě o těžkostech se zaparkováním.

Například trať C projíždí sídlištěm na jihu Prahy a jeho 80 000 obyvatel rychle spojuje s městským centrem. Trať B se zase prodlouží do sídliště pro 100 000 obyvatel, jež se buduje na jihozápadě Prahy.

Ke kladům metra patří i zlepšení životního prostředí v hlavním městě. Přesunem dopravy do podzemí se snížilo znečištění ovzduší výfukovými plyny. I hlučnost způsobená rušnou dopravou je nižší.

Také do středisek kultury, divadel, kin se z okraje Pražané dostávají rychle a pohodlně. Nemluvě o tom, že i některá kulturní zařízení byla postavena na předměstích. Ku příkladu Palác kultury je v těsném sousedství stanice metra Gottwaldova na jižním předměstí a množí z krajanů prošli tímto moderním zařízením, pojedli v některém jeho restauračním zařízení nebo tu byli na kulturním programu v rozlehém nebo komorně laděném sále.

Metro je chloubou Prahy. Do jisté míry ovlivňuje město. Obyvatelé Varšavy se mají nač těšit.

HANA VONDRAČKOVÁ

ZO ZASADANIA ÚV KSSČaS

V Krakove sa dňa 16. februára t.r. konalo 4. plenárne zasadanie ÚV za účasti Hlavnej revíznej komisie. Viedol ho predseda ÚV kr. Ján Molitoris.

Správu o plnení uznesenia 7. zjazdu Spoločnosti a vlastné správu o činnosti našej organizácie za minulý rok prednesol úradujúci člen ústredného výboru kr. František Soltýs. Keď hodnotíme túto činnosť, môžeme povedať, že prebiehal v súlade so smernicami 7. zjazdu našej organizácie a v podstate sa uskutočnili všetky akcie plánované na minulý rok. Nedostatky v tejto činnosti sa prejavili skôr v organizačnej práci ústredného výboru, ako aj obvodov a miestnych skupín.

Správu o finančnom rozpočte za rok 1985 prednesla účtovníčka ÚV kr. Mária Žiebová. Na koniec minulého roka bolo zdržených v Spoločnosti 3 282 členov. Plánované výdavky na činnosť Spoločnosti boli zrealizované, a to aj napriek známym ťažkostiam s nákupom inventára a tiež preto, že finančné prostriedky po úprave rozpočtu ÚV obdržal až v decembri. ÚV zabezpečil vybavenie pre klubovne a hudobné nástroje o.i. pre miestnu skupinu na Slezsku, v Kacvine, Nedeci, Novej Belei. Zaplatené bolo aj štieť krojov pre členov folklórneho súboru v Malej Lipnici a Novej Belei. Avšak chýbali finančné prostriedky na školenie ľudových kapiel. Stále sú ešte nepostačujúce vlastné príjmy, ktoré by mali vypracovať jednotlivé miestne skupiny.

Podpredseda hlavnej revíznej komisie kr. Ján Švientek v prednesenej správe konštatoval, že HRK neexistila v realizácii plánu, výdavkov a príjmov, ako aj počas kontroly účtov ziadne nedostatky. HRK zároveň prednesla niekoľko návrhov za účelom zlepšenia činnosti Spoločnosti. Navrhovala o.i. predeliť pracovný úvazok pre predsedu ÚV a do določeného pre obvodný výbor v Zelove, zvýšiť finančné prostriedky na školenie kapiel, dychoviek, na služobné cesty a zvýšiť platy zamestnancom ÚV. Súčasne HRK predložila návrhy týkajúce sa Spoločnosti. Navrhla zlepšiť prácu klubovne v Jablonke, dokončiť výstavbu klubovne vo Vyšných Lapšoch a konečne vyriešiť otázku sídla ÚV, ale taktiež plne realizovať členské príspevky a zvýšiť vlastné príjmy.

Plán práce na tento rok (uverejňujeme ho vedľa), ktorý bol tentokrát komplexný a ucelený v súlade s požiadavkami krajanov, prednesol kr. Eustomir Molitoris.

Všeobecne, ale zároveň vecne diskusie sa zúčastnilo sedemnásť krajanov, ktorí sa delili so svojimi postrehom a prihlásovali návrhy a prípomienky k činnosti všetkých zložiek Spoločnosti. Dominovali však otázky spojené s vyučovaním slovenského jazyka, lepším vybavením klubovní a pravidelnou prácou súborov a inštruktorov ÚV Spoločnosti.

Zástupcovia našej Spoločnosti vo VHNO (PRON), ktorí boli prítomní na zasadanií ÚV, t.j. kr. Eugen Kott a Bronislav Knapčík, informovali členov ÚV o svojej činnosti v tejto organizácii.

Návrh finančného rozpočtu na tento rok prednesla hlavná účtovníčka kr. M. Žiebová. Zohľadnila v ňom všetky potreby Spoločnosti a plánované akcie. Rozpočet však bude platný až po jeho schválení ministerstvom vnútra.

Ústredný výbor splnomocnil člena predsedníctva ÚV a šéfredaktora Života kr. Adama Chalupca na rokovanie v mene Spoločnosti s československými ustanoviznami, s ktorými naša organizácia spolupracuje. Na záver členovia ÚV schválili predložené dokumenty.

DOMINIK SURMA

Program činnosti

V tomto roce se mají konat tri zasedání ÚV KSSČaS. Prvni z nich proběhlo v únoru, druhé, v červnu, je věnováno X. sjezdu PSDS a práci stranické skupiny při ÚV KSSČaS. Listopadové zasedání projedná zprávu o plnení usnesení VII. sjezdu a plánu práce v roce 1986, připraví návrh plánu práce a rozpočtu na rok 1987 a program oslav 40. výročí KSSČaS.

Bohatý je plán kulturní činnosti. V únoru se soubory Společnosti zúčastní folklórni přehlídky Spišská zima. Šest členů našich souborů bylo na choreografickém kurzu v Moravanech. V dubnu se konala přehlídky divadelních souborů ze Spiše a Oravy v Malé Lipnici. Na Spiši, Oravě a v Zelově probíhal recitační soutěž, jež vítězové se zúčastní ústřední recitační soutěže. V květnu se na přehlídce v Nedeci setkaly folklórni krajané soubory. V červnu přijely na Oravskou jar soubory z Oravy a soubor Veselica se zúčastnil přehlídky v Makově Podhalanském. V červenci již tradičně pojede soubor KSSČaS na přehlídce v Detve na Slovensku. V Krempechách se u přiležitosti volejbalového turnaje setkají reprezentanti místních skupin z Krempech a Tych s reprezentanty Spišské Belé.

Srpen bude věnován oslavám Slovenského národního povstání. Budou uspořádány obvodní slavnosti a vatry v místních skupinách. Výstava Češi a Slováci v Polsku a jejich účast v protifašistickém odboji, plánovaná na září, zobrazí účast krajanů v SNP a Varšavském povstání a aktivitu krajanů z českých středisek. Výstava bude spojena se slavnostním setkáním odbojářů na ÚV a vzdoplínkovým večerem. Je zde na místě připomenout, že Společnost bude i nadále počítat s krajanské účastníky odboje – partyzány, účastníky SNP a Varšavského povstání a o jejich rodinách; bude shromažďovat všechny materiály týkající se jejich boje, života a práce.

Na říjen se plánuje porada dopisovatelů Života. Soubor Veselica se zúčastní Ústřední přehlídky folklórních souborů v Rešově. Budou se také konat přehlídky dechovek z Oravy a Spiše.

V prosinci proběhne už tradiční soutěž dětské kresby a přehlídky lidových kapel v Dolné Zubrici. Plánovaný se rovněž setkání rodičů studentů a absolventů škol na Slovensku a setkání krajané studující mládeže.

Bude věnována pozornost stavu vyučování slovenštiny v základních školách a lyceu v Jablonce, jakož i spolupráci se školskými úřady v této oblasti, a také vyučování češtiny mezi krajaný české národnosti.

Připravuje se zpráva o stavu slovenských kulturních památek na Spiši a Oravě, jakož i památek v českých středisek, a shromáždění konkrétního fotografického materiálu k rozhovorům s kompetentními úřady a využití plánu spolupráce v této oblasti.

Aktuálním úkolem je zajistit potřebných místností a jejich příslušného stavu pro ÚV v Krakově, v oblastech a místních skupinách, jakož i průběžné hodnocení činnosti jednotlivých kluboven a výsledků jejich kulturně osvětové práce.

Členové KSSČaS se budou i nadále aktivně podílet na realizaci programu Vlasteneckého hnutí národní obrody a informovat o práci těch komisi (kulturní, osvětové, zemědělské, organizační), v nichž má Společnost své zástupce.

Důležitou složkou činnosti KSSČaS je spolupráce s Československým ústavem zahraničním a Maticí slovenskou, s nimiž byly dohodnuty programy spolupráce na rok 1986. Rozvíjí se rovněž spolupráce s pohraničními okresy na Slovensku (Dolný Kubín, Poprad).

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(4)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Kúsok niž Drienkovčec ležal v rovine vo-
takedajší veľkostatok baróna Springera. Ho-
vorievalo sa mu jednoducho Panstvo. V prvej
pozemkovej reforme ho okolití sedliaci ob-
striali, medzi nimi aj Drienkovčania. Budov-
y majera bývali spoločky pusté, kaštieľ
neobývaný, lebo nájomca Baňovič mal pre-
najatých niekoľko takýchto majerov a sám
býval až pri rieke. V krízových tridsiatych
rokoch Baňovič skrachoval. Panstvo kúpil bo-
hatý moravský sedliak Zvalil. V Drienkov-
ciach sa mejero dalej hovorilo Panstvo, hoci
Zvalilovi traja synovia i so ženami v krát-
kych, pestrých sukniach robili na poli ako
ozajstní sedliaci. Starý Zvalil sa tiež ne-
vyhýbal robote. Robustná Zvalilová vládla v
jednom krídle kaštieľa. V Drienkovciach jej
začali hovoriť veľmi skoro tak ako v majeri:
panimáma. Zvalilovi si všobec nepočinali ako
statkári. Traja ženatí synovia vždy s otcom
prichádzali nedelu čo nedelu do Drienkovice
posiedli si v nízkej krémene Šama Birku s
gazdami. Panimáma klebetievala s gazdinami
pred kostolom a v pondelok na týždenom
trhu v meste Prútené. Hradba predsudkov o
vzájomnej nedôvere, ktorá existovala medzi
Ľudmi z Panstva a dedinou od nepamäti,
sa náhle rozspala. Bolo veľmi zaujímavé, že
väčšie priateľstvo a dôvera navzájom sa vy-
pestovali medzi Zvalilovcami a strednými,
chudobnejšími gazdami. Bohatí, akými boli
napríklad Adamcovci na Podkose alebo Be-
ňáni, sa vystríhali priateľstva s Ľudmi od
nich bohatšími. Boli zdvorili, ale nepristupní.
Strední, chudobnejší gazdovia neprejavovali
nedôveru voči bohatým cudzím sedlia-
kom, ktorí si zasadli na Panstvo. Drienkov-
ských drobných, ale dôležitosťou naplnených
malých gazdov Zvalilovci neohrozovali ani
na cti ani na väznosti.

Panimáma Zvalilová volávala si občas na
pomoc dorastajúcemu Helenu Leštinovú. Diev-
čina v kaštieli skoro zdomácnela. Medzi gaz-
dovskými dievčami vzbudila tým veľkú zá-
visť. Možno, že sa „zbytkárskej panimáme“
zapáčila jej nevšedná krása, neobvyklá plet,
klasický formovaná tvár i zvláštny hlas. Leš-
tinovci boli pekní Ľudia, nesedliacki, a ro-
dičia Heleny boli nielen pekný pár, ale aj
správaním na verejnosti, sebaistým a príve-
titým zároveň, vyvolávali pozornosť a úctu.
V to prvé leto, ktoré Štefan Adamica slúžil
na vojenčine, Helena bývala viac v kaštieli
ako doma. Bolo to v polovici júna. Vtedy
nebýva na poliach najviac práce, seno už
býva na kopáčach, okopaným obrobene.

Helena s panimámom vešali záclony vo veľ-
kej kaštielskej izbe: v salóne, ako je hovori-
li chlapi, pretože sa museli vyzúvať, keď do
nej vstupovali. Panimáma a Helena stáli
oproti sebe na stoličkách a držali v rukách
naškrbenú záclonu. S treskom sa rozleteli
dvojkridlové dvere. Obe sa naraz obzreli,
panimáma vykrikla, držiac obe ruky roz-
tiahnuté, akoby chcela odletieť.

— Venúšku, — vykrikla od radosti, pusti-
la záclonu a kolenačky zliezala zo stoličky.
Helena pocitila veľkú horúčosť. Vlievala
sa jej hrdlom do rozpunkutých nadier. Pri-

stihla sa, ako sa jej prisávajú oči na mladého muža. Stál rozkošený a rozosmyiaty medzi dvermi, odhodil zelený klobúk s diviačou kystkou na zem. Čakal, kým ho mať privinie na vysokú a mohutnú hrud.

— Ani si nenapísal... — posmrkávala od
radosti a dojatia. — Otec by ti bol šiel op-
roti na bričke...

— A ja som sa prešiel poľom. Ukazuje sa
vám výborná úroda...

— Ukazuje, ukazuje... Ale aj na búrky sa
ukazuje... Tu pod horami je búrka aj z
čistého neba... — panimáma sa prežehnala.

— Dajte jesť, panimámo, zjedol by som aj
tulácke podošvy, — mladý muž si prešiel po
ústach a vtedy sa zastavil jeho pohľad na
blížiacich sa očiach dievčiny.

— No nie... — robil sa začudovaným. —
To nie je možné! Helena, si to ty...?

Helena sa bála zoskočiť zo stoličky. Triasli
sa jej nohy a podlamovali sa jej v kole-
nach.

— Pod... Pod... Prinesiem ti z pivnice stu-
denú smotanu a potom už niečo pripravím...
Pod... Oj, ako som rada...

Panimáma fahala syna za ruku von z izby.
Vo dverách sa na okamih zvrtol. Usmial sa
Helene. S dievčinou sa krútila izba. Hľadala
oporu na stene, lebo by sa bola zrútila zo
stoličky.

Václav Zvalil bol študentom predposledné-
ho ročníka vysokej školy poľnohospodárskej
a minulý rok bol na prázdninovej praxi vo
Švajčiarsku, takže všobec nebola doma. Pri
krátkych návštěvách počas sviatkov Helenu
nevidel. Helena sa veľmi málo načína pamä-
tať. Študent chodieval iba na veľké práz-
diny — a vtedy mali u Leštinov najviac ro-
boty. Začiatkom septembra odchádzal do in-
ternátu. Keď Helena opäť zabehla do kaštie-
la, nebýval už doma. Jeho nečakané zjavenie
priviedlo ju do pomykova, ba ju ohromilo.
Keď sa spamätaла, nazliala sa na seba a
potajomky sa vytratila z kaštieľa, prešmykla
sa popod obloky do gaštanovej starej aleje.
Až pocitila pod nohami hebký prach
a poľnej ceste, rozbehla sa, kočko jej sta-
čili nohy a dych.

— Volajako skoro si prišla. Čo sa deje...?
— opýtal sa jej mať tichým hlasom. Už dve
zimy morilo ju v hrudi.

Mladý prišiel zo škôl... — vydýchla Hele-
na.

— Skoro... Ba však sa blízia pomaly Peter
a Pavel... Ani to nezbadaf... — rieka mať
útostivo. Oproti lanskej jari veľmi sa jej
priťažilo na prsiach.

— Pôjdeme kravy popať, — ponúkla sa
Helena.

— Teraz...? — čudovala sa mať. — Oproti
poludniu...?

— Na Klčovanú, tam je celý deň chlá-
dok...

— No, ako chceš, — súhlasila mať.

Helena bežala do kravskej maštale a s
chvatom vyvážovala kravy. Chcela byť s-
iou-mocou sama.

Drienkovský chotár sa rozprestieral na okraji veľkej roviny, bol však mierne pahorkatý. Drienkovce z roviny nebolo vôbec vidieť, preto sa stávalo, že sa ocitli za chrbotom všetkých udalostí. Pred žatvou štyridsiateho štvrtého roku narukovalo zopár drienkovských chlapov na vojenské manévre, ale väčšinu z nich dostal domov vtedajší komisár Ignáč Benák, ktorý mal známosti na doplňovacom veliteľstve. Takto sa vrátil domov aj paholok Šimon. Po vypuknutí povstania Nemci obsadili mestá na prvom brehu rieky, z ktorých robili výpady do okolitých dedín. Drienkovčania orali a siali, akoby sa nič nedialo, ale pod povrchom ich zvyčajného života panovalo napätie. Na Podkose sa po Štefanovej smrti život vraca do normálnych kolají. Do úlohy gazdu sa vzívala Helena, ktorá každé ráno vydávala rozkazy paholkom Šimonovi a Cipriani. Avšak neprichádzalo jej to ľahko, do všetkých jej roz-
hodnutí sa miešal starý gazda. Helena po svojom vydaji na Podkose zaviedla nové poriadky, ktoré sa starým gazdom nepáčili, avšak prispôsobovali sa im. Jediné, čo sa na Podkose Helene nepodarilo zaviesť bola atmosféra, aká panovala v jej rodicovskom dome.

Cez vysoké a tenké agátové kmene pre-
dierali sa lúče populárnejšieho septembrového
slnka. Medzi nimi chodila Helena, nev-
nímajúc svet. Spirála jej cesty po háji sa
čoraz väčšimi skracovala na tých miestach,
kde sa spodnou vodou prevlhnutá lúčina
zľahka skláňala k majeru. Helena sa posa-
dila na opustené mravisko a nepohnute sa
pozeralo do majera. Za ohradou sa pásol
kdeľ moriakov a prekrikovala sa s perličkami
v majeri. Zrazu sa moriaky rozpochli na
dve strany, vzrušene hudlikujú na mladého
poľovného stavača, hnedo-biele kropeného
obľubencu všetkých obyvateľov Panstva. I
Helena sa s ním rada maznala.

Teraz stuhla, prestala dýchať. Za psom
sa v bránke záhrady zjavil Václav. Bol iba
v zelenej košeli a v kožených nohaviciach
nad kolená. Helena si razom uvedomila, že
ak ju pes zvetri, rozbehne sa k nej. Vždy,
keď išla do kaštieľa, ju zvetril zďaleka a
bežal jej kusisko naproti.

Tak sa aj stalo. Stavač sa rozbehol cez
lúčinu s radostným brechotom, zbytočne ho
Václav zavracať. Dobehnúc k Helene, radostne
na ňu štekal. Vyskakoval a opieral sa pred-
nými labami o prsa dievčiny. Václav nebe-
žal už za ním, išiel voľným krokom.

— Hektor, prestaň! Sadnút! — vykrikol,
keď rozpoznal Helenu medzi stromami. Za-
mieril rovno k nej. Helene sa podlomily no-
hy. Posadila sa naspäť na opustený mravčí
kopec.

— Si tu sama...? — opýtal sa. Zasmial sa
bez príčiny a s obdivom, s náhle sa rodia-
cou túžbou upieral oči na Helenu.

Neprisvedčila, ani hlavou nepríkývla, iba
sedela, akoby bola dozaista ostala sediť. Ló-
tova žena, keby sa bola bývala k Sodomie
obrátila posediačky. Iskry jeho pohľadu bo-
dali ju na obnaženom hrdle, na predlaktiach;
nohy schovávala pod sukňu.

— Pod, prejdeme sa, — rieko priškrteným
hlasom. Uprela naňho oči. Vstala ako vo
vidinách a išla vedľa neho. Nevedela, akodlho
šla, kde kráčala; obaja mlčali, ale v ušiach
jej zvonili milióny zvončekov. V háji sa
trblietaťa jeseň, svietila prskavkami slneč-
ných lúčov, precedených hustými korunami
húzevnatých agátových stromov. Raz jednému,
raz druhému omotávalo holé lýtky divé
malinčie. Trávička pod nohami bola preschnu-
tá a pichľavá. Helena ju necitila. Keď ju
Václav na uzučkej čistinke posadil na me-
du, deliacu panský a urbariátsky tál, videla
sa jej pichľavá tráva ako hebké páperie.

Slová, ktoré za celé popoludnie povedala,
dali by sa zrátať na prstoch tých dvoch rúk,
čo sa im splietali a zvlhnuté uvoľňovali. Vá-
clav hovoril nežne, pritlmeným hlasom, s
dlhými prestávkami. Helena sa sýtla jeho
nežnosťami, pod pokožkou jej prúdila ho-
rúčava, krv jej v hrdle klekotala a tvár ju
pálila. Chcela sa jej znova a znova pocití
prudkú bolest prvého milovania. Chvela sa
nedočkavosťou. Ponorila sa až na dno väsne,
rozdúchané radosťou poznania.

Helena drhla žltú dlážku vo Václavovej izbe. Pre slzy na ňu nedovidela. Preklínala v mysli svoj osud. Keby nebola z takého úzkeho dvora, z takého pričupeného domu, nemusela by sa zakrádat cez agátový háj. Mohla by sa smelo postaviť vedľa Václava.

Pre slzy, pre žial, pre smäď svojej prvej lásky, pre páľavu veľkej túžby, pre toto všetko, čo sa za jeden deň tak obrovsky vzdialilo, a pre poznanie svojho postavenia vzplanula v nej veľká bolest. Pocitila veľkú nespravidlivosť. Vtedy netušila, ako táto chvíľa poznamená celý jej ďalší život.

Chodievala potom na Panstvo ako predtým. Pomáhala pri upratovaní, pri prípravách na sviatky a vždy predtým, keď mali prist k Zvalilovcom na návštevu pribuzní z Moravy. Panimámu prešiel žiaľ. Zase to bola veselá a dobrosrdečná vládkynia kaštieľa a Helena si ju nanovo obľúbila, ba začala sa aj tešíť na leto s ňou, na ten čas, kedy by mal Václav zase prist. Zajatá svojou lúbosťou, hľadala pre Václava tisícero spravedlnení, prečo odišiel bez rozlúčky. Nepocitila ani na dne myseľ prikorie. Neprispustila sama v sebe, že by v tom, čo Václav urobil, bolo niečo neporiadne.

Hrom z čistého neba prišiel pred svätodušnými sviatkami. Panimáma sa rozhodla vyriadiť kaštieľ ešte aj zvonku. Čistili sa dvere, okná i múry. Bola to robota na dva i tri dni a museli byť pri nej aj ženy mladých Zvalilovcov, ba i chlapci museli pomáhať. Hoci kaštieľ obývali iba v jednom krídle a len na prízemí, zvonku musel byť celý vyblýskaný, na čo frflal potajomky i starý Zvalil, gazaď od kostí. Takáto pýcha pre ulicu iba čo ho zlostila.

Panimáma odkázala pre Helenu, a Helena išla. Bol jeden z tých júnových dní, keď po nočnom daždi je obloha ako vymieraná. Z hory tiahne voňavý vzduch a zo zeme stúpa hned od rána tepié vlnko. V takýchto dňoch si sadá do polí nedotýkovosť a gázdovia majú najradšej všetko na roliach urobené. Robia si poriadok i prípravy na nastávajúcemu kosbu, pre zber krmovin a na žatvu. Tieto dni sa v roľníkovom kalendári najmenej odlišujú od dní sviatočných. A chlapci sa aj akosi väčšimi motajú okolo žien. — Zvalilovci pristavali tentoraz k hornému poschodi na rebríkoch lešenie a ženy z neho natierali svietivou žltou väpeňou farbou staré múriská. Pri robote bolo veselo, veľa pokrikovania a žartov i časté prestávky. Dokonca aj mláčanlivý starý Zvalil sa rozhovoril:

— S nami, panimámo, nerobili také parády... Ženili nás v zime, aby sa čo najmenej zameškalo...

— My teraz na to máme, — odvetila mu panimáma, a nevesty významne na seba pozreli. — Venúšek nemôže pred ňou zarypnúť nosom od prachu. Aj dvor dámne hned po žatve do poriadku.

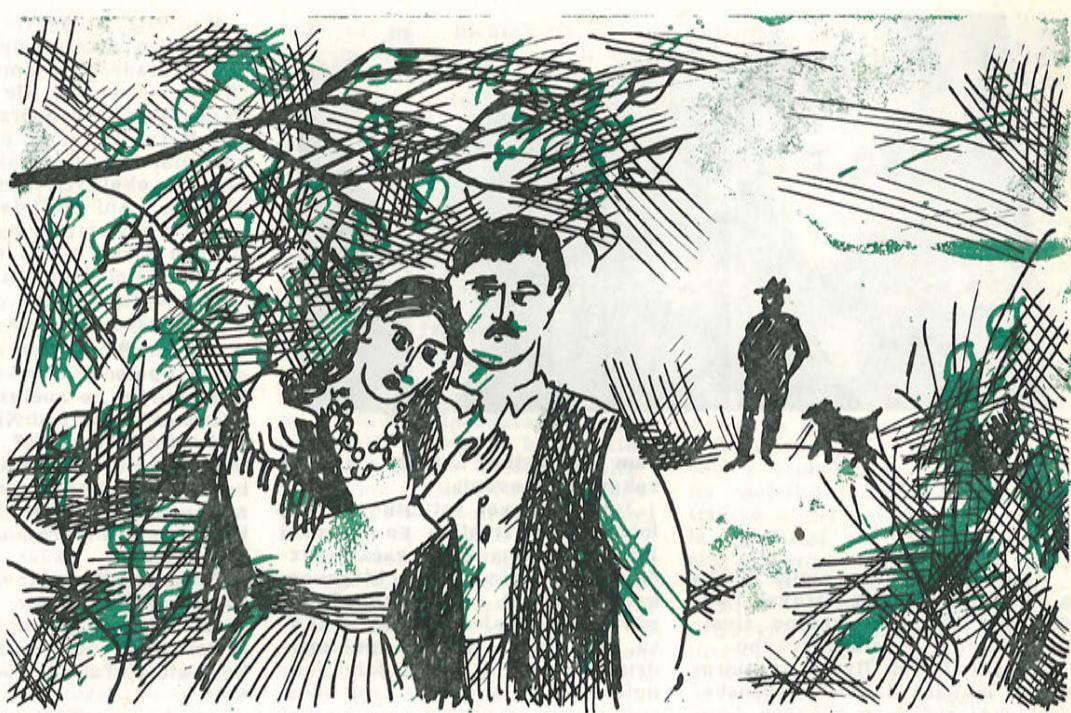
Inej starosti ani nemám... — odvrkol starý Zvalil a odpľul si sedlickým spôsobom štrbinou v horných zuboch.

— Fabrikantova dcéra... To hej... — pokačovala. — Hore gate, ideme cez mest...!

— Fabrikantova či nefabrikantova... Ale cukrovar majú, — poúčala panimáma. Starý Zvalil sa odmlčal.

Helena spočiatku nedbala na reči, ktoré viedli Zvalilovci. Zbystrila sluch, až keď začali o Václavovi a sprvoti z narážok nepochopila celkom, o čom hovorili. Postupne sa jej vyjasňovalo, kamienok ku kamienku rásťa pred ňou mozaika reálnej skutočnosti: Václava idú ženiť! Zovrelo jej srdce a búšilo v hlave. (...)

Domov nešla cestou, lež chodníkom cez agátový háj, zahalený belasým vlnkým podvečerným vzduchom. Polia za ním a drienkovské humná s hrebenom starých ovocných stromov videli sa jej bližšie v pastelowom závoji. Nevnímala však nič z krásy kraja; jej mysel bola rozdrásaná novinou ako jej pevné lýtka mladým malinčím, roztahnutým po zriedkavo používanom chodníku na chotárovej medzi, ktorým chvíľami bežala, chvíľami rezko kráčala k Drienkovciam. Nevedela, ako našla humno v hustnúcej tme,

Kresba: Areta Fedaková

ako nahmatala závoru, a zastala iba vtedy, keď počula, ako otec pravideľnými trhmi tamáho slamu zo stohu. Postala, aby nedychčala, aby sa upokojila.

— Čo tak skoro? Už máte porobené...? — opýtal sa otec bez veľkého záujmu. — Myslel som, že tam budeš nocovať.

— Musím podojniť kravy. Mamka nevládzu... — odpovedala hlasom, akoby nie svojím.

— Už sa stalo... — riekoť otec. — Už, hľa, idem i postlať na noc.

— Nemali by ste, otec, čo si Ľudia pomyšlia? — dohovárala mu mierne a láskavo.

— Nech si myslia, čo sa im zachce. Keby sme dali na Ľudské reči... — Leština zaväzoval otep slamy a hodil si ju cez plece. — Máme hosta na dvore...

— Koho? — opýtala sa len tak, aby sa opýtala.

— Mladého z Podkosu, Štefana. Prišiel pozrieť Augustína.

— Už je doma z vojenčiny...? Ved' mal prist až na jeseň, — Helena si zo zvyku upravovala ručník na hlave a previazala si sukňu.

— Roľníkom zvyšok páni odpustili. Pomoc do žatvy... — Leština zhtla diera tmy vo vrátach stodoly.

Helena postala chvíľu v stodole a pozrela do úzkeho dvora. Oproti bielym stenám, ktoré v tme trocha svietielovali, rozoznávala dve sediacie figúry. Kamarátili sa už od mladosti, Augustín bol o rok starší od Štefana Adamicu, nemohli byť ani jeden večer bez toho, aby jeden neprichol za druhým aspoň na slovo. Pravda, posledné roky ich trocha oddilili. Augustína vzali na vojenčinu z prvého odvodu a Štefana až z druhého a tak vznikla vlastne medzera až štyroch rokov, keď nerátame krátke vojenské dovolenky. Štefan Adamica zmŕkol uprostred vety, keď sa Helena priblížila. Za ten čas, čo ju nevidel, udial sa ten zázrak, v ktorom sa stáva z dievča deva.

— Vitaj doma, — povedala ticho, keď vošla cez stodolu do dvora.

— Dobrý večer, — odpovedal Štefan a hned sa aj postavil. Jeho vysoká štíhla postava sa dvhla zrazu pred Helenou. Zastavila sa a ustúpila. Nepostrehla, ako sa Štefan namáha preniknúť pohľadom tmu, aby si ju mohol zblízka pozrieť.

— Už si prišiel...? — riekoť, nečakajúc na odpoved.

— Už... V noci. Pustili nás na reverz...

— Ako kone, — zasmial sa Augustín.

— Šanujú na strave, — povedal Štefan, čakajúc napäť, že Helena podíde bližšie k nim. — Uniformu mám v kufri...

Helena sa však nehýbala z miesta. Opie-

rala sa o vlnkú kamennú stenu maštale; zákryval ju tieň zo starej vráskavej moruše pri hnojisku (...).

— No pod', ukáž sa... Aj teba pošibali bicom? — obrátil sa Štefan netrpeľivo tým smerom, kde tma zakrývala Helenu.

— Coby ma ſíbal... — odpovedala Helena trocha s nevôľou.

— Ozaj, čo sa tam srapávaš...? — durkol až Augustín, a Helena podíšla bližšie.

— Ani by som ťa nespoznal, — riekoť Štefan.

— To iba tak v tme, — odbíjala Helena.

Z maštale vyšli kroky, ťrkotali na kameňoch. Priblížil sa starý Leština:

— Ešte tu slepcujete potme? Prečo nejdete dnu...?

— Bežím domov, — zostúpil Štefan z podstienka do dvora. — Ešte som sa doma ani nerozliadol.

— Prišiel si otcovi akurát... Leština si rozvíčoval ustaté ruky. — Všetkých by mali pustiť z tej vojenčiny... Bude robotná žatva, môže to aj poľahnúť.

— Spravíme sa... — zasmial sa Štefan.

— Coby aj nie. Ste vystopávaní...

Leštinovi zaprášiali klby v ramenách, ako si ich naťahoval za chrbtom.

— Prídu ešte dažde, — riekoť znalecký. — No ja idem na ucho. Dobrú noc!

Kroky odšrkotali, stratili sa za konopnou plachtou, ktorá visela predo dvermi proti muchám, aby neleteli do domu.

— Idem aj ja, — riekoť Štefan a vŕhalo vykročilo. — Dobrú noc...

— Aj tebe, — riekoť Augustín a nepohol sa.

Zanikli Štefanove kroky, vrzli aj dvercia pri bráne, keď Augustín riekoť Helene namrknul hlasom:

— Mala si ho ísť vyprevadíť...

Taká tu bola stará obyčaj. Na tých pároch krokoč po bránu sa mladí dohovorili.

Helena nevynímať. Štefan si to vysvetľoval jej nesmelosťou.

V jeseni poslala panimáma po Helenu najstaršieho vnuka. Bolo krátko po žatvách, panimáma odkazovala, že idú riadiť izby pred Václavovou svadbo.

— Nepôjdem...! — odkázala naspäť Helena. Na nič sa nevyhovárala a nič nevysvetľovala. Stará Leštínová sa potom vyhovárala panimáme na staré michalské hody pred kostolom:

— Nevládzem už nič okolo domu, iba to najľahšie... Všetko je na jej mladých rukách... Mladučká je, kosti mäkučké...

Za Štefanom Adamicu sa vydala presne o rok. Mala osemnásť preč. Václava uvidela ešte raz, takmer po desiatich rokoch.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

NAŠI ZLATÍ JUBILANTI

Prednedávnom manželia Júlia a Pavol Butasovci z Nižných Lapšov oslavili svoje krásne životné jubileum — zlatú svadbu.

Krajan Pavol Butas sa narodil 2. januára 1914 v slovenskej roľníckej rodine v Nižných Lapšoch. Jeho manželka Júlia, rodená Monková, sa narodila 27. januára 1916 taktiež v roľníckej rodine. Obaja prežili deťstvo a mnoho rokov v rodnej obci.

Pavol, ako dvaadväťročný mládelec sa stal členom obecného dychového orchestra, v ktorom hrá dodnes a tento sláv il 50 rokov učinkovania.

Júlia a Pavol vstúpili na spoľočnú cestu životom vo februári 1936. Mladomanželia začali gázdovali na vyše šesťhektárovom gázdovstve. O rok neskôr Pavla povolali na vojeninu do Krakova, kde ho zastihlo vypuknutie druhej svetovej vojny. Jeho jednotka bojovala do 18. septembra 1939, kedy podľahla fašistickej presile pri Janove Lubelskom. Pavol spolu s inými sa dostal do zajateckého tábora v Nemecku, kde pracoval na statku. Po čase sa mu podarilo vrátiť domov. Ako účastník odboja je krajan Pavol Butas členom ZBOWiD-u od roku 1983.

Manželia Butasovci vo svojom spoľočnom živote prežili rôzne chvíle, radosti a smútky, úspechy a neúspechy ale predovšetkým museli tvrdovo pracovať. Krajan Pavol Butas si popri polnohospodárstve privyrábal ako tešár po okolitých spišských dedinkách. Ani nečudo, vedľa mu vychovával sedem detí — štyroch synov a tri dcéry. Dnes sú už všetci ženati a žijú mimo ročovského domu. Majú pätnásť vnukov a dvoch pravnukov.

Krajan Pavol Butas je členom našej Spoločnosti od jej vzniku. Bol jedným zo spoluzakladateľov miestnej skupiny v Nižných Lapšoch. Od roku 1947 plnil dlhší čas funkciu pokladníka. Dodnes ho zaujíma činnosť našej organizácie. Spolu s manželkou sú v reálnym čitateľmi krajského časopisu Život.

Zlatú svadbu oslavili v kruhu svojich dcér, synov, zaťa, nevest, vnukov a pravnukov, ktorí im želali veľa radostí a spokojnosti v ďalšom spoločnom živote.

Text a foto: AMK

K blahoželaniam sa pripája aj naša redakcia a do ďalších rokov želá jubilantom veľa zdravia a životnej pohody.

KRAJANÉ V BOJI ZA MÍR

Výbor Československého ústavu zahraničního na svém nedávnom rádnom zasedaní zhodnotil činnosť ústavu v uplynulom roku a prial úkoly na priští obdobie. Výbor prial na tomto zasedaní rovnako prohlásení, v němž vyjadruje plnou podporu vysoce humánemu mirovému programu SSSR. V prohlásení, zaslaném naší redakci, čteme mj.:

„Československý ústav zahraniční je presvedčen, že není ve svete jeden krajan, ktorý by nepripravil a neocenil nové sovetské mirové iniciatívy. (...) Čeští a slovenští krajané ve svete jistě vynaloží všechny sily k tomu, aby mimořádná příležitost dňa lidstvu byla využita. Československý ústav zahraniční, ktorý plne podporuje nové sovetské návrhy, vyzývá české a slovenské krajané ve svete, aby se ještě aktivnejši zapojili do boje za mír a spolupráci mezi národy. Současně prohlašuje, že je připraven jejich úsilí plně podpořit.“

PROBLÉMY KRAKOVSKÉHO AKTÍVU

Cinnosť Miestnej skupiny KSSCaS v Krakove sa už dlhšie nachádza v akomisi organizačnom závoze a zdá sa, že v ňom ostane aj ďalej. Problémom je totiž miestnosť, ktorú krajkovskí aktivisti nemali a ani nemajú, a do budúcnosti nevidieť, aby sa tento veľmi naliehavý problém, nielen pre MS ale aj pre ÚV Spoločnosti, vyriešil.

V období, keď sa sídlo ÚV nachádzalo pri Szpitalnej ul. č. 38, teda pred jeho presťahovaním do údajne „lepšich“ priestorov pri ul. Zygmunta Augusta č. 7, konali sa stretnutia krakovských krajanov v zasadačke ústredného výboru. Bolo to aspoň časťou lepším by bolo pridelenie samostatnej miestnosti. Vtedy však žiadne iné vychodisko nebolo. Nová nádej sa všetkým začala zračiť od momentu vypuknutia záhraku s novým sídlom ÚV, a vlastne od chvíle, keď na ul. Szpitalnej č. 38 začala padať povaha a vzniklo väzne ohrozenie bezpečnosti, ba priam životových pracovníkov ÚV. Nádeje boli veľké, ale sa, žiaľ, akosi pominuli. V súčasnosti sa však veci majú horšie už aj pre sam ÚV, lebo už ani on nemá vlastnú zasadačku, keďže väčšinu priestorov hlavného sídla našej Spoločnosti obývajú dve dôchodkyne, ktorým bytové oddelenie Krakov-Sŕdmiešie nechce prideliť náhradný byt. Je to veľká prekážka v riadnej činnosti, lebo v prípade zasadania predsedníctva ÚV a nedajboh pléna či inej kultúrnej slávnosti, nastáva všeobecny pochyb materiálnej hmoty. Premiestňuje sa všetko, sekretáre, pisacie stoly, stroje, stoličky a po zasadnutí sa všetko opäť vracia do pôvodného stavu. Spôsobuje to veľa zloby, tak pre krajkovských aktivistov ako aj členov predsedníctva a pracovníkov ÚV, ktorých pracovné podmienky vôbec nepatria k ľahkym.

Situácia, v ktorej sa nachádza sídlo našej Spoločnosti, je dočasné už štyri roky. Žiadalo by sa zásadné a principálne riešenie tohto problému v zmysle marxistického ponimania a zabezpečenia práv národnostných menšíns, samozrejme, s prihľadnutím na potreby Miestnej skupiny KSSCaS v Krakove.

To, že je situácia zlá, neznamená, že sa stretnutia a schôdzky krajkovských krajanov nekonajú. Práve naopak, konajú sa, a posledná schôdza výboru MS, ktorá sa uskutočnila tohto roku, bola venovaná problematike organizácie práce a otázkam kultúrnej činnosti v r. 1986. Schôdza, ktorú viedol predseda MS kr. Marek Ślusarczyk, sa svojim obsahom a rozoberanými problémami podobala zanietenej debaté o všetkých hlavných otázkach určujúcich beh krajkovského kulturného života v Krakove. Tým, nad čím členovia výboru debatovali najviac zanietené, bola otázka klubovne. Rozoberali sa rôzne návrhy, ale nedospelo sa vlastne k žiadному záveru, ktorý by situáciu vyriešil. Rozhodlo sa, že stretnutia sa budú ďalej konať tak, ako doposiaľ, a výbor sa obráti s žiadosťou na prezidenta mesta Krakova o definitívne vyriešenie tohto problému.

Ďalšou otázkou, ktorej venovali veľkú pozornosť, bola členská základňa, ktorú mienia rozširovať o slovenskú vysokoškolskú mládež, študujúcu v Krakove, a o tých absolventov spomedzi nej, ktorí sa po ukončení vysokoškolského štúdia natrvalo usadili v Krakove. Veľa času venovali programu stretnutí, ktoré hodlajú

MEDAILA PRE DOC. JOZEFU CIĄGWĘ

Múzeum Ludovíta Štúra v Modre pri príležitosti 130. výročia úmrtia L. Štúra udeliло nášmu krajanovi, doc. Jozefovi Ciągwovi, Pamätnú medailu za celú doterajšiu publikáčnu činnosť o najvýznamnejšej osobnosti slovenských národných dejín minulého storočia.

Docent Jozef Ciągwa v r. 1971 obhájil na Slezskej univerzite v Katowiciach doktorskú prácu na tému: Politické a právne názory Ludovíta Štúra, za ktorú obdržal tretiu cenu ministra vedy, techniky a vysokého školstva PDR. Okrem toho doc. J. Ciągwa opublikoval viacero 10 článkov a štúdií o tejto téme v poľských a čiastočne aj v slovenských odborných časopisoch.

Pamätnú medailu L. Štúra odovzdala doc. Jozefovi Ciągwovi prof. Halina Janaszek-Ivanická.

Averz pamätnej medaily L. Štúra

Doc. Józef Ciągwa v rozhovore s prof. Halinou Janaszek-Iwanickovou
Snímky: DS

Krakovčania pripraví. Zdá sa, že budú skutočne zaujímavé, lebo raz v mesiaci plánujú usporiadanie besedy s predstaviteľmi krakovskej kultúry, ktorí budú mať živé kontakty so Slovenskom, alebo sa profesionálne zaberajú slovenskou tematikou. Tak npr. onedlho plánujú beseedu s F. Zajacom, historikom, zaberajúcim sa vzťahmi Krakova s územím Slovenska od obdobia Veľkej Moravy po súčasnosť. Potom sa má konať stretnutie s dr. Boguslavom S. Kundom, básnikom, kritikom a prekladateľom slovenskej a českej poézie. Ďalší plán stretnutí má byť vždy dohodnutý na schôdzach, ktoré sa budú konáť v prvý a tretí štvrtok každého mesiaca, na ktoré výbor pozýva všetkých záujemcov, aj nečlenov.

Väčšia pozornosť venovali hospodárskym záležitosťam a otázke materiálneho vybavenia budúcej klubovne, s čím treba perspektívne počítať. Vzhľadom na to, že medzi členmi tejto MS sú viacerí hudobníci, prijali návrh, aby sa výbor obrátil na ÚV o nákup pre potreby MS klavíru, gramofónu a rádia. Členovia výboru sa zarovň zaviazali, že spolu s ostatnými členmi MS usporiadajú pracovnú brigádu pri skrášlovani nádvoria domu, v ktorom sa nachádza sídlo ÚV.

Zasadanie sa skončilo premietaním filmovej veselohry Adela ještě nevečerela. Bolo to prvé

predstavenie s využitím novej premietačky, ktorú pre MS kúpil ústredný výbor.

EUDOMÍR MOLITORIS

ZBAVÍ BLATA MILIÓN ZL?

... hoci presnejšie by bolo — milión zlých proti blatu. Začneme však po poriadku. Keď som pred troma rokmi bol v Chyžnom, zistil som, že problémom číslo jedna pre tamojších obyvateľov (okrem dokončenia výstavby školy, ktorú otvorili v r. 1984) bola výstavba cesty.

Totíž nešťastím Chyžného je jeho poloha. Obec sa tiahne z východu na západ v dĺžke niekoľkých kilometrov a v strede ju pretína medzinárodná cesta E-7. Nie o ňu však ide. Chyžňania nemôžu spávať kvôli lokálnej ceste, ktorá sa tiahne cez celú obec. Jej udržiavaniu neprikladaj taký význam ako hradskej E-7. To asi zapričinilo, že Chyžne po vyše 40 rokoch od vojny nemá ozajstnú cestu. Nie možno však povedať, že sa nič neurobilo. V roku 1976 vybudovali jednokilometrový úsek cesty na dolnom konci obce smerom k Oravskému jazeru, ale ho nedokončili. Zasa na hornom konci pátrká vytvrdzovali cestu štrkem, čo však veľa nepomohlo,

lebo sa po niekoľkonásobnom jarnom topení a jesenných dažďoch zmenila na blatinistú, priam poľnú cestu, ktorú ľahko nazváť zjazdnou, nie je ešte chodiť po nej autom alebo peši. A prejsť ju musel každý, kto sa chcel dostať na autobusovú zástavku, alebo do školy či obchodu.

Chyžňania dlhé roky trpeľivo znášali takúto situáciu v prevedení, že gmina ma iné dôležitejšie potreby. Avšak stále mali na zreteľi výstavbu svojej cesty. V obci sa nekonala vari ani jedna schôdza, na ktorej by sa o tom nehovorilo. Zvlášť dôrazne sa výstavby dožadovali najmä obyvatelia z horného konca, ktorí ešte nemali ani kúsok „asfaltu“. So svojou požiadavkou vystupovali aj počas poslednej volebnej kampane do Sejmu.

Vlani zasvitala Chyžňanom nová naděj, keď sa v obci opäť objavili stroje a začali pracovať na stavbe cesty, tentokrát na najhoršom úseku — na hornom konci. Obyvateľov obce nebolo treba nabadať k aktivity. Ochotne pomáhalo pri tzv. neodborných práciach. Hodnota týchto prác nie je sice vyčislená, ale určite bola vysoká. Do jesene vybudovali úsek dĺhý 1 km, hradený z gminného rozpočtu. O tom či to bolo málo alebo veľa, možno diskutovať, ale treba dodáta, že pozdĺž cesty robili zároveň stoky a vlastne kanalizáciu. Prišla však jesień a s ňou sťažené podmienky. Začali vrah chybovať aj

finančné prostriedky. A k dokončeniu cesty zostalo „iba“ 1600 m. Práce sa zastavili. Stalo sa však, že náčelník, gminného úradu v Jablonke priakej priezitosti „zažartoval“, že ak obyvatelia Chyžného zoženú milión zlých, s výstavbou sa bude môcť pokračovať. Chyžňania sa však chopili tejto priezitosti ako opaci sa britvy a za niekoľko dní zozbierali potrebnú sumu. Ochotne dávali po 5 až 10 tisíc zlých. Ale s ďalšou výstavbou sa už nezačalo, lebo onedlho prišla zima. Chyžňania mali teda čas na uvažovanie, či sa na jar výstavba pohnie alebo nie.

Richtár obce, Eugen Hladovčák, s ktorým som sa rozprával na začiatku tohto roku, uvažuje tricesto a bez emócií. Aj keď celá záležitosť ma príchuť senzácie, tak nie je. Hovorí, že obyvatelia sice zozbierali milión zlých, ale je to ich dobrovoľný príspevok na realizáciu potrebnéj investície. Bez neho by sa vraj ďalšia výstavba cesty nedostala do gminného investičného plánu na tento rok. Ostatne, tie prostriedky tvoria iba zlomok všetkých výdavkov spojených s cestou.

Chápam sice tricesto postoj richtára, ale chapú ho aj chyžňanských občanov? Rozhovor s nimi ukázal, že to nebolo také jasné. Sú skeptikmi a najčastejšie neveria, že sa vo výstavbe začne rýchlo pokračovať. Bolo by však pre nich lepšie, aby sa myli. Vedľa oproti ich pochybnostiam stojí autorita a dôvera popredného predstaviteľa gminného administratívneho orgánu. Tentokrát by sa aj chceli myliť, lebo by získali cestu. V opačnom prípade nielenže ju nebudú mať, ale aj prestanú dôverovať gmine. Už onedlho sa ukáže, či sa im milión zlých pomôže zbaviť blata.

DOMINIK SURMA

OD REDAKCE

V čísle 3/86 Života na str. 20 v materiále ze Zelova jsme nedopatréním neuvedli jméno autora příspěvku. Je jím Zenon Jersák. Autorovi i čtenářům se srdečně omlouváme.

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 23. februára t.r. umrel v Nižných Lapšoch vo veku 56 rokov

PETER NOVOBILSKÝ

Zosnulý patril k aktivnym členom Miestnej skupiny Spoločnosti v Nižných Lapšoch, bol jej podpredsedom v poslednom volebnom období. Bol taktiež obecným funkcionárom a dôhodčím richtárom. Odišiel od nás dobrý človek, vzorý manžel a otec.

Čest jeho pamiatke!

MS KSSCaS
v Nižných Lapšoch

Text a foto: AMK

Hlasy krajanov

v diskusii

POKRAČOVANIE ZO STR. 3

naša obvodná klubovňa KSSCaS. Okrem školských ihrísk nemáme žiadne poriadne športovisko, aj keď sa na výstavbe štadióna pracuje už niekoľko rokov. Taktôž by som mohol vymenovať ešte veľa vecí, viac i menej významných. K všetkým však treba pristúpať rovnako seriózne a zodpovedne. Naš život sa predsa skladá z radu drobných otázok, ktorých uspokojovanie tvorí dôležitú súčasť toho, čo všeobecne nazývame životnou úrovňou. A jej pozdvihnutie je predsa jedným z najdôležitejších cieľov, o ktorých bude rokovať X. zjazd PZRS.

EUGEN KOTT z Dolnej Zubrince

Nikto vari nepochybuje, že podmienky života a práce na vidieku sú značne ľahšie ako v meste. A preto zdá sa mi, že v predzajazdovej a potom i zjazdovej diskusii treba položiť mimoriadny dôraz na otázku, ako tie-to podmienky zlepšiť, o to viac, že sa to priamo spája s tak dôležitou vecou, ako je zabezpečenie samostačnosti krajiny vo výžive národa. Aby sme tú samostačenosť dosiahli, treba do poľnohospodárstva investovať, teda zabezpečiť mechanizáciu prác a súčasne náležité využitie strojov, zlepšiť služby poľnohospodárstvu a jeho vybavenosť výrobňami prostriedkami, urýchliť komasáciu, dbať o využitie každého kúksa pôdy. Roľníci musia mať plný sortiment minerálnych hnojív a prostriedkov na ochranu rastlín, s ktorých nedostatkom sa ešte doteraz stretávame. Napokon načim je upraviť cenové relácie medzi poľnohospodárskymi produktami a priemyselnými výrobkami. To sú podľa mňa hlavné podmienky ďalšieho rozvoja nášho poľnohospodárstva. Poukazoval som na ne i na zasadaniach poľnohospodárskej komisie Krajinské rady PRON.

Dôležitým problémom na vidieku je stavebnictvo, v tom najmä nedostatok stavebných materiálov, ktorý mnohým, ale predovšetkým mladým, začinajúcim roľníkom poriadne strpčuje život. Dnes máme takú situáciu, že už mnoho gazdovstiev nemá nástup-

cov. Preto treba robíť všetko, aby sme čo najviac mladých zadržali na vidieku, práve tým že im uľahčime štart.

Chcel by som upozorniť ešte na jednu vec. Základné stranické organizácie na dedine majú by sa ešte viac primknúť k ľudom, aktívnejšie prispievať k riešeniu ich problémov. Dôležité je tiež zvýšenie súčinnosti PZRS a ZIS, čo by nepochybne prispelo k zvyšeniu účinnosti ich pôsobenia medzi roľníkmi. Je to mimoriadne dôležité najmä dnes, keď pred násma poľnohospodárstvom stojí také dôležité úlohy.

ANNA MAČIČÁKOVA z Jurgowa

V predzajazdovej diskusii sa veľa hovorí o rôznych aspektoch rozvoja krajiny, ale dominiuje predovšetkým hospodárska tematika. Ja by som tentoraz mala pár pripomienok na tému ľudovej kultúry a presnešie ochotnického hnutia, o ktorom sa — podľa mňa — v Tězach na X. zjazde PZRS neveľa hovorí. A keď aj, tak príliš všeobecne. Prítom je to forma činnosti, ktorá má, najmä na vidieku, veľký význam.

Zdá sa mi, že ochotnické hnutie, najmä folklórne, je nadáľe zanedbanou oblasťou a borí sa s mnohými ľahkosťami. Jednou z nich je chronický nedostatok odborných kádrov, inštruktorov, choreografov a pod., ktorí by mali usmerňovať vývin ochotnických kolektívov, slúžiť radovi a pomocou, dbať o ich umelecký rast. V Nowosaczskej vojvodstve, ktoré má tak veľa folklórnych súborov, možno takých odborníkov spočítať na prstoch. Ich nedostatok už roky pociťujú aj naše krajské súbory. Preto je nutné začať čo najskôr vzdelať takéto kádre. No nielen kádre, treba zvýšiť náklady na tieto ciele. A vôbec mal by sa zmieniť vzťah ku kultúre.

Prečo o tom hovorím? Preto, že napr. vlastni na jeseň boli viaceré naše klubovne mestských skupín na Spiši (a možno aj iné kultúrne stánky — pozn. red.) presunuté v poradovníku prídeľov uhlia na posledné miesto — keď už uhlia nebolo. Výsledok bol taký, že niektoré klubovne nefungovali prakticky celú zimu. Takáto situácia by sa viac nemala opakovať.

Myslim, že nebude od veci pouvažovať tiež o tom, ako ešte lepšie než doteraz využiť energiu a iniciatívnosť mládeže a Širšie ju zapojiť do kultúrneho diania. Snaží sa o to naša Spoločnosť prostredníctvom folklórnych

súborov, divadelných krúžkov či hudobných skupín. Veľa v tom smere môžu urobiť mládežnícke organizácie. Možnosti je veľa, treba ich len umne využiť. Je to totiž dobrý spôsob, ako spojiť príjemné s užitočným.

AUGUSTÍN ANDRAŠÁK — z Jablonky-Matonogov

O školstve, jeho aktuálnom stave, možno diskutovať veľmi veľa z tej jednoduchej príčiny, že má stále veľa potrieb a problémov. Podľa mňa k základným predpokladom dobrej práce každej školy patrí náležitá materiálno-technická základňa, vybavenosť školy súhlasne s požiadavkami súčasnej vedy a techniky a vystačujúce, vysokokvalifikované učiteľské kádre.

A zatiaľ mnoho škôl na vidieku — lebo o nich chcem hovoriť — v tom aj na Orave a Spiši, napr. v Malej Lipnici č. 2 buď v Kacvíne, pôsobí priam v katastrofálnych podmienkach. Vo viacerých chýbajú základné zariadenia, telocvične a pod. Treba raz a navždy skončovať s chronickým nedostatom učebnic a didaktických pomôcok, s ich oneškoreným vydávaním, čo veľmi sťahuje vyučovaci proces. Mám tu na mysli aj príručky slovenčiny. V prípade učebníc chcel by som upozorniť, že popri kvantite treba zlepšiť najmä ich kvalitu a trválosť, lebo doterajšie sa veľmi rýchlo ničia. Predĺženie ich životnosti napr. o jeden rok, čo nie je nemožné, by zároveň prinieslo štátu mnohomiliardové úspory.

Akiste nebude prehnaná konštatacia, že aspoň polovica škôl na vidieku sa borí s nedostatom učiteľov. Či v situácii uvedených nedostatkov možno uvažovať o zvýšení úrovne vidieckeho školstva, o jeho pozdvihnutí na úroveň škôl v mestách? Veľmi ľahko. Zdá sa mi, že je načim vypracovať motivačný systém, tak pre žiakov, ako aj pre učiteľov. Systém, ktorý by prospeval zvýšeniu odborných kvalifikácií, pomáhal lepšie realizovať proces vzdelenia a výchovy mládeže v súlade s humánnymi hodnotami socializmu a civilizačnými požiadavkami vedeckotechnickej revolúcie.

To je iba niekoľko základných problémov. Myslim, že predzajazdová a zjazdová diskusia mala by priniesť odpoveď, ako ich čo najrýchlejšie zdolať, aby sme mohli siaháť k novým, vyšším metám, napr. zovšeobecneniu stredného vzdelenia.

VIETE, ŽE V JÚNI...

... treba skypovať a oborávať zemiaky, plieť burinu z cukrovej repy a hnojiť ju dusíkom;

... v prvej polovici mesiaca sadíme priesadu kapusty a kŕmnej kapusty;

... v prvej dekáde je najvhodnejšie obdobie pre zber d'ateľiny a lucerny na seno. Červená ďateliná skosená v začiatconej fáze kvitnutia, dáva po pohnutí neveľkou dávkou dusíka (20—25 kg na ha) tri úrody v letnej sezone;

... trávu je najlepšie kosiť pred kvitnutím; skorší prvý zber umožňuje kosiť lúku trikrát do roka;

... trávu je dobre kosiť od včasného rána, keď sa po noci ľahko rozputíteľná glukóza mení v rastlinach na škrob. Takáto tráva sa lepšie suší a straty živín sú menšie;

... nesmieme zabúdať na postriekavanie zemiakov proti pásovke zemiakovnej; boj s pásovoukou je najúčinnejší, keď larvy majú 2—3 milimetre;

... treba pripraviť stodoly na obilie, vyčistiť silá a dezinfeko-

vať ich vápnom, pripraviť žacie stroje, náhradné súčiastky, špágat, palivo, naplánovať sejbu strniskových medzikultúr a kúpiť semená;

... základným krmivom pre dobytok má byť pastvina; kravy s vysokou dojivostou treba dodaťne prikrmovali zelenými krmivami;

... upozorňujeme tiež na náležitý chov teliat; trojtyždňovom možno už čiastočne nahradzovať plnotučné mlieko odstredeným; začneme postupne 1 litrom denne, aby osemtyždňové telatá dostávali už len odstredené mlieko; dávame tiež dobré Jaderné krmiva — pre malé teliatka je najlepšia zmes jačmenného, ovseného a pšeničného šrotu; neskôr môžeme dávať miešanku C a Bovitan alebo Polfarmiks C;

... ovce sa už môžu pasiť na ďatelinisku, ktoré sme predtým skosili, ale veľmi opatrne — spočiatku len pol hodiny, aby sa nezdruli; strihame jahňatá určené na chov bud' šestmesačné vykrmovanie; ďalšie, ktoré checene kŕmit 10 mesiacov, držíme v očincí a dávame im okopaniny a seno, ako aj jaderné krmivá, a až potom ich vypásame.

ZELENA
KRONIKA

Firma CIBA-GEIGY uvedla na náš trh preparát Folbex VA proti varóze a akaróze u včel postižených jedným alebo obeľa parazity. Niekterí včelaři už tento preparát znajú. V roku 1986 mají závody bioveterinárského průmyslu v Gorzowě zahájiti výrobu domácího preparátu Fimilat, odpovidajúceho zahraničnému Folbexu VA. Tímto preparátom se zvlhčují pásky papíru, zapáli se a včely se okuřují.

* * *

V západním Německu pries 50 percent lesu „stúne“ následkem vysokého znečištění vzduchu. Západoněmeckí ekologové pripravili v této otázce dokument, ktorý chtejí predložiť bonnskému parlamentu. V souvislosti s aktuálnou situácií obránci životného prostredia žiadají omezení rýchlosť automobilu na dálniciach na 100

km/hod. Podľa jejich názoru to sníži emisi škodlivých složiek výfukových plynov do atmosféry.

* * *

CÉDER. Je to jeden z najdlhšie žijúcich stromov z rodiny ihličnatých, spríbuznený s červeným smrekom. Jeho ihličie, tak ako u červeného smreka rastú v púčkach, ale sú tmavšie a zelené po celú zimu. Šišky tohto stromu dozrevajú iba po dvoch, troch rokoch. Pravdepodobne cédre rastli už v dobe kriedovej. V našich časoch rastie v Libanone, Severnej Afrike a v Západnej Ázii, ako aj v Karpatoch, ale ich kŕlavstvom je Sibír. 40-metrové stromy s 2-metrovým priemerom nie sú zriedkavé. Je to strom nielen krásny, ale aj veľmi cenný. Láhké drevo výbornej farby slúži na výrobu hudobných nástrojov, nábytku, živica s bohatými smolovými substanciami sa používa na výrobu gáfru a liečivých galzamov, ihličie obsahuje cenné éterické oleje a vitamín C, ako aj jedlé orešky, ktoré sú vlastne semenom, sú bohaté na bielkoviny a iné vitamíny.

Skoky do histórie

Tohtoročnú krasokorčuliarsku sezónu bude možno bez nadsádzky nazvať historickou. Jedným z dôvodov tohto tvrdenia je nepochybne svetová premiéra štvoritého skoku, o ktorú sa postaral československý reprezentant Jozef Sabovčík na majstrovstvách Európy v Kodani. Zasa druhou udalosťou bolo prvé v dejinách víťazstvo čiernošskej krasokorčuliarky, Američanky Debbie Thomasovej, na svetovom šampionáte v Ženeve. Pritom hodno poznámená, že to bol vôbec šampiónát veľkých prekvapení, keďže okrem sovietskej tanečnej dvojice Bestemianová—Bukin sa už nikomu nepodarilo obhájiť majstrovský titul.

Nová ľadová princezna Debbie Thomasová pochádza z Kalifornie, podobne ako vlaňajšia šampiónka Linda Fratianneová. Narodila sa v San José, kde sa ako päťročná prvýkrát postavila na koréule. Stadial sa preťahovala spolu s rodičmi do Los Angeles, jedného z najväčších amerických krasokorčuliarskych center, kde začala trénovať v Skating Clube pod skúseným vedením Alexa McGovena. Dlhú sa ničim zvlášť nevyznamenala.

Prvá správa o nej sa objavila v tlači len pred troma rokmi, keď vyhrala jedny preteky vo francúzskom meste Tours.

To bol zvratný moment v jej živote. Odvtedy, priam z týždňa na týždeň, sa začala zlepšovať a už vlasti ju Národný olympijský výbor USA vyhlásil za najlepšiu amatérsku športovkyňu krajinu. Jej jazda sa zakladá ani nie tak na elegancii, ako na sile a energii. Menší význam prikladá baletnej a choreografickej stránke krasokorčuľovania ako športovej. V jej jazde teda dominujú najmä skoky. Napr. na vlaňajších majstrovstvách USA predvedla päť trojítých a celý rad dvojítých skokov. Podobne aj na minuloročnom šampionáte v Tokiu, kde obsadila 5. miesto.

Tento rok začala veľmi úspešne. Najprv vybojovala titul majsterky USA (po prvý raz) a hned za tým aj majsterky sveta. Odbornici ju už dnes považujú za hlavnú kandidátku na zlatú olympijskú medailu na najbližších ZOH. Práve skončila 19 rokov a študuje medicinu na Stanfordovej univerzite v San Francisco. Či sa táto predpoved splní, uvidime.

Pre Jozefa Sabovčíka z Bratislavu bol ženevský šampionát tentoraz menej úspešný. Skončil len na 6. mieste. V lepšom umiestnení mu prekazilo zranenie. Vrátme sa však k jeho skoku do histórie a pripomeňme stručne dejiny tejto športovej disciplíny.

V r. 1882 Nór Axel-Paulsen predvedol vo Viedni prvý raz skok, ktorý dostal po ňom meno K zrodu druhého skoku — salchova sa pričinil Švéd Ulrich Salchov v r. 1909. Tretí bol diegem Nemca Werner Tittbergera (1910) a štvrtý Rakúšan Alois Lutz v r. 1913.

Prvý dvojity skok vôbec — dvojity rittberger predvedol Rakúšan Karl Schäfer v r. 1925. Potom v r. 1928 Švéd Gilis Grafström a Kanada Montgomery Wilson predvedli dvojitého salchowa, v 1944 sa Američan Richard Button postaral o dvojitého lutza, o rok neskôr o dvojitého axla a v r. 1952 skončil ako prvý trojitého rittbergera. V r. 1962 Kanada Donald Jackson skočil na MS v Prahe trojitého rittbergera a v 1978 jeho rodák Vern Taylor — trojitého axla.

Zdalo by sa, že to je vrchol možnosti. Síce v r. 1983 sa sovietsky reprezentant Alexander Fadejev pokusil o štvoritý skok, ale bez úspechu. Skočil ho s ve-

kou istotou — štvoritý odpichnutý salchow — až Jozef Sabovčík v r. 1986, ktorý tým otvoril novú kapitolu v kronike krasokorčuliarstva.

JÁN KACVINSKÝ

Jozef Sabovčík

Hviezdy svetovej estrády

nilo, no potom sa stabilizovalo a tvoria ho: vedúci — Alexandr Sitkoveckij, basgitarista — Leonid Gutkin, klavesové nástroje — Leonid Makarevič, bicie — Viktor Michalin a spev — Artur Michejev.

V počiatku obdobia Avtograf hral vlastne všetko, čo patrilo k rocku. Potom si však vypracoval vlastný štýl — spojenie tvrdého rocku s prvkami klasickej hudby. Skupina sa sústreďuje — ako sama tvrdí — majmä na melódiu, lebo vari najviač pôsobi na poslucháčov. Príťahuje ju klasická hudba a v nej harmonia i melódia. No skupina nechce šokovať obecenstvo ani hľadou či oblečením, ani textom, hoci ten musí byť vždy náročný. Snáď aj preto spolupracuje s básnikmi — Margaritou Puškinou a Borisom Barkasom.

Avtograf je v Sovietskom zväze vo svojom žánri prakticky

Keď sa toto číslo Života dostane k čitateľom, budú už známe výsledky tohtoročných majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji, ktoré sa tentoraz konali v Moskve. Vrátime sa k nim v nasledujúcim čísle. Zatiaľ pári poznamok na záver československej hokejovej ligy, ktorá mala tento rok veľmi zaujímavý priebeh. Ako už mnohí vedia, štyridsiaty tretí titul majstra Československa vybojovalo po prvý raz družstvo VSŽ Košice. Je to po Slovane Bratislava druhé slovenské mužstvo, ktoré sa stalo držiteľom majstrovského titulu.

Boj o prvenstvo bol veľmi dramatický. Síce Košice vyhrali prvú časť ligy úplne suverenne, ale v záverečných, finálových zápasoch, v ktorých ich súperom bola Dukla Jihlava, sa o majstrovstvo rozhodovalo priam na lekárnických vŕach. Totiž treba bolo až päť stretnutí, aby v poslednom až trestné strieľanie rozhodlo, že Košice sú predsa len najlepšie.

Východoslovenská metropola akiste kedysi tažila z hokejových skúseností Bratislavu, ale dnes je ozajstným centrom ľadového hokeja na vysokej úrovni. Že sa v tomto oddiele dobre pracuje svedčí aj fakt, že VSŽ získali okrem toho tituly majstrov Slovenska v kategórii starších žiakov a mladších i starších dorastencov. Na snímke: kapitán VSŽ a reprezentant ČSSR Igor Liba preberá pohár majstrov od predsedu VZLH SÚV ČSZTV Dr. Ing. R. Jančušku.

bez konkurencie. Niektorí kritici vidia v ňom určitú podobnosť s anglickými skupinami Yes alebo Genesis.

— Tieto skupiny na nás skutočne v začiatkoch trochu vplývali — hovorí A. Sitkoveckij. Sme s nimi do istej miery zájedno v náročnosti na hudobný materiál a v jeho spracovaní. Zo začiatku sme sice robili pokusy v písaní len lyrických piesni, aby sme „zľahčili“ nás program, ale keďže tieto piesne hovorili vlastne o všetkom a súčasne o ničom, snáď asi preto ani nezapôsobili. Dnes sa venujeme starostiam, ktoré trápi ludí.

Prvá takáto reakcia bola na írsky Ulster. Pamiatke Johna Lennona venoval Avtograf v r. 1980 skladbu Requiem. Významný bol tiež cyklus protivojnových piesni s názvom Naum Olev. Jeho premiéra sa konala na XII.

svetovom festivale mládeže a študentstva v Moskve. (jš)

AVTOGRAF

Je to známa moskovská skupina, ktorá patrí k najpopulárnejším v Sovietskom zväze, ale nie len tam. Poznajú ju aj v zahraničí, najmä v Bulharsku a NDR. Avtograf vznikol v roku 1979. Založil ho gitarový virtuóz a hudobný skladateľ Alexandr Sitkoveckij, ktorý prijal do skupiny niekoľko študentov hudobných škôl a konzervatórií. Spolu s kamarátmi sa zloženie skupiny me-

ZAKLIATY ZÁMOK

Jeden otec mal troch synov. Najstarší bol stolár, stredný kováč a najmladší nemal nijaké remeslo. Otec ich poslal všetkých troch spolu do sveta, aby si hľadali živobytie. Prišli na noc do pustej hory. Tu, keď najmladší spal, dohovorili sa tí dva majstri, že keď on nemá nijaké remeslo, nebudú ho oni vo svete chovať a naňho zarábati. Obrali ho o vsetko, čo ešte mal na cestu, a nechali tak. Zobudil sa najmladší a videl, že ho bratia nechali, aj keď už nemá ničového nič. Zaplakal ako dieťa a pomysiel si, že sa vráti domov, aby o hladie nezahynul. Lenže sa zamotal v tej pustej hore a prišiel k jednej chalupe.

Co je v nej, to je v nej, pomysiel si, už len idem dnu. Aspoň sa opýtam, kadiaľ je najbližšia cesta do dediny.

Lež tu mu zastúpia cestu dva psy a bresť do neho, len roztrhal a roztrhali, čo raz checel napred kročiť. Sadol si teda a bol ticho ako muška. Tu aj psy zatichli a začali okolo neho chvostmi krútiť. Jeden sa pritočil až k nemu a vraví:

„Ej, bratku, veď ty ani nevieš, že sme my tvoji vlastní bratia. To sa nám stalo zato, že sme ťa obrali a nechali v pustej hore. Aj my sme zablúdili sem k Ježíškovi a tá nás ťiba prútom a premenila na psov. Ale ty sa nedaj! Vojdi dnu k nej. Už ťa pustíme, aj my pôjdeme za tebou.“

Išiel teda už smiešne dnu.

Tam ho Ježíška pekne privítala a hned, aby si vrazil u nej sadol a zajedol. Sadol si, ona prikryla stôl, položila tanierky pre seba aj pre neho a vyšla do kuchyne po polievku.

„Nejedz z toho taniera,“ povie mu starší brat, „to nie je dobrý tanier, z toho dáva nám.“

A hned chytal tanier do pysku a vymienil ho s tým druhým. Ježíška nič nezbadala a chutne si zajedla aj z toho psieho taniera, jej nič neškodilo. O chvíliku začne všeliké vraty a chece toho za stolom šibnúť svojim prútom. Ale on sa mal na pozore. Prút jej zachytil, vymkol z ruky a ťobil naspať ju. Hned ju premenil na mačku a kričal na ňu:

„Poved teraz, Ježíška, ako mám odčariť svojim bratom?“

Dlh nechcela, ale naposledy mu povedala, aby prút obrátil a buchol tri razy hrubším koncom, že hned budú z nich ľudia. Urobil to a bratia boli odkliati. Ježíšku nechal už teraz mačkou, nech si tam mňauká, a spolu s bratmi odišiel preč. Dlh nič nevideli, o ničom nechyrovali. Len ti raz načabia v tých pustých horách na zakliaty zámok. Bratia nechceli isti do zámku, že by sa im zase zle povodilo, a nechali ho samého.

Prišiel do jednej izby. Tam bolo na stole prestreté, ale len pre jedného, a to tie najlepšie jedlá. Bol hladný, nuž si sadol a najedol sa. Ide do druhej izby, tam nájde pripravenú posteľ. Lahne si do perín a dobre sa vyspi. Včasráno vstane a ide do tretej izby. Tam našiel na stolíku strieborné husličky. Chytal do ruky slák, a hoci sa nikdy neušiel hrať, predsa zahrál tak, že to bola radosť počúvať. Na druhý deň ťiel zas do inej izby, a tam videl zlaté husličky, ktoré až tak svietili. Na tých zahrál ešte krajsie ako na strieborných. Na tretí deň zas kutil ďalej a našiel husličky vykladané drahými kameňmi. Keď na ne pozrel, mysel, že oslepne. Začne hrať — a tu zahrával tak, že by aj mŕtveho zobudil. V ostatných izbách ponachodil hromady zlata a drahých kameňov.

Dlh tam býval, až prišli aj dlhé večery a noci a jemu bolo

potme otupno. Našiel on v prvej izbe voškovú svieciu, hrubú ako ruka a dlhú na dve siahy. Len keď ju zažal, počul buchot a tí dva železníci spod brány prišli a pýtajú sa: „Co žiadate, jasný pane?“

Janko naťakaný sfúkol svieciu a dva železní zbrojnici odišli preč.

Až potom mu zisko na um, čo mal robiť! Zažal zase svieciu, zbrojniči prišli.

Vypýtuje sa ich všeličo, až mu povedia, že sú zakliati a ich život závisí od tej sviecie. Co by bol aj na sto miľ ďaleko, len keď zažne svieciu, hned budú pri ňom a vykonajú čo bude chcieť.

Janko si na druhý deň nabral zlata a peňazí, vzal svieciu a šiel inde hľadať šťastie. Príde do mesta, kde býval kráľ. Ten kráľ mal peknú dcéru a tej sa nepáčil ani jeden pytač. Janko si pomysiel:

„Počkaj, šelma, veď ťa ja dostanem, keď si taká pekná!“

Najal si dom s krásnymi izbami pri kráľovskom paláci. Večer zažal voskovú svieciu a zbrojnici prišli. Tu im kázal doniesť strieborné husličky a zavčasrana začal na nich vyhľávať. Keď ho kráľova dcéra počula, checela tie husličky mať a on jej ich posadal. Na druhý večer si dal doniesť zlaté husličky. Keď si ráno stal k obloku a chytal ich do ruky, všetci ľudia sa zbehli k palácu, lebo sa nazdali, že horí. A to sa tak všetko svietilo do tých husličiek. Janko začal hrať ako nik na svete, a tu všetci chválili hudbu a natriasali sa, čo im tá hudba žilky preberala. A kráľova dcéra nemala pokoja, kým jej Janko neposlal aj zlaté husličky. Nevedela potom od radosti, kde sa podieť, keď aj ona mohla na nich tak pekne prehľávať. Na tretí večer si Janko dal doniesť husličky vykladané drahými kameňmi. Keď si potom ráno stal k obloku a začal hrať, ľudia od ich blesku načisto oslepili. A pri tej hudbe by sa aj mŕtvy rozveselil a poskočil si. Kráľova dcéra sama pribehla k Jankovi, aby jej, pre všetko na svete, dal ešte aj tie husličky, lebo inak sa jej čosi stane. Janko povedal:

„Dam ti ich, ale či pôjdeš za mňa?“

„Príď si ma vypýtať od otca, potom uvidíš,“ povedala mu a utekala s husličkami domov.

Pobral sa Janko ku kráľovi na pytačky. Kráľ mu povie:

„Keď si ty taký majster, že si už zaujal moju dcéru, vystanov si ešte kráľovstvo, aby si mi bol roveň. Potom vám spravím svadbu.“

Odišiel Janko od kráľa a zažal svoju voskovicu. Železnici prišli:

„Co si žiadate, jasný pane?“

„Co si žiadam?“ povie im Janko. „Chcem mať kráľovstvo, lebo mi kráľ inak nedá svoju dcéru.“

„Kráľovstvo zakliaťeho zámku je dávno vaše,“ vravia zbrojnici, „ibaže nie je ešte odkliate. Odklaje sa, keď dohorí táto sviecia. Lenže my vám už potom budeme môcť preukázať len jednú službu, keď si na nás v súre spomeniete. Dobre si to rozmyslite.“

„Co už robiť?“ riekom Janko. „Aspoň že bude odkliate kráľovstvo zakliaťeho zámku a ja dostanem kráľovu dcéru!“

S tým nechal voskovicu, aby dohorela.

Keď už svieca spolovice dohárala, prebudili sa v zakliatom zámku a v meste všetky kniežatá a prišli sa Jankovi pokloniť. Keď už ostával iba kúštek, prišlo vojsko, aby si vypočulo jeho rozkazy. A keď dohorela celá sviecia, prišiel všetok národ a vyvolil si ho za kráľa.

Mohol sa už teraz Janko predstaviť kráľovi ako kráľ.

A ten, ako slúbil, oddal mu svoju dcéru a vystrojil svadbu.

Po svadbe sa Janko s mladou ženou pobral do svojho odkliateho kráľovstva.

Ešte len tu mal Janko naozajstné veselie! A panuje dosiaľ — ak neumrel.

(Slovenské rozprávky, Mladé letá, Bratislava, 1985)

NAŠA FOTOHÁDANKA

nice, J. Vojtas a M. Soltýsová z Jurčova, A. Kralová z Peškelnika a M. Chovancová z Chyžného.

Naša snímka predstavuje známeho slovenského divadelného a filmového herca. Hral o.i. v takých filmoch ako: Pole neorané, Kapitán Dabač, Pomočník, Boj sa skončí zajtra. Z televíznych úloh treba spomenúť o.i. Oidipus, Vrátim sa živý, Kronika, Desiaty chlap, a seriály — Sám vojak v poli a Povstalecká história. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 334/86 sme uverejnili snímku Ryszardy Haninovej. Knihy vyzrebovali: M. Jeršáková zo Zelova, P. Trzop a E. Gogola z Čiernej Hory, F. Lukáš z Krempach, A. Molitorisová a C. Galovičová z Kacvina, M. Czyszczoń z Podškla, J. Szlachta a B. Kovalíková z Malej Lip-

VESELO SO ŽIVOTOM

Miško nesie list na poštu. Stretne ho Evička a pýta sa:

— Prečo si nenapísal na ten list adresu?

— A či musí každý vedieť, komu pišem?

V ELEKTRÍCKE

— Počúvajte, strýco, vy ma držíte za viazanku!

— A vy už ráchte vystupovať?

— Otecko, ako je to u mravcov? Tiež kolcodákajú, keď znesú vajíčko?

Zazvoní telefón a malý Jožko vezme slúchadlo:

— Otecko nie je doma. Mačička tiež nie je doma. Som

tu len ja, babička a mačka. Babička nepočuje a mačka nevie hovoriť...

* * *

Sťažuje sa učiteľ riaditeľovi:

— Včera som poslal jedného chlapca domov, lebo prišiel do školy neumýty. Dnes prišla špinavá celá trieda.

Otec sa vráti domov a pýta sa svojich troch synov:

— Tak ako ste dnes pomáhali mamičke?

— Ja som umýval riady!

— Ja som ich utieral!

— Ja som po nich zbierané čepy!

* * *

Sťažuje sa majiteľ psa zverolekárovi:

— Pán doktor, náš pes stráne klame!

— ???

— No, Dunčo, ako robí mačka?

— Haf, haf!

— Tak vidite, zase klame!

ALOJZ ČOBEJ

PRVÝ MÁJ

Plné kvetov, hviezd a slávy
mesto vyšlo do ulíc.

Letia hore — nad zástavy
kŕdle bielych holubíc.

Šťastie žiari v očiach ľudí,
spev a radosť splýva s ním.
Rozjasaný sprievod prúdi
vyzdobeným námestím.

Prúdi jednostaj,
ved' je prvý máj!

JIŘÍ HAVEL

Nepořádný krtek

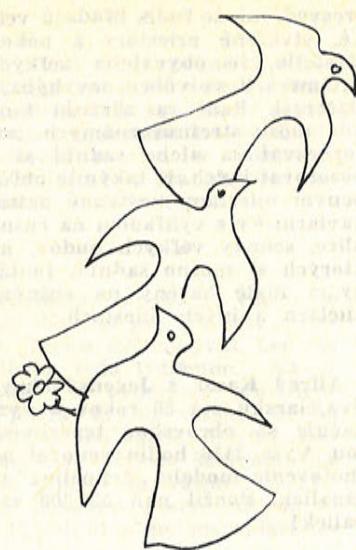
Byla ráno, a byl čtvrtok.
Jaký krásny den!
Před chalupou lezl krtek
práv z díry ven.

„Kdo tě pustil do zahrady?“
zlostně jsem se ptal.
Obrátil se ke mně zadý
a ryl klidně dál.

Když jsem se pak vracel zpátky,
krtek už byl pryč.
Lajdák jeden! U hromádky
nechal ležet rýč!

listáreň

Mám 12 rokov, chodím do 6. triedy Základnej školy v Podškli. Veľmi rád čítam časopis Život. Mám sice fažkosti pri čítaní slovenských textov, ale pomáha mi môj otec, ktorý sa učil slovenčinu v základnej škole. Doma máme televízor, ktorým zachytávame prvý a druhý československý televízny program. Veľmi rád pozérám slovenské detské programy a najmä Večerníček, ale najviac sa mi páčil film Vlk a zajac. Môj otec tiež veľmi rád pozera filmy, ktoré vysiela čs. televízia.

Bol by som veľmi rád, keby sa vám páčila moja vymaľovaná kresba, chcel by som dostať slovenskú knihu.

Marek Jurčašák
Podskle

Milý Marek! Ďakujeme za pekný list. Skutočne, tvoja kresba sa nám páčila a za odmenu ti posielame knihu Jana od Fraňa Krála. Dúfame, že s otcovou pomocou ju prečítaš a že sa ti bude páčiť. Zároveň veríme, že keď sa vo vašej škole začne vyučovať slovenčina, nezostaneš bohom a prihlásiš sa na hodiny tohto predmetu.

BIBIANA WALLNEROVÁ

PRVÉ SLOVO

Nežné a sladké od mlieka
je prvé slovo človeka.
Znamená v reči človečiat,
čo každý má tak veľmi rád.
Má jednoduchú výslovnosť,
no dá to práce viac než dosť,
kým nešikovné detskej úste
to sladké slovo nerozlústia,
a začnú volať: Mama, mama!
Aká to radosť neslýchana!
Po prvom slove pride veta,
a kým koláč detstva minie,
mama nám splieťa obraz sveta,
učí nás vravieť „cica“, „havo“,
sústredene a namáhavo.
Skúšame vlastné chodidlá,
lietame ako na krídlach
a mama tleska: Bravo! Bravo!
Má v sebe radosť odvekú,
čo prináleží človeku.
Mamina ruka — to je brána,
vchádzame cez ňu do sveta
po starej stope človeka
s tým prvým sladkým slovom
MAMA.

BOHUSLAVA VARGOVÁ

Moja mamička

S prvým lúčom po vlasoch ma hladká
Kto ma hladká?

Slnko — moja matka.

S tým posledným do postieľky dá ma
Kto spať dá ma?

Hviezda — moja mama.

Celý deň mi úsmev kreslí na líčka
maliar najskelejší
— moja mamička.

Z dejín Včielk-y

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Do niektorých ročníkov Včielky prispel aj Svetozár Hurban Vajanský — vyšla tu okrem iných príspevkov báseň Malý drotár. Divadelné scénky a jednoaktové hry najčastejšie uverejňoval Ivan Branislav Zoch. Zábavnú zložku časopisu dopĺňali neraz vtipné a zaujímavé hádanky.

Finančné fažkosti v r. 1883 prinutili A. E. Timka a A. Sokoliku vydávaný časopis zastaviť. No rozhodujúce príčiny zániku Sokolikovej Včielky treba hľadať v nežilivých pomeroch, hmotnej a kultúrnej zaostalosti Slovenska.

Po národnom oslobodení v r. 1918 Včielka začína vychádzať dosť neskoro. Spoluvedvateľmi Včielky boli Matica slovenská, Československý Červený kríž a Živena — ustanovizne, ktoré sa v tom čase usilovali o zdravotné a kultúrne povznesenie Slovenska. Redaktorom Včielky sa stal popredný slovenský kritik, historik, prozaik a básnik Štefan Krčmáry. Na redakčnej práci sa významne podieľal učiteľ, spisovateľ a teoretik literatúry pre mládež František Volf. Do Včielky prispievali v tom čase najlepší spisovatelia pre deti a mládež: E. Podjavorinská, S. Sakalová, J. C. Hronský, P. P. Zgúth-Vrbický, J. Gašparík-Leštinský, Fr. Volf a i. Bohatý a pestrý obsah Včielky vypĺňal folklór, nová i staršia bábká a prozaická tvorba a aj veľa útvarov veenej literatúry — memoáre, vlastivedné, historické, biografické a iné články. Výtvarno-grafickú úpravu časopisu robil ilustrátor Jaroslav Vodrážka. Zúčastňovali sa na nej aj ďalší poprední výtvarníci ako Ján Hála, Janko Alexy, Martin Benka, Jozef Hanula a Štefan Bednář. Spolupracovníkmi Včielky boli: Karol Plicka, Elena Maróthy-Soltésová, Jozef Suchánek a ī.

S veľkým záujmom o tento časopis rástli aj vyšie nároky na jeho grafickú podobu a obsahovú náplň. Preto po dvoch rokoch — 1925-26 a 1926-27 — jestvovania Včielky rozhodla sa Matica slovenská v spolupráci s Československým Červeným krížom zmeniť a vydávať časopis vo väčšom formáte s bohatším zastúpením pôvodnej prekladovej prózy a poézie a s bohatšou výtvarnou úpravou. Časopis dostal meno Slniečko. O Slniečku, Zorničke a Ohníku som písal v minulom roku.

Po februári 1948 v podmienkach výstavby nového spoločenského poriadku sa začína presadzovať aj nová kultúrna, osvetová a školská politika. Vychádza dôsledne z princípu jednotného pôsobenia na premenu resp. stvárvňovanie myšlienia a cítenia mladých generácií v duchu socializmu. Preto sa Poverenictvo informácií a osvety rozhodlo vydávať v Štátnom nakladateľstve v Bratislave nové detské časopisy, jednotne usmerňované. A VČIELKA — nie Včielka, začína vychádzať od roku 1958. Vydáva ju Slovenský ústredný výbor Socialistického zväzu mládeže vo vydavateľstve Smena. Včielka je veľmi oblúbeným časopisom starších žiakov materských škôl a prváčikov a druhákov základných škôl.

mgr. JÁN HALAČ

PRO ZDRAVÍ

A KRÁSU

Letní vedra nás teprve čekají. Ale už teď si môžeme opatrne a postupne zvykat na slunce. Ty malé dávky slunce pripraví každého z nás na bezpečné užívani slunečných lázní v červenci a srpni, bez spálení a nehezkého loupání pokožky. Slunce v lte doporučujeme všem ženám v mladém a stredním veku, ale sluneční lázně jen docela mladým. Po čtyřicítce ještě trochu slunce neuškodí (alespoň ne hned), po čtyřicítce už slunce příliš vyšuje pokožku a po padesátce pokožku ničí. Koupání a čerstvý vzduch doporučujeme ovšem všem, ale neradíme ženám po čtyřicítce opalovat se v plné sezóně.

Od června nezapomínejte na kosmetické masky; výběr ovoce bude stále větší a např. z několika jahod, strouhaných brambor, smetany, medu a několika kapek citronové šťavy můžeme připravit pokožce pravou hostinu. Mladé osoby musí užívat hydratační zvláčňující krémy, ve stredním veku polomastné zvláčňující a starší osoby mastné krémy.

Na našich stolech se v té době objeví jarní zelenina, která sice není levná, ale velmi důležitá pro zdraví. Koupíme-li mladé okurky, zpestří nám jídlo a oloupaná slupka zmírňuje podráždění pokožky. Oloupeme okurku, umyjeme obličeji převedenou vodou a nedráždivým mydlem, opláchneme a položíme na obličeji okurkové slupky. Lehne se na čtvrt hodiny. Takový odpočinek prospěje unavené ženě a štava z okurky má bláhodárný vliv na pokožku. Po odstranění slupek nejméně hodinu obličeji nemýjeme!

Teplojší počasí přeje otužování organismu. Začínáme se stále chladnějšími koupelemi a sprchováním, masírujeme tělo drsným ručníkem namočeným ve slané vodě. Dovolí-li to zdraví a podmínky, budeme pravidelně cvičit.

Od jara mnoho žen pracuje na zahrádce nebo na poli. Pro zdraví i domácnost je to práce velmi užitečná a potřebná, ale ničí ruce. Těžko ji smířit s pěstnýma rukama a manikýrou. Můžeme však ruce chránit před ušpiněním, chemikáliemi a hnojivými rukavicemi. Dobře chrání ruce silikonový krém, kterým namažeme ruce před prací. Po práci ruce umyjeme a znova namažeme krémem. Nehty stříháme nakrátko a manikýru uděláme po dobrém namočení rukou např. v sobotu večer, aby v neděli ruce dobře vypadaly.

PREČO KRATŠIE?

Správa Vládnej komisie pre otázky obyvateľstva konštatuje, že ukazovateľ nadmernej úmrtnosti mužov v Poľsku patrí k najvyšším na svete. A zaznamenávame stály rast.

V porovnaní s počiatkom päťdesiatych rokov nadmernej úmrtnosti mužov vo veku 45 rokov stúpa približne o 70 perc.

a vo veku 30 rokov až 140 perc. Pravdepodobnosť úmrtia mužov v tomto veku je trojnásobne väčšia ako v analogickej skupine žien. Dlhia sa domnievali, že nadmernej úmrtnosti mužov je charakteristickým javom pre priemyselné a vysoko rozvinuté krajinu, ale za posledných 20 rokov vysvetlo, že väčšina z nich dokázala znižiť ukazovateľ nadmernej úmrtnosti mužov. Prečo sa to teda nedarí u nás? Všetko poukazuje na to, že najviac si skodíme sami. Príliš veľa fajčíme! Na fajčiarov pôsobia zároveň dva škodlivé činitele: chemické, pochádzajúce z priemyslu a rakovinotvorné látky obsiahnuté v tabakovom dyme. Výskumy o.i. dokázali, že medzi robotníkmi azbestového priemyslu ukazovatele úmrtnosti sú závislé od množstva denne vylajčených cigaret. Medzi robotníkmi vystavenými pôsobeniu azbestu a zároveň fajčiacimi denne vyše 20 cigaret, ukazovateľ úmrtnosti následkom rakoviny plúc, bol vyše 15 násobne vyšší, ako v skupine tak isto vystavenej účinkom azbestu, ale nefajčiarov. Podobne je o.i. v prípade vinylchloridu alebo niklu a predsa existujú mnohé priemyselné závody, v ktorých styk s týmito látkami je nerozlučne spojený s prácou robotníkov. Väčšina z nich fajčí. Vyplatí sa o tom pouvažovať!

KÝM DIÉTA DOSPEJE

Zdravé a silné dojča, ktoré malo veľa príležitosti a popudov pre cvičenie svojich svalov, vie stáť — ak ho pridržiaväme — už v 10. mesiaci života. Aby zachovalo rovnováhu, široko stavia nožičky a vysúva dopredu hlavíčku a hornú časť trupu. Zo začiatku robí dojem, že je so sebou veľmi spokojne, ale po istom čase stáva sa mrzuté a dokonca začína plakat. Vari sa rýchlo unavuje? — znepokojujú sa mnoho rodicov.

Ked sa dojča zapáči pozerať na svet zo zvislej polohy, rado stojí v ohrade alebo postieľke a drží sa zábradlia. Stojí nadšené, hrdé a šťastné, ale zrazu pre nič za nič, začína byť nespokojné a niekedy dokonca pláče. Ani tým najstarostlivejším rodičom nepríde na um, že dieťa pláče preto, že je unavené a bolia ho nožičky. Ak je unavené a chce si sednúť, prečo si nesadne — pýtajú sa. Dieťa si nesadá preto, lebo sa bojí pustiť predmet, ktorého sa drží. Boji sa, že strati rovnováhu a spadne čomu samo nemôže zabrániť. Preto mu istý čas musíme pomáhať. Zanedlho diéta pustí zábradlie alebo našu ruku a udrží rovnováhu. Potom si už samostatne a odvážne sadne na diažku.

TAKÝ JE ŽIVOT

V New Yorku a Tokiu robili výskumy, ktorých cieľom bolo zistiť, kde sa najradšej zdržujú obyvateľia veľkých miest. Pozorovali námestia a mestské parky v

presvedčení, že ľudia hľadajú veľké, otvorené priestory a pokoj. Vysvetlo, že obyvateľia veľkých aglomerácií sa všobec nevyhýbajú tlačenici. Radi sa zdržujú tam, kde môžu stretnúť známych, porozprávať sa alebo sednúť si a pozorovať iných. K takýmu obľúbeným miestam meštanov patria kaviarny s výhľadom na rušné ulice, schody veľkých budov, na ktorých si možno sednúť, fontány a malé bazény na rušných uliciach a iných miestach.

Alfred Kaser z Jegensdorfu vo Svajčiarsku má 80 rokov a vyznačuje sa obrovskou trpezlivosťou. Vyše 3456 hodín venoval na zhodenie modelu „Zeppelin“ zo zápaliek. Použil naň 552 500 zápaliek!

Elektronika vstoupila v Japonsku do všech oblastí života. Núže pomáha matkám v péci o pláčiace nemluvnáta. Nedávno bola vyrobena elektronická kolébka, ktorá sa začína kolébať, když dítě pláče. Zároveň se spustí magnetofon s nahranou uklidňujúcej hudbou nebo hlasem.

MANŽEL AKO SYN

Takéto situácie boli vlastne vzády. Ale v posledných rokoch sa zdá, že je stále viacel' zväzok, v ktorých je žena významne staršia ako muž. Sociológovia zatiaľ mlácia, ale ženy, ktorých partneri sú od nich o 10—15—20 rokov mladší veľmi rádi hovoria. V ankete, ktorú prednedávnom vypísal francúzsky časopis Marie Claire o.i. čítame:

— Máme 56 rokov a môj manžel 34, číže toľko, ako môj syn z prvého manželstva. Zobrali sme sa, aj keď všetci boli proti tomu, takže sme sa prestahovali do iného mesta. Žijeme spolu už 15 rokov, máme dve deti a stále sa milujeme.

— Ludia hovorili, že som stará a on, že je priživník. Mala som 50 a on 27 rokov. To všetko nám pomohol prekonáť môj syn, ktorý sa s mojim milencom spriateli a netvrdil, že nás zväzok je nenormálny.

— Po rozvode som žila s mužom, ktorý bol mladší o 10 rokov. Boli sme spolu šťastní 7 rokov, potom vydcestovali do cudziny. Teraz opäť hľadám mladšieho muža, prečo by som mala žiť so starším bruchatým pánom. Predsa pre ženu je to ohromné, keď sa do nej zamiluje oveľa mladší muž, potvrzuje to iba fakt, že je skutočne atraktívna.

A asi v tom tkvie tajomstvo „módy“ na mladých manželov?

VIEŠ, ŽE...

V Japonsku je veľmi populárny zelený chlieb. Pečú ho z obyčajnej múky, ale pridávajú doň sušené chaluchy. Dietetici a záujemci o nový druh pečiva, tvrdia, že je veľmi zdravý. Hodí sa vysokopredovšetkým pre ľudí s vysokým krynným tlakom buď postihnutých hyperfunkciou štitnej žľazy. Zelený chlieb má špecifickú chuť, ktorá sa môže zapáčiť nielen Japoncom.

MYŠLIENKY

Ozajstným príbuzenstvom je blízkosť srdca a rozumu. (W. Margueritte)

Všetko neznáme zdá sa byť nádherné. (Tacitus)

Láska je jediným činiteľom posvécujúcim manželstvú. Je jeho podstatou, bez ni není pravdivé manželstvú. (B. Lindsay)

ZE ŠIRÉHO SVĚTA

KROKODYLI. Vedeči z Krokoďilho centra v Hajdarabadi v Indii tvrdí, že krokoďili naprostro nejsou tak krvavelní, jak se všeobecne soudí. Neloví lidi ani jiná zvířata. Jsou to však labužníci, kteří si pochutnávají na měkkých, hmyzu a malých rybách. Matky nežerou svá mládata, jak se často tvrdí, ale svědomitě o ně pečují. Tyto závěry vedeči vyvodili z desetiletých pozorování. Přesto bychom však doporučovali opatrnost při kontaktech s těmito plazy. Pouze krokodýl Osteolaemus tetraspis z rovníkové Afriky a americký aligátor určitě neútočí na lidi.

MONAKO — nezávislé kniežatstvo v juž. Európe, druhý najmenší (po Vatikáne) štát na svete. Je pod ochranou Francúzska, s ktorým má colnú a peňažnú úniu. Na základe podpísanej zmluvy Francúzsko má právo posielat do Monaka vojsko a schvalovať jeho medzinárodné zmluvy.

Jadrom kniežatstva bolo mesto, ktoré založili akiste Feničania. Počom bolo pod nadvládou Ríma, v 10. stor. sa dostalo pod nadvládu Janova a v 16. stor. prijalo protektorát Spanielska. V r. 1814 nezávislosť kniežatstva ziskalo pod ochranou kráľovstva Sardinie, potom Francúzska. Počas druhej svetovej vojny Monaco okupovali Nemci.

Monako zaberá úzky pruh pobrežia Ligúrskeho mora na francúzskej Riviére a má rozlohu 1,57 km². Od pevniny je obklopené územím Francúzska nedaleko francúzsko-talianskych hraníc. Administratívne je rozdeľené na tri mestské okruhy: hlavné mesto kniežatstva — Monako, La Condamine a Monte Carlo so slávnou herňou (kasínom) — založeným v r. 1863. Má ok. 26 000 obyvateľov. V armáde slúži 82 osôb a štátneho orchester má 85 hudobníkov. Je to teda jediný štát na svete, ktorého orchester prevyšuje počtom členov armádu. Hlavou štátu je podľa ústavy panovník — dedičné knie-

ža, ktorý má najvyššiu moc. Zákonodarná moc patrí Národnej rade, ktorú volia vo všeobecnych voľbách; orgánom výkonnej moci je Vládna rada. Dodatočným poradným orgánom je Korunná rada, ktorej členov menuje knieža. Úradným jazykom je francúzština.

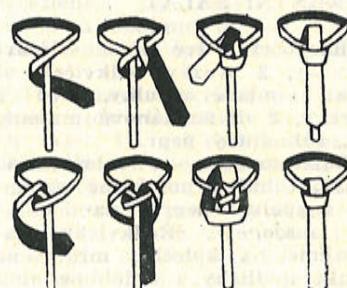
Malebná poloha, mierne podnebie a výhodné podmienky urobili z kniežatstva známe stredisko medzinárodnej turistiky. Práve rozvinuté turistické služby a obchod tvoria základ ekonomiky. Značný príjem prináša Monaku časté vydávanie poštových známok a kasino v Monte Carlo. Cez Monako prechádza železničná trať a autostráda, spájajúca Francúzsko s Talianskom.

PEKNÉ OBRVY

Príroda žiaľ nedala každému ideálne obrvy. Väčšina žien si musí obrvy korigovať pomocou depilácie alebo vyrovnania tvaru vhodne zvolenou obočenkou (nikdy nepoužívajte čiernu!). Preto sa vyplatí vedieť, že ak chceme vyznačiť správnu dĺžku obrv musíme nájsť bod, v ktorom sa obrvy križujú s liniou tiahnúcou sa od koreňa nosa cez vnútorný kútik oka — to by mal byť začiatok oblúka, ako aj bod, v ktorom sa obrvy križujú s liniou tiahnúcou sa od koreňa nosa cez vonkajší kútik oka — bude to koniec oblúka.

VIAZANKA

Nosia ju dnes tak isto dievčáta, ako aj chlapci. Po rokoch, keď bola považovaná za symbol malomeštackého štýlu oblekania, čo je dnes menej dôležité, ale namiesto toho sa uvázuje s väčšou fantáziou — jednoducho je ozdobou oblečenia v rôznom štýle a mimoriadne rada ju nosí mládež. A nielen ku košeli, ale aj k tričkám alebo svetrom. Avšak nie všetci vedia, ako sa viazanka uvázuje do tradičného uzla. Odpovedáme preto na vaše listy a uverejňujeme tieto kreslené pokyny.

VLASY — KORUNA HLAVY

Krásu býva darom prírody a tá nie je ku každému rovnako štendrá. Raz vymodeluje dokonalú tvár, inokedy zostáva veľa dlžná. Týka sa to aj vlasov. Slúžia nám nielen ako ochrana hlavy proti vonkajším vplyvom, ale ak sú pekné, sú ozajstnou korunou hlavy. Veď vhodný účes dokáže na nepoznanie zmeniť celkový vzhľad tváre.

* * *

Aby boli vlasy pekné a zdravé, treba sa o ne denne staráť. Ich ošetrovanie spočíva v pravidelnom a správnom umývaní, odstraňovaní prachu a nečistoty kefovaním a ich pravidelným česaním.

* * *

Pravidelné umývanie vlasov je veľmi dôležité pre ich rast a čistotu. Treba ich umývať keď sa znečistia, teda týždenne. Na umývanie si vyberáme prostriedky podľa druhu vlasov, či sú mastné alebo suché. Mastné vlasy môžeme umývať šampónmi so sírou alebo derivátmi dechtu. Penu necháme pôsobiť dlhšie — 10—15 minút a potom opláchneme.

* * *

Suché vlasy, ktoré sa lámu, potrebujú zasa šampóny s prísadou oleja. Vhodný je tiež vaječný žltok.

* * *

Na umývanie vlasov nie je vhodné mydlo. Po prvom umytí vlasy opláchneme a umývanie zopakujeme. Dôkladne si pritom umyjeme i pokožku hlavy, najmä ju dobre premasirujeme, aby sa lepšie prekrvila. Napokon vlasy opláchneme vlažnou vodou. Nešetríme ňou. Najlepšia je sprcha, kde pod prúdom vlažnej vody odchádza i všetka nečistota. Vlasy sušíme vlažným fénom za stáleho prečesávania hrebeňom. Prudké sušenie horúcim vzduchom vlasom škodí.

* * *

Ku každodennému ošetrovaniu vlasov okrem umývania patri i česanie dobrým hrebeňom so zaoblenými zubami. Príliš ostré zuby môžu poraní pokožku. Vlasy si česeme od koreňa ku koncom a rôznymi smermi. Hrebeň má byť vždy čistý, umývame ho tak často ako vlasy. Môžeme vlasy denne kefovať 5—10 minút, pomáha to odstraňovať nečistotu a zvyšuje lesk vlasov.

* * *

Na spevňovanie účesov používame tužidlá a laky. Tužidlá nanášame na mokré vlasy po umytí a rozotrieme ich, aby vlasy spevneli a lepšie držali účes. Laky striekame na hotový účes, aby ho upevnili a dodali mu potrebný lesk.

* * *

Ak máme vlasy veľmi poškodené, napríklad trvalou onduláciou alebo nespravným farbením, potrebujú osobitnú opateru. Táto vlasy musíme častejšie zastrihovať, umývame ich žltkom alebo si robíme po umytí žltkové zábaly. Veľmi účinná ako zábal je lecitinová emulzia, ktorú natrieme na vlasy, zabalíme ich do igelitu a previažeme uterákom. Necháme pôsobiť 20 minút. Potom ich teplou vodou opláchneme a vysušíme. Takto ošetronené vlasy sa po čase opäť zregenerujú.

Túto blúzu s veľmi širokými všitými rukávami, dvojitým golierikom, dvoma veľkými našitými vreckami, zapinanými na gombíky, veľmi dobre využijete po celé leto.

Tento rok sú módne široké blúzky o.i. také ako na našom obrázku. Môžete si ich ušiť z ľubovoľnej látky, táto je jednosarebná. Odporúčame ju mladým štíhlym dievčatám.

**LEKARZ
WETERYNARIU**

CZĘSTSZE CHOROBY PLUC U OWIEC

ZAPALENIE PLUC — Na ogólną przyczynę zapalenia płuc jest przeziębienie, niedostateczne odżywianie, brak ruchu, złe przewietrzanie pomieszczenia. Wszystko to prowadzi do osłabienia zwierzęcia, a tym samym ułatwia powstawanie choroby. Choroba zwierzę jest osowiale z trudnością oddycha, kaszele. Temperatura ciała jest podwyższona — może dochodzić do 42°C. Każde podejrzenie o zapalenie płuc należy zgłosić lekarzowi, gdyż stada hodowla owiec ułatwia przenoszenie się choroby na resztę owiec.

GRZYBICA PLUC — Przyczyną choroby są pleśniawki dostające się z paszą do organizmu i usadzające się w płucach. Atakuje one przeważnie owce trzymane w ciemnych, wilgotnych pomieszczeniach. Wśród objawów zauważa się kaszel, wysiek z nosa, nieżyt oskrzeli, często brak oddechu, wychudzenie, a następnie śmierć. Słabe i chore zwierzęta trzeba niestety poddać ubojowi, lecz chorze oddzielić, dobrze żywić i stosować leczenie zalecone przez lekarza. Aby uniknąć tego schorzenia trzeba

zwracać uwagę, aby podawany pokarm był czysty i suchy, a same zwierzęta trzymane w czystych i dobrze przewietrzonych stajniach.

SALMONELLOZY DROBIU

Nazwą salmonellozy określa się choroby występujące prawie u wszystkich gatunków zwierząt, wywołane przez bakterie z rodzaju *Salmonella*, dawniej noszące nazwę zarazków durowych lub rzekomo — durowych. Choroby te występują szczególnie u młodych osobników. Zarazki należące do rodzaju *Salmonella* obejmują aż 174 gatunki. Wśród nich około 50 znaleziono w organizmie ptaków. Są one groźne dlatego, że wytwarzają jody tworzące 10-minutowe działanie temperatury 100°C. Same zarazki oraz ich jady działają chorobotwórczo nie tylko na zwierzęta, ale także na ludzi, powodując solne zaburzenia żołądkowo-jelitowe. Źródłem choroby są zarazki znajdujące się przede wszystkim w odchodach ptaków chorych i bezobjawowych nosicieli, ponadto w zwłokach padłych sztuk, w zakażonej paszy, wodzie i ziemi. Zarazki te spotyka się często w zakażonych jajach oraz aparatach wylegowych. Źródłem zarazków dla drobiu bywają też szczury i myszy oraz chorujące na salmonellozy cielęta, żrebięta i prosiątki. Człowiek może być źródłem tych zarazków. Ptaki małe wykazują większą wrażliwość na chorobotwórcze działanie salmonelli niż osobnicy starsze, dlatego też u młodzieży mamy często poważne straty ilościowe natomiast dorosłe sztuki

przeważnie nie zdradzają objawów i rzadziej padają, ale za to są nosicielami i siewcami zarazków. Do czynników uspabiających do powstania salmonelloz należy zaliczyć: niedobory witamin A i C, niedobór soli mineralnych w karmie, skarmianie zepsutej paszy prowadzące do nieżytów jelit, pasożity przewodu pokarmowego. Schorzenia te występują najczęściej w porze letniej. Salmonelloza może ujawnić się już w jaju u zarodka i może doprowadzić do jego śmierci przed wykluciem. Postać nadostro występuje tuż po wykluciu się piskląt. Częściej jednak spotyka się przebieg ostry albo podesty. Chorze zwierzęta są osowiałe, mają opuszczonie skrzydła półprzymknięte powieki, często izawiające oczy. Występuje również śluzowo-ropne zapalenie spojówek, silne pragnienie, brak apetytu, biegunka, przy której odchody są wodnistre albo pieniste, białawe, czasem krwawe, cuchnące. Często mamy do czynienia z dusznością, niedowładem nóg i skrzydeł, niezbornością ruchów, przewracanie się na grzbiet. Po 4–8 dniach choroby ptaki przezwaznie giną. U ptaków dorosłych spotyka się formę podostrą albo przewlekłą. Cechuje je biegunka, u noseka zaznacza się zmniejszona nieśność, jaja bywają zdeformowane, o cienkiej skorupie z domieszką krwi. Przy przewlekłym przebiegu choroby znajdują się również obrzęki powiek i gromadzenie się wysięku w zatokach okolnosowowych. Choroba prowadzi do silnego wychudzenia. W młodzieży rozpoznanie polega na stwierdzeniu biegunki, izawienia, niedowładu kończyn. U ptaków

dorosłych natomiast obok biegunki, niedowładów nóg i skrzydeł, często znajduje się zapalenie śluzówki jajowodu, zniekształcone pęcherzyki żółtkowe, gromadzenie się jaj w jamie ciała. W leczeniu stosuje się antybiotyki i sulfamidy, które zmniejszają śmiertelność, ale pozostawiają nosicielstwo.

W zapobieganiu należy zwrócić uwagę, aby nie sprowadzać ptaków z zagrod doatkowych salmonelloz. Drób należy trzymać w pomieszczeniach czystych, widnych, suchych, dobrze przewietrzanych, żywic wysoko wartościowymi paszami, szczególnie bogatymi w witaminy i co pewien czas przeprowadzać odkażanie i niszczenie gryzoni. Przyjał się również pośredni sposób walki z Salmonellozą, podobnie jak przy białej biegunce piskląt, polegający na wykrywaniu i usuwaniu z hodowli nosicieli zarazków — wykazujących takie objawy jak: wychudzenie, izawienie, ropne zapalenie spojówek, niedowłady nóg i uporczywe biegunki.

KULAWIZNY KONI

Kulawiznę rozpoznaje się podczas ruchu konia. Przyczyną kulawizny jest uszkodzenie nogi w jakimkolwiek miejscu, sprawiające koniowi ból przy opieraniu się na niej. Niektóre kulawizny spowodowane jest obrażeniem nerwów lub zerwaniem ścięgien mięśni, które poruszają kończynę. Noga zwisa wówczas bezwładnie, a koń nie jest w stanie przesunąć jej ani podnieść. Przy słabej kulawiznie koń stojąc opiera chorą kończynę prawidłowo, to znaczy na całej pa-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KAPUSTOVÁ POLIEVKA S ÚDENÝM REBROM

Rozpočet: 250 g kyslej kapusty, 500 g údených rebierok, 1 cibula, 20 g masti, 20 g hladkej mýky, mletá červená paprika, bobkový list, mleté čierne korenie, soľ, soľ.

Rebierka umyjeme, pokrájame a dámé variť. Keď sú už napoly uvarené, pridáme k nim na rezance pokrájanú kapustu a bobkový list. Z masti a mýky upräžime záprážku, pridáme postrúhanú cibuľu, mletú červenú papriku, zalejeme vývarom a povaríme. Vlejeme do polievky, dosolime, okoreníme a krátko povaríme.

Podávame s chlebom.

BRAVČOVÝ REZEŇ V ZEMIAKOVOM CESTIČKU, POSYPAÑY POSTRÚHANÝM SYROM

Rozpočet: 400 g bravčového mäsa zo stehna, 30 g tvrdého syra, soľ, 200 g zemiakov, 1 vajce, hladká mýka, cesnak, mleté čierne korenie, majorán, mast na vyprážanie.

Umyté mäso pokrájame na rezce, naklepeme, okrajové blanu narežeme a osolime. Očistene zemiaky a cesnak postrúhame, pridáme vajce, soľ, mleté

čierne korenie, majorán a toľko mýky, aby vzniklo reďšie cestičko, v ktorom ponamáčeme rezne a na masti vyprážime. Horúci vyprážený rezeň dámé na tanier a posypeme postrúhaným syrom.

Podávame s kapustovým šalatom alebo kyslou uhorkou.

DĚTVANSKÝ SKOPOVÝ GULAS

Rozpočet: 600 g skopové plece, 100 g oleja, 300 g cibule, 5 stružků česneku, 10 g mleté sladké papriky, špetka štiplavé papriky, 40 g kečupu, sůl, 300 g brambor uvařených ve slupce.

Očištěnou, odblaněnou, umyto a osušenou skopovou plec pokrájíme na kostky. Na dobře rozhřátém oleji osmažíme drobně pokrájenou cibuli, přidáme maso, česnek utřený se solí, mletou sladkou a štiplavou paprikou, podlejeme vodou nebo vývarem a za občasného míchání dusíme pod pokličkou do měkkka. Potom přidáme kečup a oloupané vařené Brambory, nakrájené na kostky. Všechno dobrě prohřejeme a podáváme na ohřátých talířích.

OSLÁVENCOM

PLNENÉ VAJCE

Rozpočet: 8 vajec, 300 g tvarohu, soľ, mletá červená paprika,

Na tvrdě uvařené vajcia olípeme a po dlžke rozkrojíme. Žltky vyberieme, rozotrieme s tvarohom, osolíme, pridáme mletou červenú papriku a podľa potreby rozriedime mliekom. Masu dáme do vrecuška s ozdobnou rúrkou a naplníme hou bielky. Naplnené vajcia poukladáme na listy hlávkového šalátu a ozdobíme redkovkou.

Podávame so slaným pečivom, zelenou cibulkou a s redkovkou.

ŠETŘÍME V KUCHYNÌ

BRAMBOROVÉ VÁLEČKY PLNÉNÉ ŠKVARKY

Rozpočet: 500 g vařených Brambor, 100 g hrubé mouky, 100 g krupice, sůl, 1 vejce, trochu prášku do pečiva, 40 g másla, škvarky.

K uvařeným prolišovaným a vychladlým Bramborám přidáme mouku, krupici, sůl, prášek do pečiva a máslo a zaděláme těsto; z něho na vále posypaném moukou uděláme váleček, rozkrájíme na menší kousky a vylávíme obdélníky. Každý naplníme posekanými škvarkami a zabalíme tak, aby vznikl váleček. Va-

říme ve slané vodě asi pět minut. Po odcezení hned podáváme. Zapijíme mlékem.

SALÁT

PIKANTNÍ SALÁT

Rozpočet: dvě větší salátové okurky, 2 svazky ředkviček, 1 svazek mladé cibulky, 100 g mrkví, 2 dl smetanové majonézy, sůl, mletý pepř.

Salát umyjeme a rozložíme na misu. Cibulku posekáme najemno a spolu s pepřem zamícháme do majonézy. Ředkvičku na krájíme na kolečka, mrkve na tenké nudličky a ozdobíme nimi salát.

MLADÝM GAZDINÁM

Zápač po cesnaku, cibuli alebo rybách ostráňme z ruk tak, že ich umyjeme v studenej vodě a potrieme ich citrónovou kôrou. Ak ju nemáme, môžeme ruky pretriet vodou, do ktorej sme nakypali niekoľko kvapiek citrónovej šťavy.

Varené zemiaky môžu dostať novú chuť, ak do vody, v ktorej

wierchni kopyta. Jeśli jednak go przeprowadzić, szczególnie powtarzające się, kon w sposób widoczny stara się opierać na chorej nodze słabiej, a mocniej na zdrowej. W celu rozpoznania kulawizny obserwuje się konia w ruchu. Jeśli chora jest przednia nogą, kon opierając się na niej podrywa głowę do góry dla odciążenia bolącej nogi. Przy opieraniu się nogą zdrową, kon normalnie opuszcza głowę do dolu. Jeżeli chora jest jedna z nóg tylnych to przy opieraniu się na niej, opuszcza głowę do dolu. Jest to również tak zwana kulawizna z parciem. Patrząc z tytułu na konia oddalającego się stopem, zwracamy uwagę na guzy biodrowe. Przy chorej nodze prawej tylniej, zapada się guz biodrowy lewy i odwrócić. Czasem kulawizna pojawia się dopiero w klesie po twardym podłożu. Przy reumatycznie mięśniowym wyraźnie kulawizna występuje po rozpoczęciu pracy konia po dłuższym staniu, a znika ona po dłuższym ruchu. Kulawizna, która bardziej uwydatnia się na miękkim gruncie, a zmniejsza na twardym, wskazuje na schodzenie mięśni lub ścięgien. Kulawizna zaś powstająca przy poruszaniu się po twardym podłożu, a zmniejszającą się na miękkim, oznacza, że chorą jest kopyto, kości lub stawy. Zazwyczaj występuje kulawizna jednej nogi, jednak przy ochwacie, reumatycznie mięśniowym występuje kulawizna wszystkich nóg. Niewielka na wet kulawizna wskazuje na rozpoczynającą się chorobę i dlatego nie wolno jej lekceważyć.

HENRYK MĄCZKA

ich varíme, prilejeme pohár pivá.

Ovocné šaláty nestmavnú, ak ich pokvapkáme citrónovou šťavou.

Kôru z citróna umyjeme, postruhame a použijeme do mûčníkov, omáčok, nátierok a do nápojov.

Hrozienska po umyti dobre osušíme a obalíme mûkou, aby v ceste pri pečení neklesli na dno.

Pri príprave pokrmov spotrebujeme vždy viac šítkov než ceľich vajec. Už pri rozbijaní pamätáme, že bielok obsahuje 12% plnohodnotných bielkovín a statrosto ho vytierame zo škrupiny. Bielky, ktoré nám zostali, uložíme do chladničky, kde vyrážia až 14 dní. Ukladáme ich do pohárika s viečkom, aby neprevzali pachy od ostatných potravín. Vyschnutý bielok pred upotrebením pokropíme studenou vodou, ktorú necháme vstrebať.

Pokrmy z vajec jeme nerezovým príborom. Strieborné alebo postriebrené príbory v styku s vajcami pôsobením sýry súčnej a vajcia dostávajú neprijemnú chut.

ODPOVED

TROCHA POČTU: po řádkách — 8, 12, 10, 16, 5, 4.

PODPISY: dvanásť.

PRAWNIK

WALORYZACJA I PODWYŻKA EMERYTUR I RENT PRACOWNICZYCH

Jak już pisaliśmy w poprzednim numerze, ustanowiona z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr. 40, poz. 267 z późn. zm.) przewiduje waloryzację świadczeń emerytalnych i rentowych od dnia 1 marca każdego roku, począwszy od 1 marca 1986 r. Podwyższenie tych świadczeń obejmuje renty i emerytury przyznane przed dniem 1 stycznia roku poprzedniego, co znaczy, że w 1986 r. waloryzowane będą renty i emerytury przyznane do końca 1984 r.

Niezależnie od tej waloryzacji we wrześniu br. nastąpi podwyżska niektórych rent i emerytur przyznanych do końca 1982 r. i w 1983 r. Zasady tej drugiej w bieżącym roku podwyżska zostały określone w ten sposób, by chronić osoby stare i niepełnosprawne, kończące w 1986 r. 75 lat i starsze oraz inwalidów 1 grupy.

Na jakich zasadach dokonywana jest waloryzacja emerytur i rent od 1 marca 1986 r.?

Podstawa wymiaru emerytury i renty zostaje zwiększoną o 15%, nie więcej jednak niż o 3.000 zł. Podwyższenie wymiaru dokonywane jest przy zastosowaniu współczynnika waloryzacyjnego. Współczynnik ten — to wyrażony w procentach stosunek emerytury lub renty do podstawy wymiaru tych świadczeń, bez uwzględnienia dodatków (rodzinnego, pielegnacyjnego i dla sierot zupełnych).

W jaki sposób obliczana jest nowa wysokość renty lub emerytury?

Sposób obliczania jest następujący:

- 1) dotyczeńową podstawę wymiaru zwiększa się o 15%, nie więcej jednak niż o 3.000 zł. Np. nowa podstawa wymiaru emerytury w przypadku, gdy poprzednia wynosiła 15.600 zł — ustalona zostanie w wysokości 17.940 zł. (15% od kwoty 15.600 zł = 2.340 zł. Kwota ta dodana do dotyczeńowej podstawy wymiaru — 15.600 — tworzy nową podstawę wymiaru 17.940 zł).

- 2) nową podstawę wymiaru mnoży się przez współczynnik waloryzacyjny, określony w decyzji przyznającej rentę lub emeryturę. Współczynnik ten w omawianym przykładzie przy założeniu, że wysokość emerytury wynosi 14.142 zł otrzymuje się dzieląc kwotę 14.142 zł (kwotę emerytury) przez 15.600 zł (poprzednią podstawę wymiaru emerytury) co daje współczynnik waloryzacyjny w wysokości 90,65%.
- 3) wysokość podwyższonej emerytury ustala się przez pomno-

żenie nowej podstawy wymiaru — 17.940 zł przez współczynnik waloryzacyjny — 90,65%. Otrzymana kwota 16.263 zł jest nowym wymiarem emerytury. W omawianym przykładzie podwyżska wynosi 2.120 zł.

Ille może wynosić najniższą kwotę emerytury lub renty?

Świadczenia te nie mogą być niższe niż:

- 1) 7.000 zł miesięcznie — emerytura, renta rodzinna, renta inwalidzka I i II grupy oraz renta inwalidzka III grupy dla inwalidów, którzy osiągnęli wiek: 55 lat kobieta i 60 lat mężczyzna,
- 2) 5.200 zł miesięcznie — renta inwalidzka III grupy dla inwalidów, którzy nie osiągnęli wieku, o którym mowa wyżej.

Wyplata zrewaloryzowanych rent i emerytur obejmuje prawie 5 mln. osób. Ustalenie 15%-owego wskaźnika wzrostu podstawy emerytur i rent oraz ograniczenie wzrostu podstawy emerytury do 3.000 (zasady ustalone tylko na 1986 r.) pozwoliły na wygospodarowanie dodatkowych środków na przeprowadzenie od 1 września br. dodatkowej podwyższenia rent i emerytur dla ponad 4 mln. osób.

Jakie zasady obowiąзываć będą przy podwyższeniu emerytur i rent od września br.?

Emerytury i renty obliczane będą od podstawy wymiaru zwiększonej o:

- 1) 20% — nie więcej jednak niż o 4000 zł — dla świadczeń przyznanych do dnia 31 grudnia 1982 r. osobom, które do dnia 31 grudnia 1986 r. osiągną wiek 75 lat lub zostaną uznane za inwalidów I grupy,
- 2) 14% — nie więcej jednak niż 3000 zł — dla świadczeń przyznanych do dnia 31 grudnia 1981 r. innym osobom niż wymienione wyżej,
- 3) 10% — nie więcej jednak niż o 2000 zł — dla świadczeń przyznanych w 1982 r. innym osobom niż wymienione w pkt. 1,
- 4) 6% — nie więcej jednak niż o 1500 zł — dla świadczeń przyznanych w 1983 r. osobom, które do dnia 31 grudnia 1986 r. osiągną wiek 75 lat lub zostaną uznane za inwalidów I grupy.

Zwiększeniu ulega podstawa wymiaru świadczeń ustalona na dzień 31 sierpnia 1986 r., czyli z uwzględnieniem omówionej wysokości waloryzacji. Ustaleniu wysokości świadczenia od podstawy wymiaru obliczonej według przedstawionych zasad nastąpi z zastosowaniem takiego samego współczynnika waloryzacyjnego, o którym mówiliśmy wyżej.

Podwyższenie świadczeń emerytalnych i rentowych następuje z urzędu, z tym, że w razie zawieszenia prawa do świadczenia — podwyższenie to następuje przy wznowieniu jego wypłaty.

W jaki sposób wypłacane są świadczenia przy zbiegu prawa do różnych świadczeń?

W razie wypłacania więcej niż jednego świadczenia w wyniku zbiegu prawa do:

- 1) renty przysługującej na podstawie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,

2) renty inwalidzkiej przysługującej na podstawie ustawy o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

z prawem do emerytury przysługującej na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin — omówione podwyższenia stosuje się do każdego z tych świadczeń.

W razie wypłacania więcej niż jednego świadczenia w wyniku zbiegu prawa do emerytury lub renty, przysługujących na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, z prawem do świadczenia przysługującego na podstawie przepisów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, stosuje się w 1986 r. podwyżkę korzystniejszą:

— albo świadczenie przysługujące na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub innych tytułów ustala się według omówionych zasad,

— albo świadczenie przysługujące na podstawie przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin ustala się według zasad wynikających z przepisów tej ustawy (omówionych przez nas w poprzednim numerze).

Kiedy nastąpi likwidacja tzw. „starego portfela”?

Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe państwa likwidacja „starego portfela” rozłożona będzie na raty. Przyjmuje się, że w latach 1987—1988 nastąpią dalsze etapy waloryzacji. Ich końcowym efektem byłaby fakt, że z uwzględnieniem tegorocznej podwyższenia wrześniowej, świadczenia przyznane do końca 1981 r. wzrosłyby w sumie o 50%, przyznane w 1982 r. łącznie o 35%, natomiast w 1983 r. o 6%.

Wyплатy podwyższych rent i emerytur rozpoczęły się — jak wiemy — od połowy marca. Terminem końcowym wypłat zrewaloryzowanych świadczeń jest 30 kwietnia br., a podwyżek jesiennych — 30 października br.

W wypadkach, gdy podwyższone emerytury i renty wypłacane będą w kwietniu — wówczas podwyższa wypłacona zostanie z wyrównaniem za marzec i podobnie dla akcji jesiennej — jeżeli wypłata nastąpi w październiku, wówczas świadczenie musi być dostarczone z wyrównaniem za wrzesień.

Wszyscy renciści i emeryci, których świadczenia będą waloryzowane lub podwyższone, powinni otrzymać decyzje o podwyższeniu świadczenia. Do decyzji powinna być załączona informacja zawierająca wyjaśnienia, które mogą posłużyć do skontrolowania prawidłowości ustalenia wysokości emerytury lub renty.

Skutki finansowe rozwiązania widocznią się w pełni dopiero w przyszłym roku. Przy niezmienionych zasadach wyniosłyby one w 1987 r. 108 mld zł, natomiast dzięki przyjętym na 1986 r. zasadom ustalania wysokości waloryzacji i podwyżek wydatkowych będzie w 1987 r. na ten cel prawie 159 mld. zł.

WIESŁAWA MOLITORIS

HVIEZDY O NÁS

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Bližiace sa dôležité udalosti v blízkom rodinnom kruhu by nemali odvrátiť tvoju pozornosť od tvojich vlastných, tak isto dôležitých záležitostí. Tým skôr, že okolnosti budú priaznivé aj pre dosť riskantné počinania. Aj keď časť svojich plánov nebudeš môcť uskutočniť, podarí sa ti to najdôležitejšie, čo bude mať vplyv na ďalší rozvoj udalostí.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Tvoja prítomnosť na mieste bude veľmi potrebná. Ak plánuješ nejakú cestu, odlož ju na neskôr. Pomoc, ktorú nežište poskytneš niekomu, kto ju potrebuje, život ti odplati aj s úrokmi. Presvedči sa, aký veľký význam má v živote priateľstvo a lojalita. Ak sú skutočne trvalé a hlboké, žiadne prekážky ich neoslabia.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Budeš si musieť v pokoji presmyšľať veci, ktoré sa týkajú teba a niekoho blízkeho. Bude treba mnoho dobrej vôle a úsilia, aby sa všetko vyriešilo priaznivo pre vás oboch. V práci bu-

dú dobré podmienky k tomu, aby si sa mohol vrátiť k plánom, ktoré si nedávno musel odložiť.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Všetko sa bude rozvíjať pokojnejšie a ľahšie, ako si očakával. Oldychneš si, poobzeraš sa okolo seba a hned budeš mať nové plány a nápady, ktoré by si chcel uskutočniť. Predtým by si však potreboval aspoň krátky odpočinok bez rodiny a práce. Vrátiš sa ako nový človek!

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Cakajú ťa zmeny v tvojom najbližšom okoli, ktorými nebudete nadšený. Neber to však príliš vážne, tvoj vplyv sa tým vôbec nezmenší. Tvoje problémy sa však nevyriešia same. Neodkladaj ich na neskôr, lebo sa nahromadia tak, že si s nimi neporadiš.

 ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

V najbližších dňoch sa naskytne dobrá príležitosť k rozhodnutiu, na ktoré už dávno myslíš a ktoré sa týka tvojich odborných záujmov. Predtým ťa však čaká

rad dlhých rozhovorov, dôležitých a menej dôležitých. Neber príliš vážne všetko, čo počuješ; vyber si to, čo sa týka teba a tvojich plánov a zámerov.

 STRELEC
23.XI.-21.XII.

Rôzne názory na dosť závažné otázky môžu byť začiatkom dlhotrvajúceho sporu. Ak to dokážeš, snaž sa vyhýbať situáciám, ktoré by mohli byť príčinou nezhody. V kruhu blízkych osôb bude nevyhnutný ďalší, úprimný a otvorený rozhovor, ktorý pomôže vysvetliť premičané problémy, ktorých sa v poslednom čase veľa nahromadilo.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Tvoja trpeznosť bude vystavená na ľažkú skúšku. Ak z nej vyjdeš víťazne, otvoria sa pred tebou slubné perspektívy. Začneš sa pokojnešie pozerať na svet a na ľudí. V osobnom živote ťa čaká prijemné prekvapenie — neočakávaný dôkaz prialne od osoby, ktorá už dosť dávno upútala tvoju pozornosť.

 VODNÁR
21.I.-18.II.

Mesiac živých stykov a príjemných chvíľ. Čakajú ťa zaujímavé a užitočné stretnutia; tvoje doterajšie úsilie začne prinášať výsledky. Nádej na postup

v práci značne stupne, aj keď sa nevyhneš určitým komplikáciám.

 RYBY
19.II.-20.III.

Tak dlho si čakal na zadostiučinenie, že keď konečne prišlo, nevieš sa opravdu tešiť. Musíš prekonáť únavu a nechuť, ktorá ti prekáža v uskutočnení plánov, ktoré sú pre tvoju budúcnosť veľmi dôležité. Aj malé nedorozumenie doma ti pokazi náladu.

 BARAN
21.III.-20.IV.

Na tvojej ceste sa náhle objaví niekto, kto veľa vie a mnoho znamená. Nerob si však veľké nádeje, že to pomôže vyriešiť tvoje problémy. Najlepším a najúčinnejším spôsobom bude tvoja výtrvalosť a každodenne úsilie. Samozrejme to neznamená, že ti nikto nepomôže. Dobrá rada a pomoc osôb, ktoré sú ti priaznivo naklonené, môžu podporiť tvoje úsilie.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Musíš sa presvedčiť, kto je opravdu tvojim priateľom a kto to iba predstiera. Ak sa pomýliš, môže to mať pre teba zlé následky. Ti, ktorí by mohli byť tvojou oporou, budú prekvapení zmenou v tvojom chování a konaní, ktoréj nebudú rozumieť.

NÁŠ TEST

TOUHA PO NĚŽNOSTI

Lidé touží po něžnosti a zdá se jim, že oni sami jí dovedou dát iným. Ocenit sebe samého však není snadné. Pomôže vám v tom náš test. Odpovězte na otázky „ano“ (a) nebo „ne“ (b).

1. Měla jsi jako dítě ráda, když tě tety a strýčkové hubičkovali?
2. Byli tvoji rodiče k tobě něžní?
3. Měla jsi jako dítě mnoho plyšových hraček?
4. Myslíš, že jsi velmi ženská?
5. Tančíš ráda?
6. Máš raději pomalé tance?
7. Okusuješ konec tužky?
8. Daří se ti dosáhnout všeho, co plánuješ?
9. Prohlížíš se ráda v zrcadle v negližě?
10. Máš něco proti tomu, když společník za tebe platí v kavárně?

11. Již spíše pomalu než rychle?
12. Chtěla bys mít (nebo už máš) více než tři děti?
13. Jsi zvlášť citlivá na hluk?
14. Dovedeš bez rozpaky obdivovat hezké děti, lidí, předměty?
15. Jsi známá tím, že neustále radiš a rozkazuješ?
16. Zbaviš se bez váhání věcí, které už nepotřebuješ?
17. Lze podle tvého názoru být něžný bez erotických úmyslů?
18. Jak přijímáš něžnost jiných: a) jsem v rozpacích, b) lze ji projevovat vždycky a všude, c) s rezervou?
19. Která rasa psů se ti nejvíce líbí: a) ohař, b) pudl, c) spaniel, d) jezevčík.
20. Jak jednáš s milostnými dopisy: a) schováváš na památku, b) hned je vyhodiš, c)

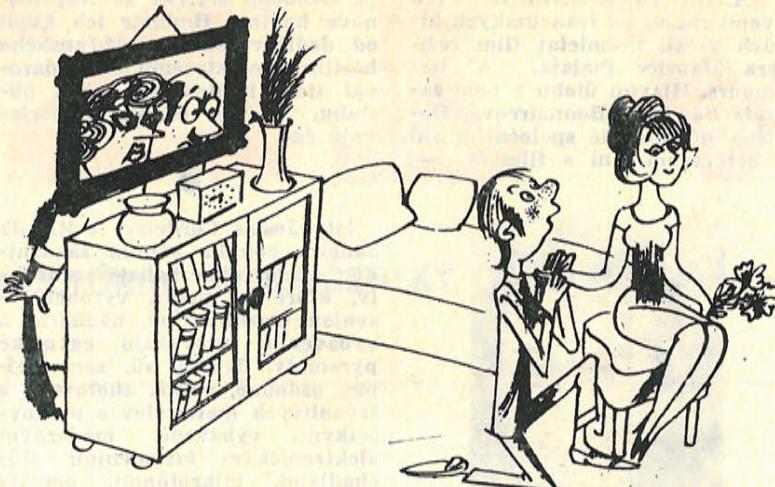
schováváš je tak dlouho, dokud jsi zamilovaná.

A teď spočítáme body: 3 body za: 1a, 2a, 3a, 5a, 6a, 9a, 10b, 12a, 17a, 18b, 19d. 2 body za: 4a, 7a, 13b, 19c, 20a. 1 bod za: 8a, 11a, 14a, 15b, 16b, 18c, 19b, 20c.

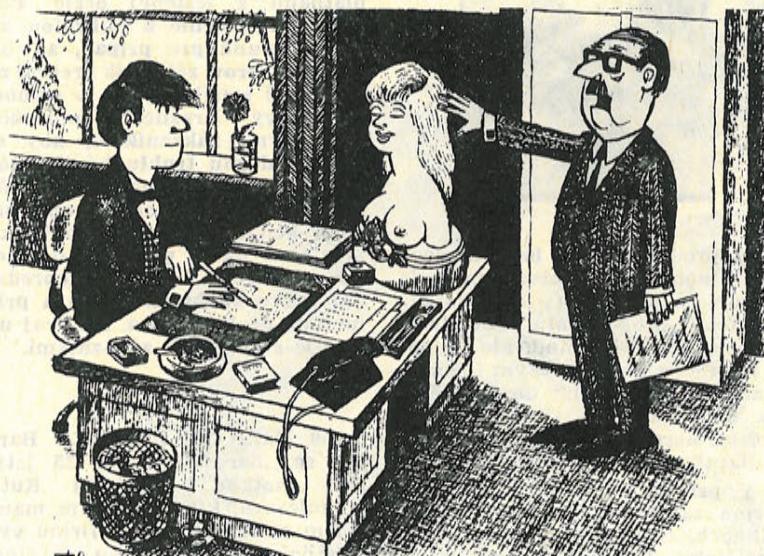
Méně než 20 bodů: Nejsi tak něžná, jak si myslíš. Chtěla bys něhu od jiných, ale sama jí nedovedeš ukázat. Jsi příliš chladná, střízlivá a rozumová. Snad je to otázka výchovy; dítě musí samo pocítit něhu, aby ji dovedlo ukázat jiným. Pokus se proletit svůj chlad, na to nikdy není příliš pozdě.

20—35 bodů: Mohla bys z něžnosti dostat tři plus, a snad i lepší známku, kdybys překonala obavy a rozpaky, řídila se více srdcem než rozumem. Snad jsi ještě nenašla dobrého učitele, ale na štěstí to s tebou není nejhorší.

Vice než 35 bodů: Jsi osobou plnou něhy, která nedovede ukrýt svou srdečnost, nevidí nič vady a každému podává srdeč na dlaní. Cítíš se dobře mezi lidmi, všichni tě mají rádi. Máš-li více než 45 bodů, jsi ideální matkou a skutečným pokladem pro muže, který s tebou spojil svůj osud.

— Mám taký dojem, že sa na nás niekto pozera

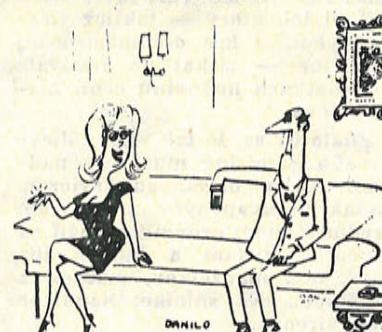
— Či nemáte radšej fotografiu svojej snúbenice?

MILAN LECHAN

EPIGRAM

Zijem si zdarne,
lebo nepočúvam pletky,
ale je to márne —
vyrábame zmrátky.
Dovoľte uviest príklad,
ktorý mi prišiel vhod,
a preto hľasim smelo:
Dvadsať rokov máme
bleskozvod,
a ani raz doň neudrelo!

(Handwritten signature of Milan Lechan)

— Budem nosiť prsteň na nepravom prste až dovtedy, kým si nebudem istá, že ťa milujem!

DOKÁŽEŠ TO?

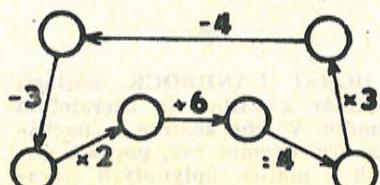
PODPISY

Deti sa podpisali na jeden papier. Spočítajte, koľko ich bolo?

(Odpoveď na str. 29)

TROCHA POČTÚ

Do prázdných kroužkov dosadte taková čísla, aby naznačené početné úkony (smér šipek je nutno respektovať) byly správné.

JMÉNO VĚŠTÍ

FELIX Je to jméno dost vzácne. Rodiče je málodky vybírají, obyčejně tehdys dívají-li dítěti jméno po otci nebo po dědečkovi. Felix má bohatou a rozmanitou psychofyzickou strukturu, charakter a osobnost. Je střední výšky, stíhlý. Má poněkud exotický zevnějšek. Pochází z rodiny s mnoha dětmi. Od sourozenců se značně liší vzhledem. Zevnějškem bývá podobný matce, povahu má po otci. V dětství bývá tvrdohlavý a nepoddajný; je náročný, žádá mnoho pro sebe. Dovede bojovat o svá práva a privilegia doma, v rodině, ve škole i mezi vrstevníky. Je veselý, usměvavý, rychlý a bystrý. Umí se dobrě bavit. Nesnáší nerohodné, naříkající lidi, nemá rád klepy, pochlebování a úskočnost. S takovými lidmi si dovede ostře poradit. Rád řídí jiné, dovede dobré organizovat. Je inteligentní a má všeestranné schopnosti, ale neučí se systematicky a mírá ve škole potíže. Je fyzicky zdatný a obratný, přeštuje sporty. Dlouho nic nebere vážně, ani v osobním životě, až potká velkou lásku. Ožení se s dobrou, rozvážnou ženou. Povoláním bývá učitel, kadeřník, řidič, mechanik. Má rád bujný, rušný život plný změn, nesnáší jednotvárnost a všední nudu. Dlouho si udržuje mládí a dožívá se pozdního stáří v dobrém zdraví.

Tadmir

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Vedie to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

keď sa vám sníval:

Hudobník — budeš mať trápenie

Hukot vody — neprijemnosti na cestách; vatra — chceš urobiť hlúpost

Husí — zmieriš sa s nepriateľmi; plávajúce — budeš pozvaný na dôležitú návštěvu; lietajúce — zisk; pečené — budeš mať návštěvu; krémne — nepodporuj pošetlosti iných; pasené — dostaneš neprijemnú prácu

Chlieb biely — blahobyt a spokojnosť; čierny — bieda a nádzda; teply — nemoc; starý — máš nepriateľov; krájaný — nevera a zrada podriadených; pečenie — dobrá domácnosť; plesnivý — máš nepriateľov

Matka — plán sa ti vydarí; umierajúca — smútok a starosť; mŕtva — dlhý život

Parohy — sklamanie v láske a manželstve

Nádcha — ľahka nemoc

Topoľová aleja — pekná životná cesta až do staroby

Termoska — chráni si zdravie

Zármutok — pokoj a spokojnosť

Zápalky — bohatstvo, poklad; horiaci — zažiješ príjemné prekvapenie

Zabijačka — budeš zachránený pred biedou

Zamilovaní — budeš prežívať radostné dni v rodine.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCis
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCis.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Aliberta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Šternog (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiański, Józef Griglák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Míšalová, František Paciga, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerate na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartal, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeraty w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeraty w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 167.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 3.IV.1986, podpisano do druku 9.V.1986.

VŠESTRANNÝ LAUFER. Josef Laufer, spevák z Československá, je našim dobrým známym z televíznej obrazovky a estrády. Ale nie všetci vedia, že Laufer nie len spieva — je skutočne všeobecným umelcom. Už keď spieval, začal študovať na pražskej vysokej škole herectvo a dramaturgiu. Založil aj pantomimický súbor, hral v divadle, režíroval, viedol zábavné programy v TV. Okrem toho Laufer píše scenáre a texty pesničiek.

Ako herca možno ho obdivovať v seriáli Tri senzácie, v ktorom stvárnil postavu Egonu Ervína Kischu (1885—1948), českého novinára pišúceho nemecky, majstra literárnej reportáže. Na snímke: Jozef Laufer.

ZNAMÝ HEREC ALAIN DELON má starosti se svým synem Anthony Delonem. Mladý Delon spolu s přítelem Davidelem Tordjmanem vedou módny závod „Delon“. Vykládá se však, že firma je jen zámkou pro různé temné obchody, které oba páchají. Nedávno byl Tordjman na ulici postřelen a vzápětí nato přistřílen Anthony, jak se pokouší vyplnit Tordjmanův byt, aby zisíkal zpět různé usvědčující materiály, které jeho společník, s nímž se však pohádal, u sebe měl. Policie ještě neví, zda mezi postřelením a vloupáním je nějaká souvislost, v každém případě nemá mladý Delon dobré výhlídky. „Jestli mu otec nepomůže, bude s ním zle,“ říkají znalcí. A otec zatím mlčí. Už při minulých těžkostech s policií prohlásil, že pro syna už nehne prstem, když se nepolepší. „Ať si pomůže sám z bryndy, do které se dostal,“ řekl novinářům. Ale kdo ví, jak vážně to myslí. Koneckonců najde jen o syna, ale o jméno Delon a nejen o ně. V Paříži ještě nikdo nezapomněl, že se mladý Delon dvořil, a dost úspěšně, monacké princezně Stephanii. A mohla by mít princezna za nápadníka kriminálníka?

Kráľovná Julianá je už šest rokov „v dôchodku“. Totiž v roku 1980 abdikovala v prospech svojej dcéry Beatrix, ktorá je dnes holandskou kráľovnou. 76-ročná Julianá býva s manželom, kniežaťom Bernhardom v paláci Soestdijk. Má veľa voľného času — svoju kráľovskú dcéru nevidáva príliš často, keďže tá je veľmi zaneprázdná, zato trochu častejšie sa stretáva s vnukom hoči aj oni majú už svoj súkromný život.

Ked' sa prednedávnom spýtali kráľovnej Beatrix čo robí jej matka, odpovedala: „Opäť sa hrá svojimi bábikmi.“ Totiž Julianá zbiera bábiky v národných krojoch, čo bolo jej koníčkom po celý život. Ked' bola kráľovnou, nemala na to príliš veľa času. Teraz sa opäť plne venuje svojej kolekcii. Zbierku kráľovnej Juliany možno už obdivovať v paláci-múzeu Het Loo.

Ale niekoľko bábik, ktoré malá už ako dieťa, drží stále vo svojom súkromnom apartmane. Sú medzi nimi dve najobľubenejšie v ruských krojoch, ktoré malá princezná dostala od svojho otca v roku 1911. „Niekoľko, ked' česom niektorú svoju bábiku, opäť by som chcela byť dieťaťom, bezstarostným a šťastným, ako voľakedy pred rokmi...“

NÓRSKY NÁSLEDNÍK TRÓNU, princ Harald a jeho manželka Sonja sú hrdi na svoju dcéru, 14-ročnú Marthu Louisu, ktorá sa nielen veľmi dobré učí, ale aj učinkuje v mládežníckom tanecnom súbore, ktorý predvádzza nórskie národné tance. Pilne nacvičuje a zúčastňuje sa mnohých verejných vystúpení tohto súboru. Dokonca princeznin starý otec, 83-ročný kráľ Olof V., podporuje tanecné ambície svojej vnučky.

Ale ešte lepším tanecníkom ako Martha Luisa bol jej mladší brat, dnes 12-ročný princ Haakon. Minulý rok súbor, v ktorom tancovali obe kráľovské deti, vystupoval pred anglickou kráľovnou Alžbetou II. Kráľovna sa

úprimne nadchýnala tanecným umením malého princa Haakona. „Iste veľmi rád tančujete?“ — spýtalas. „Nie, nerád“ — odpovedal chlapček. „Prečo teda tančujete?“ — kráľovná bola prekvapená. „Lebo oni si to želajú“ — povedal malý princ a ukazal na rodičov. Odvtedy Haakon už nie je členom súboru. „Zanechal tanecovanie na vrchole svojej kariéry — žartuje jeho mama, princezná Sonja. Na snímke: princezná Martha Luisa a jej partneri.

SANDRINA KARIÉRA. Pred dvomi rokmi vo francúzskych kínach začali premietať film režiséra Maurice Pialaia. A nos amours. Hlavnú úlohu v ňom zahrala Sandrine Bonnaireová. Odvtedy nemala nič spoločného ani s herectvom, ani s filmom —

ešte prednedávnom bola učnicou v jednom kaderníctve, umývala hlavy zákazníčkam a podávala natáčky pre „trvalú“. Sandrine všobec nie je kráskou, ale je pôvabná — a predovšetkým talentovaná! Pialatov film dostal Césara (je francúzsky Oskar) a mladúcká herečka titul najlepšej debutantky roka.

V priebehu dvoch rokov Sandrine zahrala v ďalších štyroch filmech. Štvrtý bol film známej režisérky Agnes Vardaovej Sans toit ni loi, ktorý — taktiež vďaka výbornej hre osemnásťročnej Sandrine — ziskal na festivale v Benátkach hodnotnú cenu Zlatého leva.

Zdalo by sa, že tak mladé dievča ako Sandrine musí byť nadšená svojou bleskovou kariérou. Avšak prekvapeným novinárom prednedávnom oznamila: Snáď sa zanedlho vydám a budem iba obyčajnou manželkou, matkou a gádzinou... Na snímke: Sandrine Bonnaireová.

či. Ozdobou zbierky sú Napoleoneve hodiny. Hodinár ich kúpil od dedičov istého dráždanského hostinského, ktorému cisár daroval tieto hodiny za dobrú obsluhu. Dodnes presne odmeriajú čas.

Istý Josias Cordeiere z Rio de Janeira ponúka svojim zákazníkom, samozrejme bohatým... truhly, ktoré — podľa výrobcu — svojou trvanlivosťou, nádhерou a vybavením prevyšujú egyptské pyramídy. Truhly sú, samozrejme, ozdobné, veľké, zhotovené z trvanlivých materiálov a predovšetkým vybavené moderným elektronickým zariadením: slúchadlami, mikrofónmi, poplašným zariadením a pod. a na dôvažok sú obložené zrkadlami a platňami z lešenej ocele. Poplašné zariadenie a mikrofón sú namontované pre prípad, ak by sa Cordeierov zákazník prebral zo zdánlivej smrti a volal o pomoc. Podnikavý Brazílčan odporúča prípadným, zákazníkom, aby si supermodernú truhlu kúpili skôr a zdôrazňuje, že majiteľ ju môže využívať ešte počas svojho života, keďže truhlu možno ľahko prestavať na ... príručný domáci bar. Zatiaľ Cordeier nepredal ani jednu svoju nádhernú a priemerne drahú truhlu, ale vraj už rokuje so šiestimi zákazníkmi.

250 MILIONU BARBIE. Barbie se „narodila“ pred 25 lety. Její „matkou“ je paní Ruth Handlerová, ktorá se svým manželom založila po válke firmu vyrábajúcu hračky. Jednou si všimla, že jej deuerška Barbie si nejradnej hraje s figurkami dospejších dívek, vystriženými z žurnálu. Napadlo ji, že by mohla vyrábiť panenky napodobující dospejší dívky.

CLARK GABLE, hrdina několika desítek filmů, jehož jméno se trvale zapalo v dějinách světového filmu, je jedním z mála filmových herců, kteří si zasloužili pomník. Nezapomenutelný Rhett Butler z filmu Jih proti severu zemřel v roce 1960. Nebylo mu ještě sedesát. Milovníci filmu se na něho dodnes pamatuji a obyvatelé nevelkého města Cadiz ve státě Ohio, kde se Clark Gable narodil, uctívají památku svého slavného krajana. U příležitosti 85. výročí jeho narození, které připadlo na únor, byl v Cadizu odhalen jeho pomník. Na žulovém podstavci stojí broncová figura v životní velikosti — a Clark Gable měřil téměř dva metry.

HORST LANDROCK, postarší hodinár z Zittau je zberateľom chodín. V jeho zbierke sa nachádza 650 exemplárov, pochádzajúcich z piatich uplynulých sto-

Na hračkářském veletrhu v New Yorku se v roce 1959 objevila nevelká panenka z růžového vinylu — štíhlá dívinka s dlouhýma nohami, módním účesem, malakovánými nehty a v módním oblečení. Kupci se zpočátku chovali k této novince s nedůvěrou, ale zanedlouho se Barbie, pojmenovaná podle dcery paní Handlerové, stala nejmilejší hračkou děvčátek od 4 do 13 let. Dnes je to nejpopulárnejší panenka na světě; vyrábí se nejen v USA, ale i v Evropě, Hongkongu a na Thaj-waně. Bylo už prodáno 250 milionů a nyní se vyrábí 25 milionů ročně! Barbie má už celou rodinu, snoubence Kena, sestru Skipper, přítelkyně, pudla Mylorda a dokonce i koně. A výroba obleků, nábytku a jiných potřeb pro Barbie a její rodinu je už dnes celým průmyslovým odvětvím.

Na snímku: Barbie z roku 1959 a její zdokonalená verze se sestrou Skipper.